

ЕВРОПЕЙСКИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФОНД
ЗА РАЗВИТИЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ:
„ЕВРОПА ИНВЕСТИРА В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ“

ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

на

Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.

ноември, 2014

СЪДЪРЖАНИЕ

1	ОПИСАНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г. И ВРЪЗКАТА Й С ДРУГИ СЪОТНОСИМИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ.....	6
1.1	СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г.	6
1.2	ОСНОВНИ МЕРКИ НА „ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ“ 2014-2020 Г.	7
1.3	ВРЪЗКА НА ПРСР 2014-2020 Г. С ДРУГИ СЪОТНОСИМИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ.....	10
1.3.1	<i>Основните стратегии, програми и планове на национално и европейско равнище, имащи отношение към ПРСР 2014-2020 г., ...</i>	<i>10</i>
1.3.2	<i>Основните стратегии, планове и програми в областта на околната среда и нейното опазване, имащи връзка с ПРСР 2014-2020 г. ....</i>	<i>19</i>
1.3.2.1	Общи.....	19
1.3.2.2	Въздух.....	20
1.3.2.3	Климатични изменения и адаптация към изменението на климата:	21
1.3.2.4	Биологично разнообразие:	22
1.3.2.5	Води:	24
1.3.2.6	Устойчиви органични замърсители и отпадъци:	26
1.3.2.7	Ресурсна ефективност	26
2	СЪОТВЕТНИ АСПЕКТИ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЕВЕНТУАЛНО РАЗВИТИЕ БЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г.	26
2.1	СЪОТВЕТНИ АСПЕКТИ НА ТЕКУЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	26
2.1.1	<i>Въздух, климатични фактори и изменение на климата.....</i>	<i>27</i>
2.1.2	<i>Води .....</i>	<i>32</i>
2.1.2.1	Повърхностни води	34
2.1.2.2	Подземни води.....	36
2.1.3	<i>Земни недра и минерално разнообразие .....</i>	<i>38</i>
2.1.4	<i>Почви .....</i>	<i>38</i>
2.1.5	<i>Ландшафт .....</i>	<i>39</i>
2.1.6	<i>Биологично разнообразие .....</i>	<i>41</i>
2.1.6.1	Флора и растителност.....	41
2.1.6.2	Фауна	41
2.1.6.3	Микота.....	42
2.1.6.4	Хабитатно разнообразие	42
2.1.6.5	Национална екологична мрежа – защитени територии и защитени зони.....	43
2.1.7	<i>Културно-историческо наследство .....</i>	<i>44</i>
2.1.8	<i>Рискови енергийни източници.....</i>	<i>44</i>
2.1.9	<i>Отпадъци.....</i>	<i>45</i>
2.1.10	<i>Население и човешко здраве.....</i>	<i>50</i>
2.1.10.1	Демографско състояние.....	50
2.1.10.2	Заболеваемост и болестност	52
2.1.11	<i>Материални активи и ресурсна ефективност.....</i>	<i>54</i>
2.2	РАЗВИТИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА БЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г.	54
3	ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ТЕРИТОРИИ, КОИТО ВЕРОЯТНО ЩЕ БЪДАТ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ.	58
3.1	ТЕРИТОРИИ, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕ НА ВОДИТЕ, РИСК ОТ НАВОДНЕНИЯ.....	58
3.1.1	<i>Води за питейни нужди.....</i>	<i>58</i>
3.1.2	<i>Води за къпане .....</i>	<i>60</i>
3.1.3	<i>Зони, чувствителни към биогеенни елементи, определени като чувствителни съгласно Директива 91/271/ЕИО и зоните, обявени като уязвими съгласно Директива 91/676/ЕИО.....</i>	<i>61</i>
3.1.4	<i>Територии, обявени за опазване на стопански значими водни биологични видове .....</i>	<i>62</i>
3.1.5	<i>Зони, застрашени от вредното въздействие на водите/с риск от наводнения.....</i>	<i>62</i>
3.2	ТЕРИТОРИИ, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ.....	62
4	СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ, УСТАНОВЕНИ НА РАЗЛИЧНО НИВО, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г., ВКЛЮЧИТЕЛНО ОТНАСЯЩИТЕ СЕ ДО РАЙОНИ С ОСОБЕНО ЕКОЛОГИЧНО ЗНАЧЕНИЕ, КАТО ЗАЩИТЕНИТЕ ЗОНИ ПО ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ.....	63
4.1	ВЪЗДУХ, КЛИМАТИЧНИ ФАКТОРИ И КЛИМАТИЧНИ ИЗМЕНЕНИЯ.....	64

4.1.1	Въздух	64
4.1.2	Климатични фактори и изменение на климата	64
4.2	Води.....	65
4.3	ЗЕМНИ НЕДРА И МИНЕРАЛНО РАЗНООБРАЗИЕ	66
4.4	Почви	67
4.5	ЛАНДШАФТ.....	69
4.6	БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ	69
4.6.1	Флора.....	70
4.6.2	Фауна.....	71
4.6.3	Защитени зони и защитени територии	72
4.7	КУЛТУРНО -ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО.....	72
4.8	РИСКОВИ ЕНЕРГИЙНИ ИЗТОЧНИЦИ.....	72
4.9	ОТПАДЪЦИ.....	73
4.10	НАСЕЛЕНИЕ И ЧОВЕШКО ЗДРАВЕ	73
4.11	МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ	74
5	ЦЕЛИТЕ НА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА НАЦИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО РАВНИЩЕ, ИМАЩИ ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г., И НАЧИНЪТ, ПО КОЙТО ТЕЗИ ЦЕЛИ И ВСИЧКИ ЕКОЛОГИЧНИ СЪОБРАЖЕНИЯ СА ВЗЕТИ ПОД ВНИМАНИЕ ПО ВРЕМЕ НА ИЗГОТВЯНЕТО НА ПРОГРАМАТА	74
5.1	Цели по опазване на околната среда на национално равнище, имащи отношение към програмата	74
5.1.1	НПР БГ 2020.....	74
5.1.2	Цели по опазване на околната среда, заложен и в други стратегически документи на национално ниво.....	76
5.2	Цели по опазване на околната среда на европейско и международно равнище, имащи отношение към програмата.....	82
5.2.1	Стратегията „Европа 2020“ — стратегия на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж ⁸²	
5.2.2	Други стратегически документи на европейско равнище, поставящи цели по опазване на околната среда.....	83
6	ВЕРОЯТНИ ЗНАЧИТЕЛНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА, ВКЛЮЧИТЕЛНО БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ, НАСЕЛЕНИЕ, ЧОВЕШКО ЗДРАВЕ, ФАУНА, ФЛОРА, ПОЧВИ, ВОДИ, ВЪЗДУХ, КЛИМАТИЧНИ ФАКТОРИ, МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ, КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО, ЛАНДШАФТ И ВРЪЗКИТЕ МЕЖДУ ТЯХ.....	85
6.1	Въздействие на проекта на ПРСР на ниво цели	86
6.1.1	Въздух, климатични фактори и изменение на климата.....	86
6.1.1.1	Атмосферен въздух	86
6.1.1.2	Климатични фактори и изменение на климата	86
6.1.2	Води.....	86
6.1.3	Земни недра и минерално разнообразие	87
6.1.4	Почви.....	87
6.1.5	Ландшафт	87
6.1.6	Биологично разнообразие, защитени зони и територии.....	88
6.1.6.1	Биологично разнообразие	88
6.1.6.2	Защитени зони и територии	88
6.1.7	Културно-историческо наследство	88
6.1.8	Отпадъци.....	88
6.1.9	Рискови енергийни източници.....	89
6.1.10	Население, човешко здраве.....	89
6.1.11	Материални активи и ресурсна ефективност.....	89
6.2	Въздействието на проекта на ПРСР на ниво мерки и подмерки	89
6.2.1	Въздействието по отношение на отделните компоненти и фактори на околната среда.....	89
6.2.1.1	Въздух, климат и изменение на климата	90
6.2.1.2	Води.....	92
6.2.1.2.1	Повърхностни води	93
6.2.1.2.2	Подземни води.....	96
6.2.1.3	Земни недра и минерално разнообразие	99
6.2.1.4	Почви.....	101
6.2.1.5	Ландшафт	103

6.2.1.6.	Биологично разнообразие	106
6.2.1.7.	Културно-историческо наследство	110
6.2.1.8.	Отпадъци	111
6.2.1.9.	Рискови енергийни източници	113
6.2.1.10.	Население и човешко здраве	116
6.2.1.11.	Материални активи	118
6.2.2.	<i>Обобщение на степента на въздействието</i>	121
6.3.	ПРЕДПОЛАГАЕМИ ТРАНСГРАНИЧНИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ	125
7.	МЕРКИТЕ, КОИТО СА ПРЕДВИДЕНИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ, НАМАЛЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО КОМПЕНСИРАНЕ НА НЕБЛАГОПРИЯТНИТЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПЛАНА ИЛИ ПРОГРАМАТА ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА	125
7.1.	Мерки за ОТРАЗЯВАНЕ В ОКОНЧАТЕЛНИЯ ВАРИАНТ НА ПРОГРАМАТА	125
7.2.	Мерки за ПРИЛАГАНЕ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА	126
7.2.1.	<i>Общи мерки при прилагане на ПРСР</i>	126
7.2.2.	<i>Мерки по отношение на отделните мерки, под-мерки, операции и дейности от ПРСР</i>	126
8.	ОПИСАНИЕ НА МОТИВИТЕ ЗА ИЗБОР НА РАЗГЛЕЖДАНИТЕ АЛТЕРНАТИВИ И НА МЕТОДИТЕ НА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ТРУДНОСТИТЕ ПРИ СЪБИРАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ЗА ТОВА ИНФОРМАЦИЯ, КАТО ТЕХНИЧЕСКИ НЕДОСТАТЪЦИ И ЛИПСА НА НОУ-ХАУ	128
8.1.	Мотиви за ИЗБОР НА РАЗГЛЕЖДАНИТЕ АЛТЕРНАТИВИ	129
8.2.	Методи на ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	135
8.3.	Трудности при СЪБИРАНЕ НА НЕОБХОДИМАТА ИНФОРМАЦИЯ	136
9.	ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ ВЪВ ВРЪЗКА С НАБЛЮДЕНИЕТО ПО ВРЕМЕ НА ПРИЛАГАНЕТО ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 Г.	136
9.1.	Предложение за мерки по наблюдение и контрол на въздействията върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на ПРСР 2014-2020 г.	136
10.	ЗАКЛЮЧЕНИЕ	138
11.	ПРИЛОЖЕНИЯ.....	139

Списък на използваните съкращения

БД	Басейнова дирекция
БД ЗБР	Басейнова дирекция Западнобеломорски район
БД ИБР	Басейнова дирекция Източнобеломорски район
БД ЧР	Басейнова дирекция Черноморски район
БД ДР	Басейнова дирекция Дунавски район
ВПС	Висока природна стойност
ДКЦ	Движими културни ценности
ДПЖ	Дребни преживни животни
ЕПЖ	Едри преживни животни
ЕПИ	Европейско партньорство за иновации
ЕО	Екологична оценка
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗППГС	Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
НДСООС	Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда
НЕМ	Национална екологична мрежа
НИКН	Националния институт за недвижимо културно наследство
НИРД	Научно-изследователската и развойната дейност

НКН	Недвижимо културно наследство
НКЦ	Недвижими културни ценности
НСИ	Национален статистически институт
НЦОЗА	Националният център по обществено здраве
ОРЗ	Остри респираторни заболявания
ОС	Оценка за съвместимост
ОСП	Обща селскостопанска политика
ПВТ	Подземни водни тела
ПГ	Парникови газове
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПО	Приоритетна област
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейности по опазване на околната среда
ПУРБ	План за управление на речен басейн
ПУРН	Планове за управление на риска от наводнения
РЗПРН	Райони със значителен потенциален риск от наводнения
ФПЧ	Фини прахови частици
СЗР	Северозападен район
СЦР	Северен централен район
СИР	Североизточен район
ЮИР	Югоизточен район
ЮЦР	Южен централен район
ЮЗР	Югозападен район

Стратегическа екологична оценка на Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г.

Целта на Екологичната оценка е осигуряването на високо ниво на защита и опазване на околната среда и допринасяне за постигане на екологичните съображения в процеса на подготовка и одобряване на ПРСР 2014-2020 г.

Екологичната оценка включва следните основни елементи:

- Изготвяне на доклад за Екологична оценка, провеждане на консултации по доклада и отразяване на резултатите в ПРСР;
- Работа в тясна връзка на експертите, изготвящи доклада за Екологична оценка и на експертите, изготвящи останалата част от Предварителната оценка, с цел избягване на излишно дублиране на работата.

Въз основа на разработеното Искане за преценяване необходимостта от ЕО, МОСВ е преценило необходимостта от извършване на екологична оценка и в Решение № ЕО - 8/2014г. е записано, че на основание чл. 14, ал. 4 от Наредбата поставя съответни изисквания към обхвата на екологичната оценка. Със същото Решение, компетентният орган – министърът на ОСВ се е произнесъл и за необходимостта от изготвяне на доклад за оценка за съвместимост (ОС) . ПРСР 2014-2020 г. е допустима при съобразяване на произтичащите от нея планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с: режимите на защитените територии и режимите на защитените зони, като няма вероятност да окаже значително отрицателно въздействие върху природни местообитания, популации и местообитания на видове, предмет на опазване в защитените зони от мрежата Натура 2000.

ПРСР 2014-2020 г. ще предоставя подкрепа за прилагане на дейности в изпълнение на заложените мерки за опазване на биоразнообразието и ключовите му елементи (почви, ландшафт, води), подкрепа за райони с природни ограничения в допълнение на финансирани от Оперативна програма "Околна среда" 2014-2020 г. проекти със същата цел, насърчаване на екосистемните услуги, включително Натура 2000 и зелена инфраструктура.

1 Описание на съдържанието на Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. и връзката ѝ с други съотносими планове и програми.

1.1 Съдържание на Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

В съответствие с целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. има три цели:

- **Първата цел** на Програмата е: Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското стопанство и хранителната промишленост – тя е насочена към осигуряване на устойчив и балансиран растеж на производството и преработката на селскостопански продукти. В рамките на цел 1 Програмата има два хоризонтални приоритета, за да се осигури адекватното адресиране на потребности, които изискват интервенции по различни ПО и мерки:
  - Повишаване на конкурентоспособността в секторите месо, мляко, плодове, зеленчуци, етерично-маслени култури и биологично производство (2А-1);
  - Преструктуриране и повишаване на жизнеспособността на малките стопанства (2А-2).

- **Втората цел** на програмата е: Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурсите в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях.
- **Третата цел** на Програмата е: Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социалното включване и по-добро качество на живот - насочена към стимулиране на социално-икономическото развитие на селските райони.

1.2 Основни мерки на „Програмата за развитие на селските райони“ 2014-2020 г.

ПРСР 2014-2020 е структурирана около пет тематични приоритета (Приоритети 2, 3, 4, 5 и 6) и петнадесет приоритетни области (Приоритетни области 2А, 2Б, 3А, 3Б, 4А, 4Б, 4В, 5А, 5Б, 5В, 5Г, 5Д, 6А, 6Б, 6В) на политиката за развитие на селските райони. Освен това за постигане на специфичните цели на тематичните приоритети са програмирани интервенции, включващи стимулиране на иновациите и трансфер на знания и информация, като по този начин, тя адресира всичките шест приоритета/приоритетни области на политиката за развитие на селските райони на Общността.

За постигане на целите на приоритетните области са дефинирани мерки, както и под-мерки, операции и дейности, които са описани по-долу:

Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване

- Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения
- Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване
- Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства

Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството

- Подмярка 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги
  - Операция 2.1.1. Консултантски услуги за земеделски и горски стопани
  - Операция 2.1.2. Консултантски услуги за малки земеделски стопани
- Подмярка 2.2. Създаване на консултантски услуги

Мярка 4. Инвестиции в материални активи

- Подмярка 4.1. Инвестиции в земеделски стопанства
  - Операция 4.1.1. Инвестиции в земеделски стопанства
  - Операция 4.1.2. Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства
- Подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти
  - Операция 4.2.1. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти
  - Операция 4.2.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства
- Подмярка 4.3. Инвестиции в инфраструктура
- Подмярка 4.4. Непроизводствени инвестиции
  - Операция 4.4.1. Непроизводствени инвестиции в земеделски стопанства
  - Операция 4.4.2. Непроизводствени инвестиции по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства

Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия

- Подмярка 6.1. Стартова помощ за млади земеделски производители

- Подмярка 6.2 Стартова помощ за неземеделски дейности
- Подмярка 6.3 Стартова помощ за развитието на малки стопанства
- Подмярка 6.4. Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности
  - Операция 6.4.1. Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности
  - Операция 6.4.2. Инвестиции в подкрепа за неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства

Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони

- Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура
- Подмярка 7.3. Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрене и разширяване
- Подмярка 7.4. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони
- Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура
- Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата

Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите

- Подмярка 8.1. Залесяване и поддръжка
- Подмярка 8.3. Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития
- Подмярка 8.4. Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития
- Подмярка 8.5. Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми
- Подмярка 8.6. Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти

Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите

Мярка 10. Агроекология и климат

- Подмярка 10.1. Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат
- Направление 10.1.1. Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност (ВПС)
- Направление 10.1.2. Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение
- Направление 10.1.3. Контрол на почвената ерозия
- Направление 10.1.4. Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм)
- Подмярка 10.2. Опазване на застрашени от изчезване местни породи и сортове, важни за селското стопанство
- Направление 10.2.1. Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство
- Направление 10.2.2. Опазване на застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство

Мярка 11. Биологично земеделие

- Подмярка 11.1. Плащания за преминаване към практики и методи за биологично земеделие;
- Подмярка 11.2. Плащания за поддържане на практики и методи за биологично земеделие.

Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите

- Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания по „Натура 2000“ за земеделски площи
- Подмярка 12.2. Компенсаторни плащания по „Натура 2000“ за горски площи
- Подмярка 12.3. Компенсаторни плащания за селскостопански райони, включени в плановете за управление на речните басейни

Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения

- Подмярка 13.1. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони
- Подмярка 13.2. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения

Мярка 14. Хуманно отношение към животните

- Подмярка 14.1. Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ЕПЖ
- Подмярка 14.2. Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ДПЖ

Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство

- Подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажименти
- Подмярка 15.2. Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси

Мярка 16. Сътрудничество

- Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост
- Подмярка 16.2. Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии
- Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари.

Мярка 17. Управление на риска

Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ ЛИДЕР

- Подмярка 19.1. Помощ за подготвителни дейности
- Подмярка 19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие
- Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи
- Подмярка 19.4. Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие.

Мярка 20. Техническа помощ

За всяка мярка и подмярка е изписано: правно основание, вид на подкрепата, бенефициенти, допустими разходи и административно и финансово управление, критерии за

допустимост и оценка, взаимовръзка с друго законодателство, интензитет и размер на помощта.

За Мярка 17 е направено уточнение, че ще се стартира и прилага на по-късен етап, а мярка 20 е насочена изцяло към техническа помощ и няма отношение към компонентите и факторите на околната среда, поради което не се разглеждат в настоящата екологична оценка.

1.3 Връзка на ПРСР 2014-2020 г. с други съотносимии планове и програми

Анализът на други планове, програми и стратегии помага да се разбере по какъв начин разглежданата Програма би могла да повлияе или самата тя да бъде повлияна от тези документи. Този анализ освен това помага за по-добро разбиране на екологичните проблеми на страната, както и това по какъв начин съществуващите планове, програми и стратегии се опитват да разрешават тези проблеми. По-долу са обобщени плановете, програмите и стратегиите, които имат отношение към Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г. и с които е направено сравнение. Стратегическите документи, поставящи цели по опазване на околната среда на национално и европейско ниво, които имат отношение към ПРСР 2014-2020 г., са разгледани и в т. 5 на доклада за ЕО, където е анализирана степента на съответствието на предвижданията на ПРСР с екологичните цели на национално и европейско ниво и начина, по който тези цели са взети предвид при изработване на програмата.

1.3.1 Основните стратегии, програми и планове на национално и европейско равнище, имащи отношение към ПРСР 2014-2020 г.,

Основните стратегии, програми и планове на национално и европейско равнище, имащи отношение към ПРСР 2014-2020 г., са следните:

- **Програма за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г.**

Това е и основният програмен документ, с който е съотносима ПРСР 2014-2020 г., тъй като изготвяната към момента програма представлява продължение на Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013 г. Съответно, при изготвяне на ПРСР 2014-2020 г. са взети предвид резултатите от изпълнението на ПРСР 2007-2013 г. до момента, в т.ч. добрите практики, установените проблеми и пропуски, изведените поуки, с цел следващата програма за сектора за периода 2014-2020 г. да е с по-висока ефективност и подобро изпълнение от настоящата.

- **Стратегия Европа 2020 за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж**

Целите и приоритетите на ПРСР са в съответствие със стратегията на ЕС за постигането на икономическо, социално и териториално сближаване. Стратегия „Европа 2020“ предлага три подсилващи се взаимно приоритета:

- интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

ПРСР има принос и към трите стълба на стратегията, поставяйки следните цели:

- Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското стопанство и хранителната промишленост;
- Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурсите в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на

климатичните промени и приспособяване към тях;

- Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социално включване и по-добро качество на живот.
- **Споразумение за партньорство и проекти на други оперативни програми за периода 2014-2020 г.**

ПРСР се изготвя в изпълнение на Споразумението за партньорство, в което са определени и програмите за следващия програмен период. При изработването на програмите е постигната демаркация, както следва:

- **Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОПНОИР):**

По ОПНОИР ще се предоставя „Подкрепа за модернизирването на научната инфраструктура и на съществуващите учебно-изследователски лаборатории на научни институции и висши училища, които провеждат изследвания в области, съответстващи на националните приоритети за наука и иновации и на структури, подпомагащи научно-изследователска и иновационна дейност“, а ПРСР ще допълва ОП НОИР чрез подкрепа за закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за демонстрационни дейности, осъществени в демонстрационен обект, който може да бъде опитно поле или учебно-опитно поле или лаборатория на научен институт, висше училище или професионална гимназия, които обучават или извършват научно-изследователска дейност в областта на селското стопанство, храните или горското стопанство. По ОП НОИР ще се предоставя подкрепа за изграждане, развитие и използване на пилотни производствени центрове във висшите училища и научните институти за провеждане на научно обучение, изследователска работа, експериментално развитие и прототипиране, а ПРСР ще допринесе чрез финансиране на иновационните проекти на Оперативните групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост.

- **Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. (ОПРР):**

ОПРР 2014-2020 финансира инфраструктура и мерки за енергийна ефективност в жилищни и административни сгради на държавната и общинската администрация, както и градска среда на територията на 67-те града, определени за подкрепа по Програмата. Средствата по ПРСР са точно отражение на мерки в градските райони по ОПРР – насочени към общинска образователна, културна и социална инфраструктура, селска среда и мерки за енергийна ефективност в административните сгради на държавна и общинска администрация в селските райони. ОПРР подкрепя републикански пътища от първи, втори и трети клас, извън TEN-T мрежата, а ПРСР - общинските пътища. ОПРР подкрепя инфраструктурни мерки за опазване, популяризиране и развитие на културното наследство от национално и световно значение, а ПРСР допълва тази подкрепа с финансиране на обекти от местно значение. ОПРР финансира инфраструктурни мерки за деинституционализация на деца и възрастни хора, здравна инфраструктура и образователна инфраструктура от регионално значение на цялата територия на България, а ПРСР не предвижда финансиране на подобни мерки.

- **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. (ОПРЧР):**

ПРСР ще финансира професионално обучение на заети лица в областта на селското и горското стопанство, както и на селскостопански производители. ОПРЧР ще допълва ПРСР чрез финансиране на професионални обучения в тези области за безработни лица; друг вид професионални обучения, както и обучения за придобиване на ключови компетентности на лица, заети в посочените сектори; както и обучения в областта на хранително-вкусовата промишленост. ПРСР ще финансира и обучения на консултанти в областта на селското и

горското стопанство, а ОП РЧР ще финансира услуги по управление и услуги по заместване в стопанства.

- **Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. (ОПИК):**

Подкрепата по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и Програмата за развитие на селските райони е взаимнодопълваща се по отношение на иновациите, развитието на МСП сектора и енергийната ефективност, като демаркацията между двете програми се основава на териториалния обхват, допустимите сектори, целевите групи и бенефициентите и видовете дейности, включени в обхвата на съответните приоритети.

Подкрепата за иновации в рамките на ПО 1 по ОПИК е в съответствие с тематичните области, определени в ИСИС с изключение на тези, попадащи в обхвата на ПРСР (напр. производство на биохрана). Подкрепата за иновациите по ПРСР е хоризонтална, като се предоставя в секторите на селското стопанство и хранителната промишленост за преработка и маркетинг на продукти от Анекс I към ДФЕС, с изключение на риба и рибни продукти. В рамките на Европейското партньорство за иновации за селскостопанска производителност и устойчивост ще се подкрепя сформиранието и функционирането на оперативни групи, които изпълняват конкретен иновативен проект.

По отношение на енергийната ефективност ОПИК (ПО 3) адресира проблемите с високата енергийна интензивност на предприятията от преработващата промишленост, с изключение на предприятията от хранителната промишленост за преработка и маркетинг на продукти от Анекс I към ДФЕС, с изключение на риба и рибни продукти, и земеделските производители, които са обект на подкрепа по ПРСР. И двете програми ще предоставят подкрепа за използването на енергия от възобновяеми източници само за собствено потребление. Предприятията бенефициенти по ОПИК ще имат възможност да изпълняват мерки за използването на биомаса, вкл. първична и вторична биомаса от продукти от Анекс I, като производството на биомаса в горското стопанство ще се подкрепя по ПРСР.

Подкрепата за ресурсна ефективност по ОПИК е насочена към предприятия и/или групи предприятия от преработващата промишленост за пилотни и демонстрационни инициативи за повишаване ефективното използване на ресурсите, като са изключени предприятията от хранителната промишленост за преработка и маркетинг на продукти от Анекс I към ДФЕС.

Подкрепата по ОПИК изключва първичното производство на селскостопански продукти. По отношение на хранителната промишленост, преработката/маркетинга на селскостопански продукти от Анекс I към ДФЕС, с изключение на рибя и рибни продукти следните сектори, подпомагани по ПРСР са изключени и от ОПИК: мляко и млечни продукти, месо и месни продукти, плодове и зеленчуци, включително гъби, пчелен мед, зърнени, мелничарски и нишестени продукти, растителни и животински масла и мазнини, технически и медицински култури, включително маслодайна роза и билки, готови храни за селскостопански животни, гроздова мъст, вино и оцет, производство на енергия чрез преработка на растителни и животински продукти с изключение на биомаса от рибни продукти.

Предприятията осъществяващи дейности в хранителната промишленост, различни от гореизброените са допустими за подкрепа по ОПИК, в случай че отговарят на всички други условия и изисквания по програмата.

- **Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г. (ОПОС)**

Допълняемостта с ОПОС ще се осъществи въз основа на одобрените от МС „Насоки за интегриране на политиката по околна среда и политиката по изменение на климата във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014 – 2020 г.“. В сектор „Води“ в рамките на ПРСР ще се подпомага изграждане и обновяване на водоснабдителна инфраструктура и доизграждане и обновяване на системи за отвеждане и пречистване на отпадните води в

агломерации под 2000 е.ж. в селските райони, с което се допълват дейностите, подпомагани по ОПОС за намаляване на загубите на вода и опазване на околната среда. Инвестициите за увеличаване на ефективността на потреблението на вода в земеделието и подобряване на управлението на водите, включително управлението на торове и пестициди ще допринесе за ефективно използване на ресурсите. За дейности, свързани с биоразнообразието – ПРСР ще предоставя подкрепа за прилагане на дейности за опазване на биоразнообразието, запазване и поддържане на ландшафта, подкрепа за райони с природни ограничения, които ще допълват финансираните от ОП „Околна среда“ инвестиции, свързани с опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите и насърчаване на екосистемните услуги, включително Натура 2000 и зелена инфраструктура.

Следва да се има предвид, че ПРСР финансира конзервационни дейности за поддържане на видове и местообитания, включително с висока природна стойност в мрежата Натура 2000, с изключение на земи и гори, попадащи в границите на национални паркове, резервати и поддържани резервати.

Няма припокриване на мерки и дейности между ПРСР 2014-2020 г. и **Оперативна програма „Транспорт и транспортна инфраструктура“ 2014-2020 г.**, **Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г.** и **Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.**

- ***Национална програма за развитие на България 2020***

Националната програма за развитие: България 2020 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. НПП БГ2020 е интегриран документ за социално-икономическото развитие на България до 2020 г, показващ връзката между приоритетите на ЕС в контекста на Стратегията „Европа: 2020“ и националните приоритети на България.

От формулираните 8 приоритета в НПП, приоритет 4 „Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси“ е в пряка връзка с ПРСР 2014-2020 г. ПРСР допринася за постигането и на останалите приоритети на програмата.

- ***Национална програма за реформи в изпълнение на Стратегията „Европа 2020“, актуализация 2014 г.***

Програмата адаптира целите на Стратегия „Европа 2020“ на национално ниво. В нея са изложени макроикономическите перспективи до 2020 г., както и данни за изпълнение на специфичните за страната препоръки от 2013 г., към които да бъдат насочени усилията и са определени реформите и мерките за изпълнението им. ПРСР съобразява заложените приоритети, съответстващи на Стратегия „Европа 2020“.

- ***Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.;***

Концепцията поставя три кратки послания, които обертават визията за пространствено развитие до 2025 г. – Национално пространство в България, Съхранение на национални ресурси и Балансирано и устойчиво интегрирано развитие. Предвижданията на ПРСР са в съответствие с формулираната визия, като мерките по програмата ще имат съществен принос за постигане на формулираните в Концепцията шест стратегически цели за интегриране в европейското пространство, полицентрично териториално развитие, пространствена свързаност и достъп до услуги, съхранено природно и културно наследство, стимулирано развитие на специфични територии, конкурентоспособност чрез зони за растеж и иновации.

- ***Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022 г.***

Националната стратегия определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. Визията, която преследва стратегията е: Българските райони – привлекателни за живеене, ефективно използващи своя потенциал за постигане на устойчив растеж, създаване на работни места, бизнес и туризъм, със съхранено природно и културно наследство. ПРСР подкрепя и допринася за постигането на идентифицираните три стратегически цели на стратегията в аспекта на селските райони:

- Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда;
- Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал;
- Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионално и транснационално сътрудничество.

• **Регионални планове за развитие (РПР) на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.**

Регионалните планове са разработени за шестте региона на планиране и са съобразени в ПРСР, както следва:

А. РПР на Североизточен район поставя визия: *Североизточният район на България - отворена към Черно море и света българска територия, съхранила богатата история и материална култура, плодородна земя, човешки капитал, развита инфраструктура, туристически имидж и насочила своя специфичен потенциал за постигане на общ икономически напредък и подобро качество на живота.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските райони в обхвата на Североизточния район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритет 1.3 Подобряване конкурентоспособността на селскостопанското производство и активизиране на селските райони* – приносът е пряк, чрез всички придвиждания на ПРСР;
- *Приоритет 1.4. Разнообразяване на регионалния туристически продукт и активно включване на природното и културното богатство в хинтерланда* – чрез операция 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности” на ПРСР ще се предоставя подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, насочени към развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги);
- *Приоритет 1.5. Опазване на околната среда в района и щадящо използване на териториалните ресурси* – пряк принос, чрез изпълнение на проекти по мерки 8 (за инвестиции в горски територии), 11 (биологично земеделие), 12 (плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите), 15 (екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство);
- *Приоритет 2.1 Подобряване достъпа до пазара на труда, заетостта и доходите* – чрез повечето мерки по ПРСР се допринася за постигане на приоритета;
- *Приоритет 2.2 Подобряване на качеството и достъпа до здравни, образователни, социални и културни услуги и спортни прояви* – приносът е чрез дейности за подобряване на образователната, културната и социална инфраструктура, предвидени по ПРСР;
- *Приоритет 3.1. Подобряване на вътрешно регионалната свързаност и достъпност до обекти за услуги, туризъм, рекреация, култура* – чрез проектите за общински пътища и инфраструктура по ПРСР;
- *Приоритет 3.2. Подкрепа за развитие на йерархизирана система от градове–центрове и малки градове в селските периферии на района* – цялостен принос на ПРСР чрез подобряване състоянието на селските райони.

Б. РПР на Северозападен район поставя визия: *Северозападен район преодолява същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблеми чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските райони в обхвата на Северозападния район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритет 1.1 Подкрепа за повишаване на конкурентно-способността на малкия и средния бизнес и подобряване на средата за правене на бизнес* – основният принос е чрез мярка 4 „Инвестиции в материални активи”, мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия” на ПРСР;
- *Приоритет 1.2. Насърчаване на иновациите и ресурсната ефективност* – приносът е чрез предвидените в ПРСР за финансиране дейности за енергийна, ресурсна ефективност и внедряване на възобновяеми източници на енергия;
- *Подприоритет 1.3.1. Развитие на селското и горското стопанство при устойчиво управление на природните ресурси* – директен принос за постигане на подприоритета има ПРСР в нейната цялост;
- *Подприоритет 1.3.2. Развитие на устойчиви форми на туризъм* – принос за постигане на подприоритета имат дейностите за подкрепа развитието на туризма по ПРСР;
- *Приоритет 2.1 Подобряване на достъпа до образование и социална инфраструктура и предотвратяване на рисковете за социално изключване* – приносът е чрез дейности за подобряване на образователната, културната и социална инфраструктура, предвидени по ПРСР;
- *Приоритет 2.2. Повишаване на заетостта и развитие на пазара на труда* – директен принос имат дейностите по повечето мерки на ПРСР;
- *Приоритет 2.3. Укрепване на институционалния капацитет на областно и местно ниво за подобряване на процесите на управление* – принос имат мерки 1 „Трансфер на знания и действия по осведомяване”, 2 „Консултантски услуги.....”, 16 „Сътрудничество” и 19 „Водено от общностите местно развитие” по ПРСР;
- *Приоритет 3.1 Развитие на транспортната инфраструктура* – принос има финансирането на общинска пътна мрежа по ПРСР;
- *Приоритет 3.2 Развитие на техническа инфраструктура* – принос имат дейностите за внедряване на възобновяеми източници на енергия, изграждане на електронна съобщителна инфраструктура/ширококолов достъп, предвидени по ПРСР;
- *Приоритет 3.3. Опазване на околната среда и биоразнообразието* – мерки, директно допринасящи за изпълнение на приоритета са 8, 11, 12, 13, 15 по ПРСР;
- *Приоритет 3.4. Подобряване на модела на градското и селското развитие* – цялата ПРСР допринася за подобряване модела на селското развитие, което се припокрива и с основното предназначение на програмата.

В. РПР на Югозападен район поставя следната визия: *Югозападният район – национален еталон за балансирано развитие чрез интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските райони в обхвата на Югозападния район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритет I Повишаване на конкурентноспособността на регионалната икономика* – принос има ПРСР в нейната цялост, и най-вече чрез мерки 4 „Инвестиции в материални активи”, 6 „Развитие на стопанства и предприятия”, 7 „Основни услуги и обновяване на селата в селските райони”;
- *Приоритет II Развитие на техническата инфраструктура* – принос имат предвидените

за финансиране дейности за ВиК, общински пътища, въвеждане на ширококолов пътен достъп по ПРСР;

- *Приоритет III Опазване и подобряване на състоянието на околната среда* - мерки, директно допринасящи за изпълнение на приоритета са 8, 11, 12, 13, 15 по ПРСР;
- *Приоритет IV Повишаване на конкурентоспособността на човешките ресурси и подобряване на качествата на урбанизираната среда* – принос имат мерки 1, 2, 7, 9, 16 и 19 по ПРСР;
- *Приоритет V Укрепване на административния капацитет и развитие на сътрудничество* – принос има мярка 16 „Сътрудничество” по ПРСР;

Г. РПР на Югоизточен район поставя визия: *Югоизточен район – привлекателно място за живот и бизнес, със съхранено природно и културно наследство, ефективно използващо своя потенциал за постигане на устойчиво и балансирано социално-икономическо развитие със затвърждаване на традициите си в туризма и енергетиката.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските райони в обхвата на Югоизточния район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритети към Специфична цел 1:* Приоритет 1 Повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика и подкрепа за малкия и средния бизнес в Югоизточен район
Приоритет 2 Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творческите индустрии в Югоизточен район и Приоритет 3 Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда в Югоизточен район – аналогично на описаното по сходните приоритети при по-горе разгледаните РПР;
- *Приоритети към Специфична цел 2:* Приоритет 1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и развитие на спортната инфраструктура в Югоизточен район
Приоритет 2. Подобряване на качествените характеристики и конкурентоспособността на човешките ресурси в Югоизточен район
Приоритет 3. Укрепване на административния капацитет на местните и регионалните власти в Югоизточен район - аналогично на описаното по сходните приоритети при по-горе разгледаните РПР;
- *Приоритети към Специфична цел 4:* Приоритет 3 Подобряване качеството на живот в селските райони – принос има цялостното изпълнение на ПРСР.

Д. РПР на Северен централен район поставя визия: *Северен централен район – бързо и устойчиво развиващ се европейски район, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските райони в обхвата на Северен централен район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритет 1.1 Развитие на устойчива конкурентоспособна икономика, основана на знанието, иновациите и новите технологии* – цялостен принос за постигане на приоритета по отношение на селските райони;
- *Приоритет 2.1 Изграждане на устойчив и развит пазар на труда* – чрез повечето мерки по ПРСР се допринася за постигане на приоритета;
- *Приоритет 4.1 Околна среда и ресурси – опазване и ефективност* - мерки, директно допринасящи за изпълнение на приоритета са 8, 11, 12, 13, 15 по ПРСР;

Е. РПР на Южен централен район поставя визия: *ЮЦР – привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникация и съхранено природно, и културно наследство.* Постигането на желаната визия съответно включва и развитието на селските

райони в обхвата на Южен централен район. ПРСР допринася директно за постигане на следните приоритети за района:

- *Приоритет 1.1: Повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес като движеща сила на регионалната икономика* – приносът е цялостен, за селските райони;
- *Приоритет 1.2: Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творческите индустрии в ЮЦР* приносът е чрез дейности за развитие на туризъм, предвидени по ПРСР;
- *Приоритет 1.3: Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда и адаптиране към промените на климата* - мерки, директно допринасящи за изпълнение на приоритета са 8, 11, 12, 13, 15 по ПРСР;
- *Приоритет 2.1: Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт* – принос чрез дейностите за образователна, културна и здравна инфраструктура в селските райони;
- *Приоритет 4.3: Подобряване качеството на живот в селските райони* – принос има цялата ПРСР.

В обобщение, ПРСР има съществен принос за постигане на желаната визия за развитие на районите от ниво 2 до 2020 г., като предвидените по ПРСР мерки не противоречат на РПР.

- ***Иновационна стратегия за интелигентна специализация***

Стратегията цели да осигури ефективно и координирано управление иновационните процеси; укрепване на иновационната система, чрез изграждане на съвременна иновационна и научна инфраструктура, повишаване на човешкия капацитет според нуждите на науката и индустрията и въвеждане на специфични финансови инструменти за подкрепа; подкрепа на цифровия растеж и електронното управление. Работи се за постигане на значим икономически ефект на регионално и национално равнище. Подкрепата за инвестиции в неземеделски дейности за действащи и стартиращи микро, в т. ч. новосъздадени предприятия в селските райони, ще се предоставя в рамките на ПРСР, като е осъществена демаркация с дейностите, които се предвижда да се финансиран по ОПИК.

По отношение на подкрепата за МСП и стартиращи предприятия, по ПО 2 на ОПИК ще се подкрепят МСП от секторите, определени в НСНМСП (високо, средно и ниско технологични сектори), с изключение на подсекторите в хранителната промишленост за преработка и маркетинг на продукти от Анекс I към ДФЕС, с изключение на риба и рибни продукти, които се покриват от ПРСР. Инвестиционна подкрепа и стартова помощ за неземеделски дейности се предоставя на малки и средни предприятия на територията на цялата страна и на микро предприятия извън селските райони.

ПРСР предоставя инвестиционна подкрепа за модернизация на земеделските стопанства и предприятията, преработващи и добавящи стойност към земеделски продукти, вкл. хранителната промишленост за преработка и маркетинг на продукти от Анекс I към ДФЕС, с изключение на риба и рибни продукти. Инвестиционна подкрепа и стартова помощ за неземеделски дейности се предоставя на микро предприятията от селските райони.

- ***Национална стратегия за развитие на ширококоленовия достъп и Национален план за ширококоленова инфраструктура за достъп от следващо поколение***

В изпълнение на стратегията и плана, подмярка 7.3 на ПРСР предвижда инвестиции в ширококоленова инфраструктура, с което има директен принос към постигане целите на документите.

- ***Национална стратегия за насърчаване развитието на малките и средните предприятия 2014-2020 г.***

Стратегията представя политиката на страната относно държавната подкрепа в

областта на малките и средни предприятия. Подкрепата за инвестиции в неземеделски дейности за действащи и стартиращи микро и малки, в т. ч. новосъздадени предприятия в селските райони, ще се предоставя в рамките на ПРСР

- ***Стратегия на ЕС за здравето на животните „По-добре профилактика/превенция отколкото лечение”***

Подмярка 11.1 „Плащания за преминаване към практики и методи за биологично земеделие” на ПРСР допринася за постигане на разпоредбите на Регламент (ЕО) № 882/2004 на Европейския парламент и Съвета относно официалния контрол, провеждан с цел осигуряване на проверка на съответствието със законодателството в областта на фуражите и храните и правилата за опазване здравето на животните и хуманното отношение към животните, с което има принос за изпълнение на цитираната стратегия.

- ***Енергийна стратегия на Република България до 2020 г.***

Стратегията представя политиката на страната за развитието на енергийния сектор, като се акцентира на високата енергийна интензивност на производството в страната, както и на зависимостта от внос на енергия. ПРСР предвижда повишаване на енергийната ефективност, чрез финансиране на дейности за въвеждане на енергоспестяващи технологии при производството и преработката на селскостопанската продукция. По подмярка 6.2 на ПРСР се предвиждат инвестиции в производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление.

- ***Национален план за действие за енергията от възобновяеми източници до 2020 г.;***

Планът поставя целите по отношение на енергията от възобновяеми източници до 2020 г. По подмярка 6.2. на ПРСР се предвиждат инвестиции в производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление.

- ***Национална стратегия и Национална програма за защита при бедствия***

Предотвратяването на горските пожари и бедствия и инвестициите, свързани с повишаване на екологичната стойност на горите са предвидени по ПРСР. Стратегията е съобразена при изготвяне на доклада за ЕО, с оглед предлагане на мерки за осигуряване на устойчивостта на бедствия на предвидените проекти по ПРСР.

- ***Национална стратегия за подобряване безопасността на движението по пътищата за Република България за периода 2011-2020 г.***

ПРСР предвижда подкрепа на общински пътища, с което ще допринесе за постигане целите на стратегията, чрез подобряване състоянието на пътната мрежа.

- ***Стратегия за управление и развитие на водоснабдяването и канализацията в Република България***

ПРСР допринася пряко за постигане целите на стратегията, чрез предвиденото финансиране на дейности за изграждане на водоснабдяване, канализация в селски райони под 2000 екв. жители, хидромелиорации.

- ***Национален план за действие за устойчива употреба на пестициди в Република България***

Националният план за действие за устойчива употреба на пестициди поставя 2 основни цели: 1) Намалване на рисковете и въздействието от употребата на пестициди върху здравето на хората и върху околната среда; и 2) Насърчаване на интегрираното управление на вредителите и на алтернативни подходи или методи. Прилагането на ПРСР 2014-2020 ще допринесе за изпълнението на тези цели.

- ***Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-***

2020 г.

Стратегията определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на дългосрочно и устойчиво управление на жизнени и продуктивни многофункционални гори и нарастваща конкурентоспособност на горския сектор като основа за по-добър жизнен стандарт, особено в планинските и селските райони. Поставена е следната визия: „Към 2020 г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.” По ПРСР е предвидена изрична мярка 8 Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите с 5 подмерки, които ще имат съществен принос за постигане на желаната визия и поставените стратегически цели за горския сектор за Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги, Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно (балансирано) териториално социално-икономическо развитие и Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

- **Стратегия за опазване на горите от пожари**

Стратегията е основен документ за подготовката и организирането на действия по предотвратяване на пожари в горите, откриване и ограничаване на тяхното развитие и разпространение, успешното им гасене, както и преодоляване на последствията от тях. Шест стратегически цели за защита на горите от пожари са набелязани в документа. Сред тях са както нормативното уреждане и ясно разграничаване на отговорностите на институциите, осигуряването на организационни предпоставки и създаване на условия за успешно гасене на горските пожари, така и приоритетните действия в опожарените площи и възобновяването на горските екосистеми и финансовото осигуряване на дейността по опазване на горите от пожари. Стратегията предвижда да бъдат създадени единни системи за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на възникналите горски пожари, както и за регистриране, отчитане и анализ на запалванията в горите. Изграждането и поддържането на необходимата инфраструктура, осигуряването на участниците в гасенето на горски пожари с необходимите технически средства и изграждането на доброволни формирания за потушаване на пожари са някои от основните задачи, записани в Стратегията.

ПРСР има непосредствен принос за постигане на целите на стратегията чрез изрично предвидените подмерки 8.3 „Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития” и 8.4 „Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития”.

1.3.2 Основните стратегии, планове и програми в областта на околната среда и нейното опазване, имащи връзка с ПРСР 2014-2020 г.

Основните стратегии, планове и програми в областта на околната среда и нейното опазване, имащи връзка с ПРСР 2014-2020 г., са следните:

1.3.2.1 Общи

- **Седма програма за действие за околната среда на ЕС до 2020 г. „Да живеем добре в пределите на нашата планета“**

Програмата цели засилване на усилията на ЕС за опазване на природния ни капитал,

стимулиране на ефективен от гледна точка на използване на ресурсите, нисковъглероден растеж и новаторство и закрила на здравето и благосъстоянието на хората, като същевременно зачита естествените ограничения на нашата планета. Програмата е съобразена при изготвянето на ПРСР.

- ***Насоки за интегриране на политиката за околна среда при програмирането за периода 2014 - 2020 г., фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа рамка“ (одобрени с протоколно решение по т. 7 от протокол №8 от заседанието на Министерския съвет на 1 март 2013 г.***

Насоките са разработени от Министерство на околната среда и водите, като са съобразени при изготвянето на ПРСР и на доклада за ЕО на програмата. Чрез насоките се представя и предложението на МОСВ за демаркация (допълняемост) между отделните фондове към ОСР. Като приложение към документа, са изведени и конкретни мерки (инструментариум), с които да се постигне интегриране на ПОС и ПИК при програмирането на фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г. В сектор „Води“ в рамките на ПРСР ще се подпомага изграждане и обновяване на водоснабдителна инфраструктура и доизграждане и обновяване на системи за отвеждане и пречистване на отпадните води в агломерации под 2000 е.ж. в селските райони, с което се допълват дейностите, подпомагани по ОПОС за намаляване на загубите на вода и опазване на околната среда. Инвестициите за увеличаване на ефективността на потреблението на вода в земеделието и подобряване на управлението на водите, включително управлението на торове и пестициди, ще допринесе за ефективно използване на ресурсите. За дейности, свързани с биоразнообразието – ПРСР ще предоставя подкрепа за прилагане на дейности за опазване на биоразнообразието, запазване и поддържане на ландшафта, подкрепа за райони с природни ограничения, които ще допълват финансираните от ОПОС инвестиции, свързани с опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите и насърчаване на екосистемните услуги, включително Натура 2000 и зелена инфраструктура.

- ***Национален план за действие за насърчаване на зелените обществени поръчки за периода 2012-2014 г.***

Планът цели повишаване на информираността на заинтересованите страни за ползите от възлагане на зелените поръчки, с акцент върху целия жизнен цикъл на продуктите; стимулиране закупуването на стоки и услуги с по-висока „обществена стойност“ от гледна точка на опазване на околната среда, подобряване на социалните условия и насърчаване на иновационните решения; залагане на задължителни изисквания, които без да ограничават достъпа до участие и конкуренцията, съдействат за по-нататъшното разпространение на зелените поръчки.

ПРСР не предвижда преки мерки за зелени обществени поръчки, но не изключва стимулирането на такива.

1.3.2.2 Въздух

- ***Национална програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в атмосферния въздух, 2007 г.***

Селското и горското стопанство са идентифицирани като източник на азотни оксиди (незначителни количества спрямо другите източници на емисии), летливи органични съединения (9% от източниците в страната) и амоняк (69% се падат на селското стопанство). Програмата дава мерки за ограничаване на емисиите, като анализът на съответствието на ПРСР с мерките, касаещи програмата, е направен в т. 5 на доклада за ЕО.

○ **Общински програми за качество на атмосферния въздух**

Общинските програми по чл. 27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух са нормативно установеният инструмент за управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух на територията на общините.

1.3.2.3 Климатични изменения и адаптация към изменението на климата:

○ **Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата**

Общата цел на стратегията за адаптация на ЕС е да допринесе за повишаване на устойчивостта на Европа спрямо изменението на климата. Това означава повишаване на степента на готовност и способност да се реагира на последиците от изменението на климата на местно, регионално, национално и европейско равнище, разработване на съгласуван подход и подобряване на координацията. Адаптацията към изменението на климата е насочена към всички сектори, като политиките на ЕС ще бъдат продължени в приоритетни области, като например в енергетиката и транспорта.

Предвижда се това да се постигне, като се насърчават и подкрепят действия от страна на държавите - членки на ЕС за адаптация, като се създаде основа за по-добра информираност при вземането на решения за адаптация през следващите години, както и като се повиши устойчивостта на ключови сектори на икономиката и политиката срещу последиците от изменението на климата.

Стратегията е съобразена при изготвяне на ПРСР и екологичната оценка към нея.

○ **Бяла книга за адаптация към климатичните изменения**

Бялата книга дава два подхода, по които да се предприемат действия срещу изменящия се климат – намаляване на емисиите на парникови газове и адаптация към климатичните изменения. Вторият подход е подробно анализиран в Бялата книга. При изготвяне на доклада за ЕО е ползвано **Ръководството за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в процедурата по екологичната оценка на Европейска комисия, 2013 г.**

○ **Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях**

Реализацията на програмата преминава през четири отделни етапа:

Етап 1: Изготвяне на „Анализ за състоянието на основните компоненти в горските екосистеми“ в светлината на климатичните промени;

Етап 2: Разработване на климатични сценарии, въз основа на съвременни данни и модели, за еволюцията на климата в България през XX-ти и XXI-ви век;

Етап 3: Определяне „зоните на уязвимост“ на горските екосистеми в България при климатични промени, въз основа на разработените анализ и климатични сценарии;

Етап 4: Изработване на цялостна Програма с конкретни мерки за адаптиране на горите към климатичните промени по зони на уязвимост на някои основни компоненти на горските екосистеми в България.

○ **Трети национален план за действие по изменение на климата 2013 - 2020 г.;**

Политиката на България в областта на изменението на климата се основава на два основни аспекта, свързани от една страна с международните ангажменти, поети от страната с ратифицирането на Рамковата конвенция на ООН за изменението на климата (РКОНИК) и Протокола от Киото, и от друга – с новоприетото европейско законодателство в тази област. Основната стратегическа цел на настоящия Трети национален план за действие по изменение на климата е да очертае рамката на действие в борбата с изменението на климата за периода

2013-2020 г. и да насочи усилията на страната към действия, водещи до намаляване отрицателното въздействие на климатичните промени и изпълнение на поетите ангажименти.

Съгласно плана, за сектор „Селско стопанство” не са приложени съществени мерки за намаление на емисиите. Редукцията е пряко следствие от общия спад на селскостопанската дейност от 1988 г. насам. Намалението на емисиите от животновъдството следва намалението в броя на селскостопанските животни.

Важен елемент на правителствената политика е усвояването на средствата от ЕС, ориентирани към подпомагане на селските организации с оглед увеличаване на тяхната роля при достигане на пазарна защита в изкупуването на селскостопанска продукция. Технологичното реструктуриране и новата инвестиционна политика на Министерството на земеделието и храните и на Агенцията по горите ще гарантира снабдяване с храни и положителен търговски баланс. Това ще повиши и конкурентоспособността на българската агропродукция. Специално внимание ще се обърне на запазването на почвеното плодородие чрез въвеждане на антикорозионни дейности, нови методи за почвена култивация и прекъсване практиката на изгаряне на растителните остатъци на полето.

Основните източници на емисии на ПГ от селското стопанство са земеделските почви – 56,8%, биологична ферментация в животновъдството – 21,78% и управлението на оборския тор – 19,34%. Останалите 2,8% се дължат на изгаряне на стърнища – 1,68% и производство на ориз 1,13%.

Отношение към ПРСР има и сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство”, доколкото ПРСР предвижда мерки и интервенции и за горския фонд.

За постигане на целите на плана за сектори „Селско стопанство” и Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство” са определени съответните мерки, групирани в приоритетни оси. Анализът на степента на съответствие на ПРСР с мерките е изложен в т. 5 на доклада за ЕО (тъй като ТНПДИК е документ поставящ цели по опазване на околната среда, и в частност – по отношение изменението на климата).

1.3.2.4 Биологично разнообразие:

○ Стратегия на ЕС за биологично разнообразие до 2020 г.

Стратегията поставя целите по опазване на биоразнообразието на европейско равнище. При изготвяне на ПРСР и доклада за ЕО са съобразени целите на стратегията за запазване и възстановяване на природата – пълно прилагане на Директивите за птиците и местообитанията за предотвратяване на бъдеща загуба и за възстановяване на биоразнообразието в ЕС, поддържане и подобряване състоянието на екосистемите и техните услуги (чрез внедряване на зелена инфраструктура в устройственото планиране) и борба с инвазивните чужди видове. ПРСР има принос за постигане на целите на стратегията.

○ Стратегически план за опазване на биологичното разнообразие 2011-2020 г. и целите от Аичи за биоразнообразието.

Планът поставя 5 стратегически цели с разпределени между тях 20 цели за 2050 г. по отношение на биоразнообразието. Целта на Стратегическия план за биологичното разнообразие 2011—2020, е да подпомогне ефективното прилагане на Конвенцията чрез стратегически подход, съдържащ комбинация от мисия и стратегически цели и резултати („Целите от Аичи за биоразнообразието“), които да предизвикат широкомащабни действия във всички Страни и заинтересовани лица. Стратегическият план, също така, ще осигури гъвкава рамка за определянето на националните и регионални цели при осигуряване на последователност в прилагането на разпоредбите на Конвенцията за биологично разнообразие и решенията на Конференцията на страните-членки, включително работните програми и Глобалната стратегия за опазване на растенията,

както и Протокола от Нагоя за Достъп до генетичните ресурси и честното и справедливо разпределяне на ползите от тяхното използване. Той ще послужи като основа за развитието на инструменти за комуникация, привличащи вниманието на ангажираните заинтересовани лица, улеснявайки по този начин интегрирането на биоразнообразието в по-широки национални и глобални програми. Стратегическият план включва постигането на 20 цели до 2015 или 2020 г. („Целите от Аичи за биоразнообразието“), групирани в пет стратегически цели. Целите и задачите предвиждат както стремеж за постигане в глобален мащаб, така и гъвкава рамка за определяне на национални или регионални цели. Страните се приканват да разработят свои собствени цели в тази рамка, като се вземат предвид националните нужди и приоритети и в същото време се взема предвид и националният принос към постигането на глобалните цели.

ПРСР ще допринесе за постигането им.

- ***Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие***

Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие има следните приоритети: укрепване на научната основа на екологичните дейности; поддръжка на законодателни инициативи; разширяване и укрепване на мрежата от защитени територии; екологично образование и сътрудничество на консултантските услуги; разработване и провеждане на политика за развитие на екотуризма, подпомагане опазването на Черно море; насърчаване на опазването на биоразнообразието на Балканите.

- ***Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България за периода 2013 – 2022 г. (проект)***

Териториалният обхват на Плана включва приоритетно 11-те влажни зони, включени в списъка по Рамсарската конвенция. Описателната част на плана разглежда подробно още 28 влажни зони, които покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване. Планът дава хоризонтални и специфични мерки за опазване на влажните зони, които е необходимо да се съобразяват при изпълнението на ПРСР

- ***Националната информационна и комуникационна стратегия за мрежата НАТУРА 2000 – 2014-2023 г.***

Стратегията съответства на Стратегията за биоразнообразието на ЕС до 2020 г. Общата цел е подкрепа на цялостния процес на комуникация на Натура 2000. ПРСР няма пряко отношение към стратегията, но документът е съобразен при изготвянето на програмата и при изготвянето на доклада за ЕО. При реализиране на дейностите по мерки 10 „Агроекология и климат“, 12 „Плещания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите“ ще бъдат съобразени и подходящите комуникационни мерки от стратегията.

- ***Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 (НПРД), окончателна версия, април 2014 г.:***

Целта на НПРД е по-добро определяне на нуждите от финансиране и приоритетите за защитените зони от Натура 2000 на национално и регионално ниво за улесняване интеграцията им в бъдещите програми за финансиране от различните европейски финансови инструменти. ПРСР предвижда мерки, пряко насочени към опазването на защитените зони от мрежата Натура 2000 – основно мярка 12 „Плещания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите“, като принос за опазване на защитените зони водят и мерки 10, 11, 13, 15.

- ***Планове за управление на защитените територии и зони***

Плановите поставят ограничения и изисквания за управлението на защитените

територии по Закона за защитените територии и защитените зони по Закона за биологичното разнообразие. Същите следва да се съобразяват при реализиране на дейности по ПРСР. Принос към изпълнение на ограничения и изисквания от плановете за управление на защитените зони има изрично обособената в ПРСР мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”.

1.3.2.5 Води:

- **План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint)**

Планът определя целта и пътят за развитие на политиката на ЕС в областта на водите. Формулирани са конкретни цели и график за изпълнението им. ПРСР не влиза в противоречие с плана.

- **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор**

Стратегията задава цялостната рамка за управление и развитие на водния сектор на национално ниво и поставя като цел устойчивото ползване на водните ресурси, осигуряващо в оптимална степен сегашните и бъдещите нужди на населението и икономиката на страната, както и на водните екосистеми.

- **Планове за управление на речните басейни (ПУРБ), в т.ч. програми от мерки към тях**

ПУРБ се разработват от басейновите дирекции (БД), съгласно изискванията на Директива 2000/60/ЕС (Рамковата директива за водите) и Закона за водите (ЗВ) - Глава десета „Управление на водите“. Основната цел на ПУРБ 2010 – 2015 г., които са утвърдени със Заповед на министъра на околната среда и водите (ОСВ) – „Устойчиво ползване на водните ресурси, предотвратяване влошаването на състоянието им и постигане на добро състояние на всички води до 2015 година“. В ПУРБ е залегнал принципа за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети.

В ПУРБ на БД са изготвени оценки на състоянието на повърхностните и подземните водни тела, съответно: екологично и химично състояние за повърхностните и химично и количествено състояние за подземните водни тела. Информацията, която касае характеристиките на районите за басейново управление на водите, прегледа на въздействието от човешка дейност върху състоянието на повърхностните и подземните води и икономическия анализ на водоползването, ще бъдат актуализирани от БД. Актуализацията се извършва на основание и в съответствие на чл. 156з, точки 1 ÷ 3 от ЗВ и чл. 5 от Рамковата директива за водите до края на 2014 г. При изготвяне на доклада за ЕО е ползвана информацията в ПУРБ.

- **Планове за управление на риска от наводнения/Предварителна оценка на риска от наводнения**

Тези планове се изготвят от БД, съгласно изискванията на Директива 2007/60/ЕС и ЗВ - Глава девета „Защита от вредното въздействие на водите“. Основните етапи на този процес са: Предварителна оценка на риска от наводнения (ПОРН) и определяне на Райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН); Изготвяне на карти на заплахата и на риска от наводнения; Определяне на Целите и приоритетите за намаляване на риска от наводнения; Изготвяне на Програма от мерки за управление на риска от наводнения; Информирание на обществеността и провеждане на обществени консултации при разработването на ПУРН.

Плановите за управление на риска от наводнения (ПУРН) разглеждат всички аспекти на управлението на риска, като се съсредоточават върху предотвратяването на наводнението, защитата от наводнение, увеличаване на подготвеността за наводнение, включително прогнозите за наводнение и изграждането на система за ранно предупреждение. Тези планове ще включват мерки за намаляване на вероятността от наводнения, както и за ограничаване на съответните последици. Мерките ще са насочени към предотвратяване на евентуално неустойчиво ползване на земята, например чрез ограничаване на строителство в районите с опасност от наводнения. В тези планове също ще се включат мерки за защита на опасните райони срещу вероятността от наводнения, както и за намаляване на последиците от наводнения чрез възстановяването на наводняеми или блатисти територии. Друг важен аспект на плановите за управление на риска от наводнения е да бъде подготвено населението за действия в случай на наводнение. Плановите за управление на риска от наводнение ще се разработят до 22.12.2015 г., и ще са в сила за период от шест години, след което се актуализират.

Към настоящия момент БД са приключили изготвянето на ПОРН и със Заповед на министъра на ОСВ са утвърдени за всяка БД РЗПРН. Задачата на ПОРН е на база наличната информация за минали наводнения да се извърши оценка на потенциалния бъдещ риск от наводнения по отношение на човешкото здраве, стопанската дейност, околната среда и културно - историческото наследство. За РЗПРН предстои детайлно картиране и оценка на риска от наводнения;

Периодът на действие на ПРСР 2014-2020 г. съвпада с прилагането на ПУРБ за периода 2010 – 2015 г., актуализирането/изготвянето и прилагането на ПУРБ и ПУРН за периода 2016 – 2021 г., както и актуализирането на ПУРБ и ПУРН за периода 2021 – 2027 г.

При изготвяне на доклада за ЕО е ползвана информацията от ПОРН.

- ***Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море***

Планът включва цели мерки за постигането и поддържането на добро състояние на морската околна среда. ПРСР не предвижда финансиране на дейности в морската среда, съответно не влиза в противоречие с целите и мерките по плана.

- ***Стратегия на ЕС за региона на река Дунав***

ПРСР не противоречи на областите, заложили в стратегията, като допринася за постигането на някои от приоритетите. Анализ е представен в т. 5 на доклада за ЕО.

- ***Директива на 91/676/ЕИО за опазване на водите от замърсяване с нитрати от селскостопански източници (Нитратна директива)***

Директивата има за цел да намали замърсяването на водите, предизвикано или породено от нитрати от селскостопански източници и да предотврати всяко ново замърсяване от този вид.

Чрез подпомагане на редица мерки за модернизиране на земеделските стопанства, прилагане на природосъобразни практики и устойчиво управление на стопанствата ПРСР ще допринесе за изпълнение на целите на Нитратната директива.

- ***Програма от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони***

Програмата от мерки за ограничаване и предотвратяване на замърсяването с нитрати от земеделски източници в уязвимите зони е разработена в изпълнение на изискванията на Наредба 2 от 13.09.2007, за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници. Мерките от програмата са задължителни за всички земеделски стопани на територията на нитратно уязвимите зони (НУЗ), в които чрез просмукване или оттичане

водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници. ПРСР 2014-2020 ще спомогне за постигане на целите на програмата.

1.3.2.6 Устойчиви органични замърсители и отпадъци:

- *Актуализиран Национален план за действие по управление на устойчивите органични замърсители (УОЗ) в България 2012 г. - 2020 г.*

Предвидените дейности по ПРСР не са свързани с образуване на УОЗ, нито с дейности по УОЗ.

- *Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020 г.*

Стратегическият план се отнася за управлението на строителните отпадъци и поставя приоритети и план за действие. Връзката му с ПРСР са отпадъците, образувани при строителни и ремонтни дейности, които се очакват при изпълнение на проекти най-вече по мерки 4 „Инвестиции в материални активи” и 6 „Развитие на стопанства и предприятия”.

- *Национален стратегически план за поэтапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.*

Планът се отнася за битовите биоразградими отпадъци (от домакинствата), но е ползван при изготвяне на ПРСР и доклада за ЕО, тъй като основните отпадъци от селското и горско стопанство са биоразградимите).

1.3.2.7 Ресурсна ефективност

- *Пътна карта за ресурсно ефективна Европа, ЕС*

Пътната карта поставя визия до 2050 г. икономиката на ЕС да се разрастне по начин, съобразен с ограничените ресурси и възможности на планетата. Въздействието на икономиката върху околната среда ще бъде много ограничено, като всички ресурси ще се управляват устойчиво – от суровините до енергията, водата, въздуха, земята и почвата.

От направения в доклада за ЕО анализ на други планове, програми и стратегии е видно, че ПРСР 2014-2020 г. съобразява изброените цели и насоките по изброените стратегии, планове и програми на национално и европейско ниво и не влиза в противоречие с тях.

2 Съответни аспекти на текущото състояние на околната среда и евентуално развитие без прилагането на Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

2.1 Съответни аспекти на текущото състояние на околната среда

В тази част на екологичната оценка накратко е разгледано текущото състояние на компонентите на околната среда, които имат отношение към ПРСР 2014-2020 г. За изготвянето на частта са прегледани достъпните съществуващи данни и информация за компонентите и факторите на околната среда. В доклада са включени най-важните данни и информация, които имат отношение към ПРСР 2014-2020 г., а където е необходимо, те са

интерпретирани по отношение на: климатични фактори, изменение на климата и качество на въздуха, повърхностни и подземни води, почви и земни недра, ландшафт, биологично разнообразие, флора и фауна, защитени територии и зони, културно наследство, отпадъци, материални активи, рискови енергийни източници, население и човешко здраве.

2.1.1 Въздух, климатични фактори и изменение на климата

Качество на атмосферния въздух

Анализът на качеството на атмосферния въздух на територията на страната е направен по данни от „Национален доклад за състоянието и на околната среда за 2012 г.“ на ИАОС, приет на заседание на МС на 04.06.2014 г юни 2014г.

Към 31.12.2012 г. общите нива на емисиите на SO₂, NO₂, NH₃, NMVOC са значително по-ниски от ангажиментите на страната, съгласно Директива 2001/81/ЕО относно националните тавани за емисиите на определени атмосферни замърсители, Гьотеборгския протокол към КТЗВДР и целите за 2015 г. по Националната програма за намаляване на общите годишни емисии на гореизброените замърсители по отношение на NO₂, NH₃, NMVOC.

И през 2012 г. замърсяването с ФПЧ₁₀ продължава да бъде основен проблем за качеството на въздуха във всички райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух. Все още остава висок процентът на населението, живеещо при нива на замърсяване с ФПЧ₁₀ над допустимите концентрации - 89,55%. Най-голям брой превишения на средноденонощната норма (СДН) за страната отново, както през 2011 г. са измерени в Перник, Видин, Димитровград, Пловдив. През 2012 г. общините с нарушено качеството на атмосферния въздух (КАВ) прилагат актуализирани и приети с решения на съответните общински съвети програми за намаляване на емисиите, съгласно изискванията на чл. 27 от ЗЧАВ. (общо 41 програми). Програмите определят като основен източник на замърсяването битовото отопление през зимния сезон, в някои случаи комбинирано с допълващото въздействие на транспорта (за най-голямата група от общини) или с преобладаващо влияние на транспорта - за най-големите градове (София, Стара Загора, Бургас, Велико Търново

През 2012 г. средногодишната норма (СГН) за **азотен диоксид** е превишена в София и Пловдив. Най голям брой превишения на средночасовата норма (СЧН) са регистрирани в София - АИС „Хиподрума“ (42 превишения), АИС „Павлово“ (36 превишения), РОУКАВ Югозападен - АИС „Шахтьор“ (28 превишения) и РОУКАВ Югоизточен - АИС „Зелен клин“ (33 превишения). СГН е превишена в София и Пловдив. Източник на замърсяването се счита автомобилния транспорт.

Съгласно Решение на Европейската комисия от 05.12.2012 г. се отлага крайният срок за достигане на пределно допустими концентрации за годишни и часови норми на азотен диоксид за РОУКАВ София и РОУКАВ Пловдив. За 2012 г. и 2013 г. се прилагат изискванията на нормата плюс допустимото отклонение. Съответствие с нормите се предвижда да бъде постигнато през 2014 г.

През 2012 г. в два РОУКАВ (Югоизточен - гр. Гълъбово и Югозападен - гр. Перник) е регистрирано нарушение на КАВ по отношение на допустим брой превишения на средночасовата норма и/или средноденонощната норма за **серен диоксид**. В гр. Димитровград е регистрирано превишение на алармения праг. Основните източници на серен диоксид в Югоизточен РОУКАВ са топлоелектрическите централи от енергиен комплекс „Марица Изток“, а за Югозападен РОУКАВ „Топлофикация Перник“ ЕАД. През 2012г. след спирането на „ОЦК Кърджали“ няма превишаване на допустимите норми в гр. Кърджали В България процентът на населението, което живее при нива на замърсяване със серен диоксид над допустимата норма е 2,76%, докато за Европа този процент е под 0,2%.

През 2012г. не е регистрирано превишение на нормата за въглероден оксид в нито едно населено място.

Не съществуват проблеми с постигане на целевите норми за замърсяване с бензен, олово, никел и арсен.

Делът на населението, което живее при нива на **озон** над краткосрочната целева норма (3,81%) е по-малък от средният за страните-членки на ЕАОС (14%). Следва да се отбележи, че по принцип хората в извънградски области са изложени на по-високи нива на озон, от хората, живеещи в градовете. В градовете, част от озона се изчерпва поради окисляване на азотен оксид до азотен диоксид, с което се обяснява и по-ниското му съдържание.

През 2012 г. средногодишната норма за **кадмий** е превишена в РОУКАВ Пловдив (Долни Воден) и Югозападен район (Пирдоп), като максималната средногодишна концентрация е регистрирана в Долни Воден - 23,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Източник на замърсяването с кадмий е дейността на предприятията от цветната металургия КЦМ Пловдив (Долни Воден) и „Аурубис България“ АД (Пирдоп).

Основните атмосферни замърсители, емитирани от селското стопанство са амоняк (90%) и неметанови летливи органични съединения - 8% от националните емисии. Селското стопанство е източник и на парникови газове. Процесите и дейностите в този сектор са източници основно на CH_4 и N_2O . През 2012 г. емисиите от сектор "Селско стопанство" представляват 10,4% от общите емисии на парникови газове на България. Емисиите на метан (CH_4) са 26,4% от общите емисии на CH_4 , а на двуазотния оксид (N_2O) - 88, 1% от общите емисии на N_2O през 2012 г.

Климат

Отделните проекти попадат в различни климатични райони. По тази причина климатичните условия са описани по основните климатични области и подобласти.

На Фигура 2.1.1-1 е показано климатичното райониране на България (Л. Събев и Св. Станев 1959 г). Климатичното райониране на страната е извършено с отчитане на главните фактори, формиращи климата на страната, които са географската и широчина, характера на релефа, положението ѝ спрямо големите водни басейни и общата атмосферна циркулация. Въпреки установените тенденции на нарастване на температурите и намаляването на валежите, генералното климатично разделение на страната не е променено, поради факта, че не са променени изброените климатообразуващи фактори. Климатичните области от А и Б запазват своето местоположение.

A	Европейско континентална климатична област:
A1	Умерено континентална климатична подобласт
A2	Преходно континентална климатична подобласт
B	Континентално-средиземноморска климатична област
B1	Южнобългарска климатична подобласт
B2	Черноморска климатична подобласт

Фиг. 2.1.1-1 Климатично райониране на България

A Европейско континентална климатична област

A1 Умерено континентална климатична подобласт

Това е подобластта, в която най-добре е изразен континенталният характер на климата. Тя е открита по отношение на северните и североизточни нахлувания през зимата. Поради това зимата тук е най-студена в сравнение с другите части на страната. Средната януарска температура е от 1,5°C до 3°C под нулата в зависимост от надморската височина и вида на релефната форма. При резки застудявания температурата може да падне средно до 18-20°C под нулата. При преминаване на средиземноморски циклони тук се проявява фьон, който може да причини резки затопляния с бурни ветрове и стопяване на снежната покривка.

Лятото е горещо, поради преобладаването на субтропични въздушни маси от по-южни широчини или пък формирани тук под действието на силното слънчево греене в условията на малоподвижен антициклон. По-интензивни захладания през лятото се наблюдават при нахлуването на атлантически въздушни маси от по-големите географски широчини. Средната юлска температура е предимно в граници 22-24°C като максималните температури понякога надхвърлят 40°C. Само във високите полета на Средна България температурите са относително по-ниски – около 20°C през юли. Годишната амплитуда на температурата е средно 22-24°C, като на места надминава 25°C.

Годишният ход на валежите и особено разликата между зимните и летни валежи подчертават континенталния характер на климата. Зимните валежи тук са най-малки с минимум през февруари (на места март), а летните най-големи с максимум през юни. Разликата между зимните и летните валежи средно е 12-18% от годишния валеж като на места тази разлика достига до 20-22%. Към тази климатична подобласт спадат и планинските райони на Стара планина, Витоша и Рила. Тук с общото увеличение на надморската височина валежите запазват същия режим със зимен минимум и летен максимум, характерен за умерения континентален климат.

A2 Преходно континентална климатична подобласт

Тази климатична подобласт изцяло лежи южно от Стара планина. За нея са характерни чувствително по-меките зимни условия. Основна роля за това играе Стара планина, която се явява бариера по отношение на студените континентални въздушни маси. Средната януарска температура тук е между минус 1,5 и 1 °C. Броят на дните със снежна покривка е почти 2 пъти по-малък от този в северна България.

Лятото е толкова горещо, колкото и в северна България. Средната юлска температура е 22-24 °C като при горещи вълни надхвърля 40 °C. Годишната амплитуда на температурата е около 22-24 °C.

Валежният характер тук също има континентален характер с летен максимум и зимен минимум, но разликата между зимните и летни валежи е само около 5-6% от годишната сума, поради което сезонните валежи почти се изравняват. Това изравняване се получава

поради нарастването на зимните валежи и относителното намаляване на летните. И двете тенденции се обуславят от относително по-голямата близост до Средиземноморието. В по-южните части на тази подобласт минимумът на валежите се премества от зимните месеци към август или септември. Меките зимни условия и режимът на валежите оформят тази подобласт като преходна към средиземноморския климат. Към тази подобласт спадат и северните Родопи, високата част на Рила и Осоговската планина.

В – Континентално-средиземноморска климатична област

В1 – Южнобългарска климатична подобласт

Най-характерна особеност на климата в тази подобласт, с което тя се различава от климата на Европейско континенталната област и се приближава до климата на субтропична Европа, е подчертаното увеличаване на валежите през студеното полугодие. Ноемврийският или декемврийски максимум на валежите надвишава около 2,5-3 пъти (а в по-южната част на Странджа и до 5 пъти) валежният минимум през август или септември. В сезонното разпределение на валежите най-голям дял се пада на зимата, а най-малък на лятото. Студената част на годината е не само периодът с най-големи месечни валежи, но това е и периодът, през който падат най-обилните единични валежи.

Характерен елемент са и сравнително смекчените температурни условия през студената част на годината. Дори и през януари температурата в най-ниските участъци е 1-2°C под нулата, което определя района като един от най-топлите през зимата. Все пак при отделни резки застудявания, минималните температури могат да спаднат под 10°C и дори 14°C под нулата, а при изключителни застудявания и под 20°C. Лятото е много слънчево и горещо. В по-ниските участъци средните юлски температури са между 23°C и 25°C. Пролетта е по-топла от тази в черноморската подобласт.

В2 – Черноморска климатична подобласт

Климатът в Черноморската климатична подобласт се формира главно от непосредствената близост на водните маси на Черно море и характера на атмосферната циркулация. Средиземноморския характер на климата се потвърждава основно от режима на валежите. Валежният максимум е главно през ноември, а минимумът е през август. Зимата е мека с положителни януарски температури, в северната му част около 0-1,5°C, а в най-южната част до плюс 3°C. Силните зимни застудявания се проявяват сравнително по-слабо, но в определени ситуации и в най-южните части са възможни температури до минус 17-18°C, а в северните дори до 25°C под нулата.

Лятото е доста топло, но без големите горещини, характерни за равнинните райони във вътрешността на страната. Ако такива се проявяват, то те са краткотрайни. Средните юлски температури са от 22°C до 23,5°C. Термичният режим през лятото е силно повлиян от бризовата циркулация, смекчаваша дневния прегрев. Все пак в отделни синоптични обстановки температурите на място могат да достигнат до 39-40°C. Друга особеност на климата тук е относително по-честата проява на мъгли през топлата част на годината.

Въпреки голямата разлика между климата на българското Черноморие в сравнение с континенталната част на страната, той все пак не може да бъде определен като морски. Причина за това е, че почти през цялата година той е под въздействието на континентални въздушни маси. Годишната амплитуда е все още голяма – средно около 21°C. Денонощната амплитуда също се запазва относително голяма.

Климатичните условия не са хомогенни в подобластите, поради което те са разделени на отделни климатични райони, където обаче се запазват споменатите основни климатични особености.

Изменение на климата

Рекордно високите температури през последните десетилетия, топенето на ледниците, по-влажният въздух и още седем ключови индикатора показват, че глобалното затопляне на климата е неоспорим факт. Всеобхватният преглед на данните за климата през последното десетилетие обединява зад това становище 303-ма учени от 48 страни. Резултатите от тяхната съвместна работа са публикувани в „Доклад за състоянието на климата 2009“², издаден от американската Национална океанска и атмосферна служба през юли 2010 г. Десетте ключови индикатора, показващи глобалното затопляне на климата, са: (1) по-високите наземни температури; (2) по-високите температури над океаните; (3) високото съдържание на топлина в океаните; (4) по-високите температури на въздуха близо до повърхността на земята; (5) по-високата влажност; (6) по-високите температури на морската повърхност; (7) покачването на морското равнище; (8) намаляването на морския лед; (9) намаляването на снежната покривка; (10) свиването на ледниците. Относителното движение на всеки от тези показатели – повишаване при първите седем и спад при последните три от тях – доказва, че несъмнено планетата ни търпи затопляне през последния половин век, както и че всяко десетилетие на Земята от 1980 г. насам е по-горещо от предходното.

По данни на Националния институт по метеорология и хидрология (НИМХ) към Българската академия на науките (БАН) за Република България е установено следното:

От края на 70-те години на миналия век в България се наблюдава тенденция към затопляне; през втората половина на XX век зимите са по-меки. • 20 от последните 23 години след 1989 г. са с положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха, спрямо климатичната норма (1961– 1990 г.).

- Средната годишна температура през 2011 г. е с 0,4°C над климатичната норма. Това е поредната, 14-та година, с температури по-високи от обичайните за страната.
- Най-дълги периоди на засушаване са наблюдавани през 40-те години и последните две десетилетия на XX век, а най-значителните суши – през 1945 и 2000 г.
- Наблюдават се повече и по-дълги периоди на засушаване, следвани от сериозни бури и тежки наводнения с разрушения и жертви.
- Увеличава се честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като: значително увеличение на средния брой дни с денонощни суми на валежите над 100 мм – с около 30% за периода 1991-2007 г. спрямо базисния период (1961-1990 г.); увеличение на регистрираните в метеорологичната мрежа случаи с проливни валежи; зачестяване на случаите на пролетно-летен тип облачност с валежи от дъжд, гръмотевични бури и градушки през зимни месеци като януари и февруари; увеличена честота на средния брой дни с гръмотевични бури и градушки през април и септември в периода 1991-2006 г., спрямо същите за базисния период.
- Годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха намалява – минималната температура се повишава по-бързо от максималната.
- Снежните месеци в планините намаляват, а дебелината на снежната покривка показва трайна тенденция към изтъняване.
- Горната граница на широколистните гори се измества към по-голяма височина.
- Данните от фенологичните наблюдения показват изпреварване в развитието със 7-15 дни в различните климатични райони, което недвусмислено свидетелства за затопляне на климата през последните 30 години, в сравнение с предишни периоди

Преобладаващият извод на световната наука е, че изменението на климата в глобален

мащаб се дължи на емисиите на парникови газове. Като страна по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (РКОНИК), България има задължението да провежда ежегодни инвентаризации на емисиите на парникови газове по източници и поглътители, съгласно утвърдената от РКОНИК методология.

Емисиите на въглеродния диоксид (СО₂) имат най-голям дял от общите национални емисии на ПГ (79,23%), следвани от емисиите на метан (СН₄ - 11,77%) и двуазотен оксид (N₂O - 8,24%), Р-газовете са с дял 0,76% от общите емисии на ПГ.

Най голям дял от общите национални емисиите на ПГ се падат на сектор „Енергия“, като той е източник на около 77,3% от агрегираните емисии на ПГ (като около 70% от тези емисии в сектора се дължат на ТЕЦ използващи, като суровина твърди горива.). На второ място са емисиите генерирани от сектор „Селско стопанство“ и трето се разпределя между сектори „Индустриални процеси“ и „Отпадъци“.

През последните 5 -6 години сектор „Енергия“ запазва тенденцията на най-голям източник на емисии на ПГ с дял 74-80%, докато другите сектори през годините променят своето положение.

Извършената инвентаризация за 2012г. показва, че България изпълнява изискванията на РКОНИК и Протокола от Киото за намаляване на емисиите от парникови газове с 8% за периода 2008-2012 г. спрямо 1988 г. През 2012 г. са емитирани общи емисии на ПГ -- 61045,63 Од СО₂- екв. или 50,1 % от емисиите през базовата година. Емисиите на парникови газове на човек от населението намаляват от 13,6 тона СО₂- екв. през 1988 г. до 8,4 тона СО₂- екв. през 2012 г. По този показател България се доближава до средния за Европейския съюз (9,4 тона СО₂- екв).

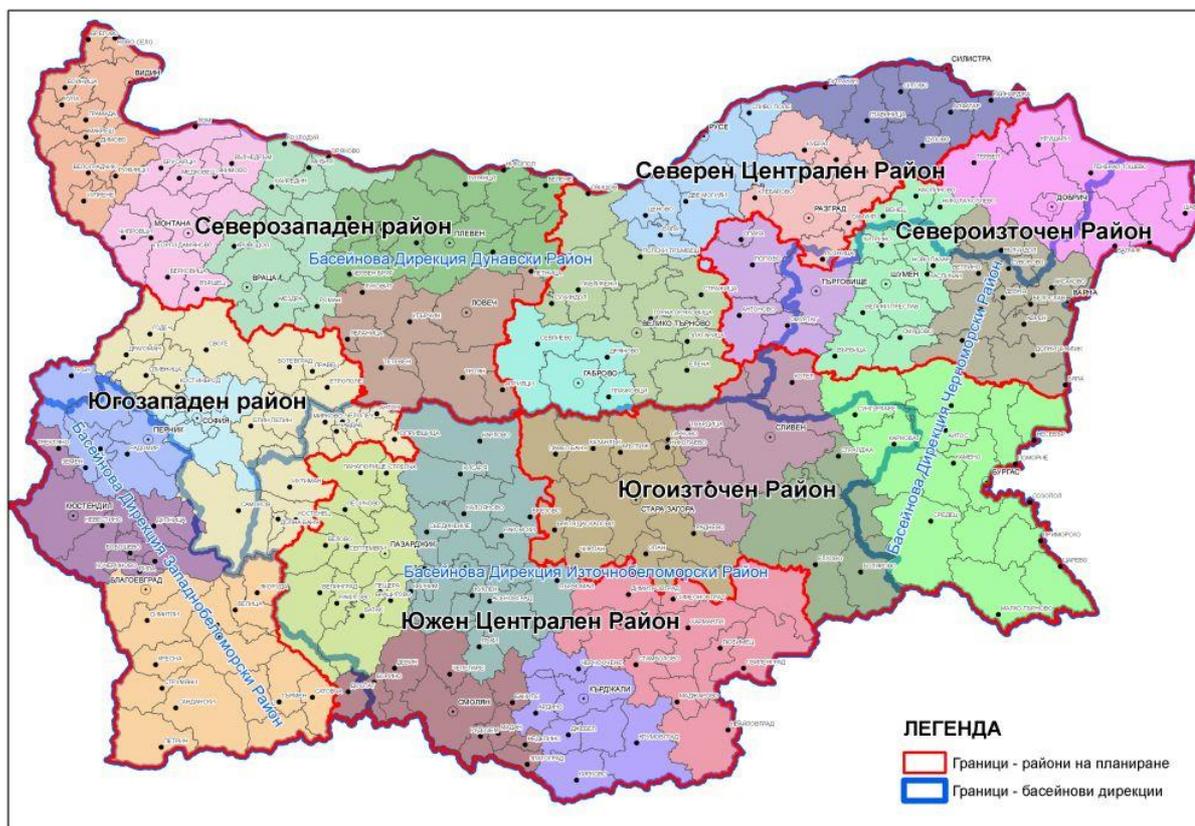
Анализът на данните от националните инвентаризации за периода до 2012 г. спрямо целта от Киото показва, че емисиите на парникови газове са значително по-ниски в сравнение с базовата 1988 г. и в момента България има необходимия резерв, който осигурява изпълнение на ангажиментите, поети с подписването на Протокола от Киото.

2.1.2 Води

Управлението на водите на територията на Република България се осъществява на национално и басейново ниво като са определени следните райони за басейново управление на водите:

1. Дунавски район с център Плевен;
2. Черноморски район с център Варна;
3. Източнобеломорски район с център Пловдив;
4. Западнбеломорски район с център Благоевград.

На *Фигура 2.1.2-1* е дадено регионалното разделение на страната и границите на четирите Басейнови дирекции.

Фиг. 2.1.2.1-1 Карта на България с границите на четирите Басейнови дирекции

Управлението на повърхностните и подземните води се осъществява въз основа на Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ), разработвани от басейновите дирекции (БД) съгласно изискванията на Директива 2000/60/ЕС (Рамковата директива за водите) и Закона за водите (ЗВ) - Глава десета „Управление на водите“. Основната цел на ПУРБ 2010 – 2015 г., утвърдени със Заповед на министъра на околната среда и водите (ОСВ), е „Устойчиво ползване на водните ресурси, предотвратяване влошаването на състоянието им и постигане на добро състояние на всички води до 2015 година“. В ПУРБ е залегнал принципа за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети.

Съгласно ПУРБ повърхностните и подземните води в районите за басейново управление са разделени на водни тела, които са отделен и значителен елемент от дадено поречие, и са създадени зони за тяхната защита. В ПУРБ на БД 2010-2015 са изготвени оценки на състоянието на повърхностните и подземните водни тела към 2010 г, съответно: екологично и химично състояние за повърхностните и химично и количествено състояние за подземните водни тела, съгласно изискванията на Закона за водите. Освен това в Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България през 2012 г (ИАОС, издание 2014 г) са отчетени изменението на концентрацията на основните физико-химични и биологични индикатори за повърхностните води, динамиката на изменението на индикаторите за химично състояние и мониторингови пунктове с показатели над стандартите за качество на подземните води. Информацията, която касае характеристиките на районите за басейново управление на водите, прегледа на въздействието от човешка дейност върху състоянието на повърхностните и подземните води

и икономическия анализ на водоползването ще бъдат актуализирани от БД. Актуализацията се извършва на основание и в съответствие на чл. 156з, точки 1 ÷ 3 от ЗВ и чл. 5 от Рамковата директива за водите до края на 2014 г.

От БД се изготвят и „Плановете за управление на риска от наводнения“ (ПУРН), съгласно изискванията на Директива 2007/60/ЕС и ЗВ.. Данни от ПУРБ и ПУРН са включени при анализа на съществуващото състояние на повърхностните и подземни води.

Периодът на действие на ПРСР 2014-2020 г. съвпада с прилагането на ПУРБ за периода 2010–2015 г., актуализирането/изготвянето и прилагането на ПУРБ и ПУРН за периода 2016–2021 г., както и актуализирането на ПУРБ и ПУРН за периода 2021–2027 г.

2.1.2.1 Повърхностни води

Една от основните цели на ПУРБ е да се постигне "добро състояние" на повърхностните води, чрез избор на цели за качество и подходящи мерки.

В България са обособени 759 броя повърхностни водни тела, от тях в категория „река“ – 601 броя, категория „езеро“ – 145 броя и в категория „крайморски води – 13 броя. Разпределението им по Басейнови дирекции е отразено в таблицата:

Таблица:2.1.2.1-1

Басейнови дирекции	Категория „река“	Категория „езеро“	Категория „Крайбрежни води“	Общо
Плевен	123	43	-	166
Варна	109	31	13	153
Пловдив	247	61	-	308
Благоевград	122	10	-	132
Общо	601	145	13	759

Качество на повърхностните води

Съгласно Докладите за състоянието на околната среда на РИОСВ, на територията на България е налице продължителна тенденция на трайно подобрене на качеството на повърхностните води и крайбрежните морски води. В краткосрочен и в дългосрочен план се поддържа относително устойчиво равнище, както по отделни показатели (БПК₅, ХПК, неразтворени вещества и др.), така и по отделни поречия. Средногодишните концентрации на тежки метали в повърхностните води на страната през последните години също намаляват към равнището на изискванията за качество на водите, както и съдържанието на вещества със синтетичен произход (детергенти, пестициди, нефтопродукти, цианиди и др.).

Дунавски район с център Плевен обхваща водосборните области на реките Искър, Ерма, Нишава, Огоста и западно от Огоста, Вит, Осъм, Янтра, Русенски Лом и Дунавски Добруджански реки. По информация от ПУРБ 2010-2015 г. в Дунавски район има 123 повърхностни водни тела с категория река. Тяхното химично състояние е „добро“, с изключение само на 4 от тях, а именно: р. Стари Искър (BG1IS600R016), р. Огоста (BG1OG307R013), р. Тимок (BG1WO100R001) и р. Дунав (BG1DU000R001). Екологичният потенциал на водните тела с категория река в Дунавски район е преобладаващо добър (118 ПВТ са с „добро“ екологично състояние). Химичният статус на повърхностните водни тела с категория езеро (общо 43 на брой) е добър, като няма данни за 1 от тях, а именно яз. Карайсен с код BG1YN200L030.

В **Източнобеломорски район** попадат водните тела от поречията на р. Марица, р. Арда, р. Тунджа и р. Бяла. По данни от ПУРБ 2010-2015 г, 94% от повърхностни водни тела са с „добро“ химично състояние, но екологичният им потенциал варира – от общо 308 водни тела в ИБР, 18 са с „много добро“ екологично състояние, 83 са с „добро, 96 са с „умерено“ екологично състояние, 57 – с „лошо“ и 54 – с „много лошо“ екологично състояние.

Черноморски район с център Варна обхваща водосборните области на реките, вливащи се в Черно море от северната до южната граница, включително вътрешните морски води и териториалното море. Основните речни басейни в БДЧР са: Черноморски добружански реки, р. Провадийска, р. Камчия, Дерета-Приселци, Северно-бургаски реки, Мандренски реки, Южно-бургаски реки, р. Велека и р. Резовска. От общо 103 повърхностни водни тела, 51 са с „добро“ химично състояние, а останалите са с неочетен/неанализиран статус. Екологичният им потенциал също варира – 17 са с „много добро“ екологично състояние, 56 са с „добро“, 52 с „умерено“, 15 с „лошо“, 8 с „много лошо“ екологично състояние, а за останалите липсват данни.

В **Западнобеломорски район** са включени водосборните басейни на реките Струма, Места и Доспат. По данни от „Бюлетин за състоянието на повърхностните и подземните водни тела в Западнобеломорски район за басейново управление“ от 2013 г, състоянието на повърхностните водни тела категории „река“ и „приравнени към река“ в басейна на река Доспат за 2012 г. варира от незадоволително (BG4DO135R118) през умерено (BG4DO600R122) до добро (BG4DO600R120 и BG4DO135R121). Екологичният им потенциал е аналогичен. Повърхностните водни тела в поречието на р. Струма също са оценени с различен статус. От общо 77 водни тела, 45 са с добър статус / потенциал, 1 е с много добро състояние, 7 са с лошо, а останалите са с умерено или незадоволително състояние / потенциал. В басейна на р. Места общата оценка на повърхностните водни тела с категория „река“ за 2012 г сочи, че 2 са с много добро, 21 с добре, 10 с умерено, 1 с незадоволително и 4 с лошо състояние.

От горепосоченото е видно, че преобладаващият статус (както химичен, така и екологичен) на водните тела в България е добър и предвид че в обхвата на ПРСР влизат 81% от територията на България, дефинирани като селски райони, може да се включи, че преобладаващият статус на водните тела в тези райони също е добър.

Картен материал относно състоянието на повърхностните водни тела в страната по Басейнови дирекции е представен в *Приложение 4*, а информацията относно замърсяването на повърхностните води с нитрати вследствие на земеделски дейности е представена в *Приложение 8*.

Питейни води

Оттокът на повърхностните водни ресурси е достатъчен за обезпечаване на питейно-битовото водоснабдяване на страната. Към 2012 г. близо 99,3 % от населението на страната е свързано с публичната система на централизирано водоснабдяване, като вътрешнорегионалните различия в дела на водоснабденото население са незначителни - от 99.9% за Североизточния район до 98.1% за Южен Централен район. За Северозападен е 99.5%, за Северен Централен – 99.8, за Югоизточен – 99.9 и за Югозападен – 99.2. Като цяло за страната 4.5% от населението е подложено на режим на водоподаването.

Канализационна мрежа и пречистване на отпадъчните води

Количеството на образуваните отпадъчни води от икономическите дейности следва равнището на потреблението като средногодишно 79% от използваните води се отвеждат във водните обекти и обществената канализация. Отработените води от охлаждащи процеси са средногодишно около 3 млрд. m³, които обикновено се връщат обратно във водоизточниците. Отделно от охлаждащите са отпадъчните води, образувани от други дейности и производствени процеси. Вследствие реструктурирането на икономиката, в периода 1990-1995 г. количеството на образуваните отпадъчни води намалява с бързи темпове, а след 2000 г. се отбелязва относително стабилизиране. Със значителни обеми се

отличават 2003 и 2004 г., когато след разрешение от контролните органи във водните обекти са постъпили съхранявани в хвостохранилища отпадъчни води от минали периоди. Тенденция на намаление бележи количеството на образуваните води от преработващата промишленост (производство на хранителни продукти, основни метали, химически продукти и др.). В абсолютни обеми намаляват и отпадъчните води от битовия сектор, но нараства техният относителен дял в общо образуваните води.

Средногодишно 58% от генерираните индустриални и 72% от битовите отпадъчни води се пречистват на място или в Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ).

Нараства относителният дял на пречистваните води от сумарно отведените отпадъчни води във водни обекти – от 48% през 1990 г. на 76% през 2012 г. Също така се подобрява степента на пречистване – през 1990 г. поне с вторични методи са обработени 21% от отпадъчните води, а през 2012 г. - 57% от общо отведените отпадъчни води във водни обекти.

Относителният дял на населението, свързано с обществена канализационна мрежа, бавно нараства – от 67% (1995 г.) на 74,3% (2012 г.). Нараства и населението, свързано със СПСОВ – от 35,4% (1995 г.) на 56,1 % (през 2012 г.). През 2012 г. с вторично пречистване е обхванато 53,9% от населението, с канализация без пречистване – 18,3%, а със собствено третиране на отпадъчните води (напр. септични и изгребни ями) – 29,4% от населението на страната.

Предпазване от наводнения

По данни на басейновите дирекции в страната има 535 потенциално застрашени от наводнения участъци. Около половината застрашени от наводнения участъци са разположени на територията на Басейнова дирекция Черноморски район, където са идентифицирани както участъци, застрашени от наводнения от реки, така и от морето. Следва Басейнова дирекция - Дунавски район, след това е Басейнова дирекция Източнобеломорски район, а с най-малък брой застрашени от наводнения участъци е и най-малката по територия Басейнова дирекция - Западнобеломорски район.

За предпазване от наводнения в голяма степен са изградени защитни съоръжения, както в рамките на населените места, така и извън регулация по коритата на реките.

Списък с Райони със значителен потенциален риск от наводнения в обхвата на програмата, е даден в Приложение 5 от ЕО.

2.1.2.2 Подземни води

Подземните води са ценен природен ресурс и източник за задоволяване на различни потребности от вода - за питейно-битово водоснабдяване, за напояване, промишлено водоснабдяване и други нужди.

По произход и качествени показатели подземните води са пресни, студени и минерални.

Пресните подземни води са значителен източник за питейно-битово водоснабдяване, за напояване и други нужди на населението, в това число и в селските райони.

Според “Дългосрочни средни данни за водните ресурси на България” за аналитичен период 1974÷2010 г. подземният отток съставлява $5,394 \cdot 10^6 \text{ m}^3$, в това число достъпни за използване подземни води $4,635 \cdot 10^6 \text{ m}^3$ (МОСВ, 2014).

В земните недра на България са обособени 177 подземни водни тела (ПВТ), съдържащи пресни подземни води, от които: порови води - 100 подземни водни тела, пукнатинни води - 31 подземни водни тела и карстови води - 46 подземни водни тела. По райони на басейново управление са разпределени, както следва:

- 50 броя в Дунавски район (36 порови, 1 пукнатинно и 13 карстови подземни водни тела);
- 40 броя в Черноморски район (26 порови, 4 пукнатинни и 10 карстови подземни водни

тела);

- 48 броя в Източнорубеломорски район (20 порови, 13 пукнатинни и 15 карстови подземни водни тела);
- 39 броя в Западнорубеломорски район (18 порови, 11 пукнатинни и 10 карстови подземни водни тела).

Водовземането в България не предизвиква стрес на водната екосистема. В периода 2000-2011 г. индексът на експлоатация е между 5,5% и 6,6%, а през 2012 г. е оценен на 5,4%. Недостиг на вода обаче се наблюдава в определени региони с недостатъчни ресурси, висока гъстота на населението и интензивни промишлените дейности. След 2000 г. относителният дял на населението на режим на водоснабдяване поради недостиг на вода бележи тенденция на намаление и през 2010 г. спада до 1%. След този период се регистрира нарастване - от 3% за 2011 г. на 4,5% през 2012 година. Най-засегнато през 2012 г. е населението в поречието на Вит и Осъм, в които на сезонен режим е съответно 76% и 55% от населението.

Според разрешеното към 01.07.2014 г водовземане количествено състояние на подземните водни тела е добро, с изключение на ПВТ в Крайдунавските низини (Порови води в Кватернера - Козлодуйска низина с код BG1G000000Q005, Беленско-Свищовска низина с код BG1G0000Qal008, Вардим-Новградска низина с код BG1G0000Qal009, Айдемирска низина с код BG1G0000Qal012, р. Вит с код BG1G0000Qal018 и р. Русенски Лом с притоците му с код BG1G0000Qal0121) и Софийската низина (Порови води в неоген-кватернера-Софийска долина с код BG1G00000N030 и порови води в неогена-Софийска котловина с код BG1G00000N033), където количественото състояние е лошо, тъй като разрешеният средногодишен дебит на водочерпене превишава разполагаемите ресурси на посочените подземни водни тела (БДУВДР, 2014).

Качеството на питейните води е сравнително добро за страната като цяло, но не малка част от ПВТ са с лошо химично състояние. Такива са предимно водните тела с безнапорен характер, с плитко залягане на водното ниво. Те не са или са слабо защитени срещу проникване на замърсители от дифузни и точкови източници. Дифузните източници са: селскостопанските дейности (земеделие и животновъдство), свързани с прилагане на торове и препарати за растителна защита, селища без изградена канализационна система, респективно без ПСОВ, урбанизираните територии. С най-голямо значение сред тях са селскостопанските дейности и населените места без канализация, които емитират нитрати, амоний, фосфати, сулфати, хром, желязо и манган, сред които съдържанието на нитрати е водещ параметър за дифузните внасяния при подземните води. Точкови източници на замърсяване на подземните води, генериращи биогенни вещества, са отпадъчните продукти (твърд и течен тор) от животновъдни ферми, стари депата за битови, производствени и опасни отпадъци, не отговарящи на европейските изисквания, индустриални площадки, петролни бази, хвостохранилища, складове за пестициди и пр. Повече информация относно замърсяването на подземните води с нитрати вследствие на земеделски дейности е представена в *Приложение 8*.

По данни от мониторинга за 2013 г в добро химично състояние са 112 ПВТ, в т. ч. 27 ПВТ в Дунавски район, 21 ПВТ в Черноморски район, 27 ПВТ в Източнорубеломорски район и 37 ПВТ в Западнорубеломорски район. В лошо химично състояние са съответно 65 ПВТ, от които 23 ПВТ в Дунавски район, 19 ПВТ в Черноморски район, 21 ПВТ в Източнорубеломорски район и 2 ПВТ в Западнорубеломорски район.

В България има над 600 минерални водоизточници (естествени извори, сондажи), групирани в около 220 находища с разнородни качествени показатели. От тях 102 находища са изключителна държавна собственост с 372 броя водоизточници, в това число 94 извора, 278 сондажа и неуточнен брой водоизточници в район "Долна Камчия" – йодо-бромни води – област Варна. Експлоатационните ресурси на минералните води към юли 2014 г (МОСВ, 2014) са оценени на 3717 l/s, технически възможният дебит на водовземните съоръжения -

2143,65 l/sq а регламентираното водоползване съставлява около 28,5 % от технически възможния дебит на водоземните съоръжения (610.63 l/s). Минералните води се използват за различни цели, включително за питейно-битово водоснабдяване, отопление на сгради, оранжерии и др. в селското стопанство.

В обхвата на ПРСР 2014 - 2020 г. попадат редица водоземни съоръжения (извори, дренажи, тръбни и шахтови кладенци) за питейно-битови цели и водоизточници на минерални води (извори, сондажи). Значителна част от тях се ползват без разрешителни за водоземане и учредени санитарно-охранителни зони, което налага осъществяване на съответни процедури съгласно изискванията, предвидени в Закона за водите и наредбите към него.

2.1.3 Земни недра и минерално разнообразие

Според тектонската схема територията на България е разделена на: Алпийски ороген (включващ Южнокарпатска орогенна система и Балканска орогенна система с Балканска, Средногорска и Моравско-Родопска зона, и Мизийска платформа (Загорчев, Дабовски, Николов, 2009). Мизийската платформа и зоните на Алпийския ороген са поделени на тектонски единици от по-нисък ранг, върху които са възникнали и развити наложени понижения, депресии и грабени. Дейностите по ПРСР 2014 - 2020 г ще се реализират в обхвата на редица структурни зони, тектонски единици от по-нисък ранг и наложени структури, приповърхностната геоложка среда на които включва разнообразни теригенни и карбонатни седименти, метаморфни и вулканогенни скали, глинести, пясъчливи, чакълести, льосови и льосовидни образувания с различна геоложка възраст - от докамбрия до кватернера включително.

По отношение на условията за изпълнение на строителната дейност (изкопи, насипи, фундиране на сгради и съоръжения пр.) те се класифицират като:

- земни почви - глинени, пясъци, чакъли, льос, льосовидни глинени, глинести пясъчници и др., изкопаването на които е възможно с използването на багер;
- слаби скални почви - алевролити, аргилити, мергели, пясъчници, конгломерати, силно изветрели и напукани скали, изкопаването на които е възможно с използването на тежкотоварни багери;
- средни до твърди скални почви - гранити, диорити, гранодиорити, мрамори, варовици, гнайси, амфиболити, туфи и др., при изкопаването, на които е необходимо използването на взривни материали и/или раздробяването им със специални машини.

Многообразието от различни по състав и възраст скали е предпоставка за наличието на разнообразни по вид и произход минерални суровини. На територията на страната са установени находища и проявления на почти всички видове минерални суровини, включващи метални полезни изкопаеми, неметални полезни изкопаеми. Експлоатацията им обаче не е предмет на ПРСР 2014-2020 г.

2.1.4 Почви

Почвената покривка на България се характеризира с голяма пестрота поради значителното разнообразие на факторите на почвообразуване - почвообразуващи скали, силно разчленен релеф, различни биоклиматични условия, антропогенна дейност и включва 42 почвени вида, обединени в 16 почвени типа. С най-голямо плодородие и съдържание на хранителни вещества се отличават черноземите (типични, излужени и карбонатни) и чернозем-смолниците, които имат най-широко разпространение в Дунавската равнина (вкл. Добруджа и Лудогорието) и Тракийската низина, и заемат съответно 20% и 6% от територията на страната. Най-висок относителен дял имат сивите (45%) и кафявите горски почви (15%), които са по-ниско плодородни (често плитки и излужени, податливи на ерозия)

и са типични за планинските и полупланински райони. Алувиално-ливадните почви заемат 10% от територията на страната и са характерни за долините на реките в средните им и долни течения.

Структура и ползване на земята

За периода 2005 – 2012 г., структурата на ползването на земята в България е променлива. По данни от Аграрния доклад на Министерството на земеделието и храните (МЗХ 2013), площта със селскостопанско предназначение през 2012 г. е 5 481 222 ha, което представлява около 50% от територията на страната.

Използваната земеделска площ се формира от обработваемата земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи, семейните градини и оранжерийните площи. През 2012 г. тя е в размер на 5 122 983 ха, което е с 0,7% повече спрямо предходната година и представлява 46,2% от територията на страната.

Обработваемите земи са площите, които се включват в сеитбообращение, временните ливади с житни и бобови треви и угарите. През 2012 г. обработваемите земи заемат 3 294 685 ha или 64,3% от използваната земеделска площ. В сравнение с предходната година, те нарастват с 2,1%, основно поради увеличение на площите с царевица, слънчоглед и пшеница.

Необработвани земи са тези, които не се включват в сеитбообращението и не са използвани за земеделско производство повече от две години. Експлоатационното им възстановяване е възможно с минимални средства. През 2012 г. необработваните земи заемат около 3,2% от площта на страната, като намаляват с 10,1% в сравнение с предходната година.

По-подробна информация относно биологичното земеделие в България и замърсяването на почвите с нитрати вследствие на земеделски дейности е представена в *Приложение 8*.

2.1.5 Ландшафт

Изготвената съгласно класифицирането на природно-териториалните комплекси в България схема на ландшафтите (Петров. П, География на България, 1997 г.) включва 4 класа (равнинни, междупланинскиравнинно-низинни, котловинни и планински ландшафти), включваща 13 типа, 30 подтипа и 77 групи ландшафти, които могат да се разпределят по следния начин:

- Клас Равнини - 4 типа, 9 подтипа, 16 групи;
- Клас Междупланинскиравнинно-низинни - 2 типа, 4 подтипа, 11 групи;
- Клас Котловинни - 2 типа, 4 подтипа, 12 групи;
- Клас Планински - 5 типа, 13 подтипа, 38 групи.

Съгласно схемата на ландшафтното регионално райониране (Петров. П, География на България, 1997 г.) страната се разделя на 4 области (Севернобългарска зонална област на Дунавската равнина, Старопланинска област, Южнобългарска планинско-котловинна област, Междупланинска зонална област на южнобългарските низини и ниски планини), 24 подобласти и 127 района.

Типологията на ландшафтите в страната е направена съобразно природните условия и спецификата на ландшафтните компоненти. Един от основните фактори за диференциране на ландшафтните типове е релефа. За да се характеризира неговата роля може да се даде следната качествена структурата на територията на България по надморска височина (качествена характеристика). Информацията е изготвена по данни от НСИ.

Низинен релеф (0-200 м.н.в.) - заема 31,5% от територията на страната и обхваща части от Дунавската равнина, Горнотракийската низина, Бургаската низина, крайбрежната черноморска ивица и др.

Равнинно-хълмист релеф (200-600 м.н.в.) - заема най-голямата част от територията на страната (41%) и обхваща части от Дунавската равнина, Задбалканските полета (Карловско,

Казанлъшко, Твърдишко и др.), част от котловинните полета на р. Струма (Благоевградско и Симитлийско), част от земите на Източното Средногорие, средното поречие на р.Тунджа и др.

Нископланински релеф (600-1000 м.н.в.) - заема 15,2% от територията на страната. В него са включват сравнително високата част на Предбалкана, значителна част от Стара планина, Средногорието, планините в Крайщето, Рила, Пирин и др.

Среднопланински релеф (1000 – 1600 м.н.в.) - заемащ 9,8% от територията на страната. В него се включват части от най-високата част на Предбалкана, значителна част от Стара планина, средно-планинския релеф на Средногорието и др.

Високопланински (над 1600 м.н.в) - заемащ само 2,5% от територията на страната. В него се включват най-високите части на планините в България.

От така посочената информация може да се види, че 2/3 от територията на страната се отнасят към ниския и равнинно-хълмист релеф. Средната надморска височина на страната е 470 м и като цяло тя намалява от юг на север и от запад на изток.

Макар че природните забележителности са тази категория защитени територии, включваща по-голямата част от характерните и интересни ландшафти в България, като чувствителни ландшафти, обект на законова защита, във всички останали категории защитени територии са ситуирани интересни ландшафтни образувания.

В Таблица 2.1.5-1 е дадено разпределението на природните забележителности по райони на развитие, по данни от ИАОС.

Таблица 2.1.5-1 Природни забележителности в България към 2011 г.

Региони	Брой на природните забележителности	Относителен дял (%)
България	350	100,00
СЗР	66	18,86
СЦР	21	6,00
СИР	17	4,86
ЮИР	88	25,14
ЮЦР	99	28,29
ЮЗР	59	16,86

От таблицата може да се види, че най-голям дял от общия брой на природните забележителности се пада на ЮЦР и ЮИР.

В България се наблюдава диференциация на регионите и по вида на природните забележителности, включващи интересни и характерни ландшафти на тяхна територия:

- В СЗР доминират пещерите и скалните образувания.
- СЦР има много интересни скални образувания – например ПП „Русенски Лом” и пещери, които са характерни за този тип карстов терен. В този регион има много добри възможности за интегрирано опазване на културния ландшафт (съчетание от културни недвижими ценности – например манастири) и характерен природен ландшафт (речни каньони, характерни хълмове и др.).
- СИР се характеризира с уникални лонгозни типове гори с охранителен режим и природни резервати, както и скални образувания.
- ЮЗР включва много добро съчетание на гори и скални образувания, интересни ландшафтни и водопади, както и находища на редки видове птици. ЮЦР се характеризира с особения ландшафт на Източните Родопи, съчетаващ скални образувания, вкаменелости и др., както и находищата на редки за Югоизточна Европа видове птици.

- ЮИР съчетава изключително многообразие от природни забележителности. Районът предлага уникално съчетание на няколко вида природни забележителности и много добри условия за туризъм, особено в района на ПП „Странджа” поради съхранеността на ландшафтите. В района попадат и редица интересни скални образувания, както и находища на редки птици.

Всяка антропогенна намеса води до изменение и промяна на ландшафтите макар и в локални територии.

2.1.6 Биологично разнообразие

2.1.6.1 Флора и растителност

Тук са разгледани: водорасли, мъхове, папрати и семенни растения; растителни съобщества; конзервационна стойност; ендемизъм; Червени списъци и Червена книга.

По данни, представени в Пети национален доклад към Конвенцията за биологично разнообразие 2008-2013 г, българската алгофлора наброява 3100 вида от около 580 рода, 15 класа и 7 раздела. Бриофлората на страната включва 754 вида, 34% от които са с конзервационна значение (CR – 18, EN – 25, VU – 124 и NT – 20). Папратовидните и семенни растения (вкл. неофитите) са около 4100 вида, от които 270 вида са Балкански, а 174 – български ендемити.

Petrova и Vladimirov (2009) включват 801 вида в Червения списък на растенията на България, които са разпределени както следва: EX – 1, RE – 12, CR – 208, EN – 297, VU – 204, NT – 79. Те представляват 19.5% от флората на страната. До този момент са установени 340 вида неофити в България, 16 от тях само за периода 2009–2013 г. Растителните съобщества са представени с повече от 1250 и 300 формации. Горските съобщества преобладават и достигат до около 34%.

В Червена книга на България, том 1 (електронно издание от 2011 г) са включени общо 808 вида, разпределени по следния начин: водорасли – 6 вида (критично застрашени – 5, застрашен – 1); мъхове – 102 вида (чернодробни: критично застрашени – 10, застрашени – 17, уязвими – 6; листнати мъхове: критично застрашени – 17, застрашени – 25, уязвими – 27); папратообразни растения – 8 вида (регионално изчезнал – 1, критично застрашени – 6, застрашени – 1); голосеменни растения – 4 вида (критично застрашени – 2, застрашени – 2); покритосеменни растения – 539 вида (изчезнали – 1, регионално изчезнали – 11, критично застрашени – 197, застрашени – 292, уязвими – 38 избрани видове – български и балкански ендемити, включени в Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие и в Директивата за хабитатите);

Съгласно геоботаническото райониране (по Бондев, 2002.) България се разделя на три области (Европейска широколистна горска област, Евроазиатска степна и лесостепна област и Средиземноморска склерофилна горска област) с 5 провинции, 28 окръга и 80 района. Естествената растителност в България се състои предимно от коренни горски, храстови и тревни формации, както и от производна растителност, формирана на местата с унищожена горска растителност и територии усвоени за земеделски цели. Горските съобщества заемат 34% (3.9 млн. ha) от територията на страната. Храстовите и полухрастови съобщества заемат значително по-ограничени площи, а тревните съобщества покриват над 2 000 000 ha от територията на страната. Установените до сега растителни съобщества се отнасят към 1250 асоциации и над 300 формации по доминантния метод за класификация. Разпространените в България съобщества с доминиране на български или балкански ендемити и на терциерни реликти придават уникалност на растителната покривка.

2.1.6.2 Фауна

Тук са разгледани: видово разнообразие – безгръбначни и гръбначни; нови видове;

природозащитен статус; Червена книга

Географското положение на България е между две зоогеографски подобласти – Евросибирска и Средиземноморска. Разнообразният релеф и климат са причина за формиране на богата и многообразна фауна. Животинският свят във всяка физикогеографска територия има характерни особености. Поради тази причина се разграничават няколко зоогеографски района в България. Според Георгиев (1982) в България се разграничават 7 зоогеографски района, четири от които се отнасят към Средиземноморската подобласт и три към Евросибирската подобласт.

По данни, представени в Пети национален доклад към Конвенцията за биологично разнообразие 2008-2013 г, животните в България достигат 30 359 вида от 28 типа и 75 класа. Българската херпетофауна е на трето място по богатство след гръцката и испанската. У нас се срещат над 780 пещерни видове, от които 110 са типични троглобионти.

Групата на гръбначните животни е най-добре изследваната в страната. Тя обхваща 800 вида, сред които 97 вида бозайници, над 400 вида птици, 37 влечуги, 19 земноводни и 213 костни риби, обитаващи Черно море, Дунав и вътрешните водни обекти.

Приблизителният брой на новите за науката родове и видове животни, открити и описани от територията на България, е над 800, значителна част от които са ендемити за България и Балканския полуостров. Общият брой на ендемичните родове, видове и подвидове животни, установени досега в България, е около 1200, от които българските ендемити са около 790, а балканските – около 410.

Редица животински видове в страната имат специален природозащитен статус. В електронното издание на Червената книга (2011 г) са включени общо 287 вида и подвида животни, които се отнасят към четири категории: Изчезнали (30), Критично застрашени (87), Застрашени (70) и Уязвими (100).

2.1.6.3 Микота

По данни, представени в Пети национален доклад към Конвенцията за биологично разнообразие 2008-2013 г, в състава на българската микота до момента са установени над 4900 вида с очакване на нови значителни попълнения. Разнообразието на гъбоподобните организми и гъбите, чийто генетичен ресурс включва микромицетите и макромицетите, се оценява, проучва и опазва на основата на комплексен подход. Поради засилващото се неконтролирано събиране на макромицети в България тяхното опазване става особено приоритетно. Като важни стъпки за опазването на гъбите в България може да бъдат оценени издадените Червени списъци (Gyosheva et al., 2000, 2006). Второто издание на Червен списък на гъбите в България включва 215 вида торбести и базидийни гъби (37 вида критично застрашени, 105 вида застрашени, 40 вида уязвими, 14 вида почти застрашени и 19 вида с недостатъчно данни). Към момента това е пълния официален списък на видовете със статус на застрашеност (Денчев, под печат). В Червена книга на България (електронно издание от 2011 г) са включени 149 вида гъби, от които критично застрашени – 37, застрашени – 104, уязвими – 8.

2.1.6.4 Хабитатно разнообразие

Тук са разгледани основни типове местообитания, както и включените в Червената книга.

Класификацията на местообитанията на EUNIS е най-пълната общоевропейска система за подобряване на стандартизирано описване и събиране на данни от цяла Европа чрез използването на критерии и ключове за определяне на местообитания. Тя включва всички местообитания - от природни до създадени от човека, от сухоземни до сладководни и морски.

Общият брой на природните местообитания, които се срещат в България, не е бил обект на специално изследване, но само тези, които са включени в Приложение 1 на Директива 92/43/ЕЕС са 90 типа.

В Червена книга на България, том 3 (Бисерков и др. /ред./ електронно издание, 2011 г) са възприети пет категории на застрашеност, основаващи се на критерии, свързани с основните характеристики на местообитанията - географско разпространение, заемана площ, структура, функции, стабилност, възможности за възстановяване и реакция при експлоатационен натиск. След теренни проучвания, обстоен преглед и анализ на природните местообитания, съгласно Класификацията на местообитанията на EUNIS, в страната са идентифицирани 166 консервационно значими природни местообитания. Те принадлежат към шест основни групи – Морски местообитания – 11 бр.; Крайбрежни местообитания – 8 бр.; Вътрешни водоеми – 21 бр.; Блата, мочурища и торфища – 6 бр.; Тревни съобщества и съобщества от мъхове и лишей – 32 бр.; Храстови съобщества – 32 бр.; Гори – 40 бр.; Вътрешноконтинентални скални местообитания – 16 бр. По категории на застрашеност природните местообитания в Том 3 се разпределят, както следва: критично застрашени (CR) – 28 типа.; застрашени (EN) – 71 типа; уязвими (VU) – 47 бр. и потенциално застрашени (NT) – 20 бр.

2.1.6.5 Национална екологична мрежа – защитени територии и защитени зони

България е на второ място в ЕС по процент от националната територия, която е включена в Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 (34,4%). В защитените зони много от природните местообитания и местообитанията на видовете представляват земеделски земи и земи от горския фонд.

Съгласно Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда (НДСООС) за 2011 г., предложените зони за България се оценяват като достатъчни по отношение на представителността на видовете и местообитанията. Индексът на достатъчност е 94,3%. Въпреки това процесът по изграждането на мрежата в частта ѝ от защитени зони за местообитанията продължава.

Към момента мрежата от защитени зони е почти напълно изградена, като националните списъци на защитените зони са утвърдени от Министерския съвет и Европейската комисия. Процесът на подготовка и издаване на заповеди за обявяване на защитените зони за опазване на дивите птици е завършен, като са обнародвани заповедите на 119 защитени зони за опазване на дивите птици. Предстои издаването на заповедите за обявяване на защитените зони за местообитанията. Изготвени са планове за управление на 6 защитени зони за опазване на птиците и са на обществен достъп за обсъждане.

Защитените територии са само около 5% от площта на страната, което е сравнително малко на фона на другите страни в Европейския съюз. В защитените територии много от природните местообитания и местообитанията на видовете представляват земеделски земи и земи от горския фонд.

България се характеризира с богато биологично разнообразие, голяма част от което е защитено чрез изградената мрежа от защитени територии (ЗТ), предназначена за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи.

Към настоящия момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 1013 защитени територии с обща площ 584 600.7 ха., като по данни на МОСВ разпределението им към месец септември 2014 г. по категории е както следва:

- Национални паркове – 3, с площ 150 362,3 ха;
- Природни паркове – 11, с площ 256 441,4 ха;

- Резервати – 55, с площ 77 064,9 ха;
- Поддържани резервати – 35, с площ 4 520,9 ха;
- Защитени местности – 563, с площ 79391.7 ха;
- Природни забележителности – 345, с площ 16 819.4 ха.

В защитените територии, които нямат стриктен защитен режим са разрешени земеделски и горско-стопански дейности, но там те са ограничени от закона, установените процедури и планове за управление съобразени с целите на опазването. Всички защитени територии са високо чувствителни към неспазването на ограничителни режими в самите тях, както и към човешка дейност около тях.

Малките по площ защитени територии са високо чувствителни към всички видове човешка дейност в съседни райони които биха могли да причинят безпокойство (лов; забавления и туризъм, горско-стопански и земеделски дейности по време на размножителния период), или влошаване на местообитанията (депониране на отпадъци, употреба на химикали, промяна в практиките на земеползване). Дейности като развитие в инфраструктурата и разширяване на градската територия биха могли да причинят изолация на защитените територии от други естествени и полу-естествени територии. Това може да доведе до загуба биоразнообразие въпреки запазването на качеството на хабитатите в защитените територии. Защитените територии, които са влажни зони са много чувствителни към човешка дейност, които водят до нарушаване на водния режим или замърсяване на горните течения или водосборните райони на реките, включително тези, отдалечени от самите защитени територии.

2.1.7 Културно-историческо наследство

Компонентите на културното наследство са обхванати в две основни групи: недвижимо културно наследство (НКН) с недвижими културни ценности (НКЦ) и движимо културно наследство (ДКН) с движими културни ценности (ДКЦ). Предмет на настоящата екологична оценка е НКН на територията на страната.

В регистъра на НКЦ в архивите към Националния институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) общият брой на архитектурните, историческите и художествените недвижимите културни ценности /НКЦ/ е над 40 000, като по-голямата част са в населените места. Археологическите НКЦ, регистрирани и в Автоматизираната информационна система „Археологическа карта на България“ /АИС „АКБ“/, са 17 500, като почти всички са разположени извън населените места и голяма част попадат в селските райони.

Именно археологическите НКЦ са най-застрашени от частично или пълно разрушаване в следствие на строителство, риголване, залесяване и други дейности, свързани с нарушаване на земните пластове.

Общите характеристики на българското културно наследство, развило се в условията на специфичната му териториално-пространствена среда, са:

- Голямо историческо разнообразие и многообразие на формите;
- Напластяване на културни пластове от различни исторически епохи на едно и също място;
- Голямо видово и ситуационно разнообразие;
- Разнообразие според значението им за културата и историята на човечеството и нацията.

2.1.8 Рискови енергийни източници

Рисковите енергийни източници могат да се разделят основно на шум и вибрации и електромагнитни полета. Независимо, че въздействието от електромагнитните полета (GSM и др.) се коментира все по-често, при всички изследвания, които са правени, все още не може да се даде еднозначен отговор за вредността и степента на въздействието върху човешкото

здраве.

Основен източник на шум, като интензивност и всеобхватност, се явява транспорта – автомобилен (*особено тежките МПС*), железопътен и авиационен. Шумът е основният проблемен фактор както за градските, така и за селските райони, в т.ч. малките населени места, разположени в близост до пътища с интензивен автомобилен трафик.

Показателите за шум в околната среда и граничните стойности са регламентирани с Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (*Обн. ДВ. бр.58 от 18 Юли 2006г.*), издадена от Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите.

Таблица 2.1.8-1 Гранични стойности за еквивалентните нива на шума съгласно Наредба № 6

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях	Лден [dB(A)]	Лвечер [dB(A)]	Лнощ [dB(A)]
Жилищни зони и територии	55	50	45
Територии подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик	60	55	50
Територии подложени на въздействието на релсов, железопътен и трамваен транспорт	65	60	55
Територии, подложени на въздействието на авиационен шум	65	65	55
Производствено-складови територии и зони	70	70	70
Тихи зони извън агломерациите	40	35	35

Общата оценка на шумовото състояние на селищната среда показва, че най-слабо въздействие върху шумовите нива имат железопътния трафик и промишлените предприятия, а основните причинители на наднормени нива на шум са интензивния автомобилен трафик и въздушния транспорт.

Техническите параметри на съществуващите пътища у нас в повечето случаи не отговарят на натоварванията за съответния клас път, липсват обходни пътища за много населени места, което вкарва тежкия транзитен трафик в тях, лошо е състоянието на пътните настилки. Това са основни предпоставки за по-високи шумови емисии, излъчвани от автомобилния транспорт. Най-силно влияние върху шумовите нива на селищната среда оказва транспортния поток по автомагистралите и пътища първи клас: Е-79, Е-70, Е-83, Е-772, Е-85, Е-871/Е-773, Е-80, Е-87 и др. Значително негативно влияние оказва обезлесяването на територии, които са разположени между автомагистрала или път първи клас и селски територии.

Селските райони не попадат в рамките на националната система за мониторинг на шум. РЗИ провеждат измервания на градския шум и данните от мониторинга не отразяват шумовите нива в малките населени места. Независимо това, от измерванията, направени от националната система за мониторинг на шум може да се заключи, че в селищата, разположени в непосредствена близост до натоварени пътни участъци, еквивалентните нива на шума достигат до 70 dB(A).

За селищата, в които липсват източници на наднормен шум в околната среда, еквивалентните нива на шума са около 30 dB(A).

2.1.9 Отпадъци

Съгласно Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда за 2011г., издаден през 2013г. от ИАОС, количеството на образуваните отпадъци за петгодишен период (2007-2011 г.) е намаляло с 20%, което се дължи главно на намаляване на ръста на

строителните дейности в страната, основно поради икономически причини. В Република България през 2011 г. общото количество генерирани отпадъци е 15 897 kt, (202 kt опасни, и 15 695 kt неопасни в т. ч 2 753 kt битови).

По данни на НСИ въвеждането на организирани системи за сметоизвозване в нови населени места води до увеличаване на населението, обхванато с услуги по сметосъбиране от 94,4 % през 2008г, на 98,9% през 2011г, до 99,2% през 2012 г., така че много незначителна част от населението в селата не е обхванато от услугите по сметосъбиране.

Отпадъците от селското стопанство са включени в ЗУО (с малки изключения като странични животински продукти, трупове на умрели, но не заклани животни и др.) и са класифицирани съгласно Наредба № 3 от 1 април 2004 г. за класификация на отпадъците.

Информация за количества и вид отпадъци, генерирани от селското стопанство, има само в НСИ и включват както неопасни отпадъци, така и опасни отпадъци от следните икономически дейности: Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности. Горско стопанство. Рибно стопанство, като всичките тези видове отпадъци са отнесени и към неопасните отпадъци и към опасните отпадъци.

Неопасните отпадъци от тези икономически дейности са се увеличили от 751 837t през 2008 г до 903 085t през 2012 г., като предадените за оползотворяване са се увеличили от 100 871t през 2008 г на 158 876t през 2012 г., а тези, предадени за обезвреждане са се намалили от 48 520 t през 2008 г на 10 758 t през 2012 г.

Опасните отпадъци от тези икономически дейности многократно са се намалили – от 2 449 t през 2008 г на 25t през 2012 г., като предадените за оползотворяване са се намалили от 612 t на 14 t, а предадените за обезвреждане са се намалили от 1 211 t на 1t.

В същото време намалява количеството на събраните *битови отпадъци* от обслужваните населени места, като същата тенденция следва и количеството на събраните битови отпадъци на човек от обслужваното население в цялата страна. Средната норма на натрупване на битови отпадъци за ЕС за 2011г. е 520 кг./чов./год., докато за България, тя е 380 кг./чов./год. Това се дължи от една страна на прилагането на административни инструменти като: мерките, заложи в Национална програма за управление на отпадъците 2009-2013г.(НПУДО); Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране (2010 –2020г.), както и Националният стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Р.България за периода 2011-2020г.(НСПУОСР). Значение имат също прилаганите икономически инструменти, които включват отчисления за всеки тон депониран отпадък и повишена цена за депониране и увеличение с всяка следваща година на продуктова такса за полимерните торбички. През 2010 г. е разработен и утвърден от министъра на околната среда и водите Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране за периода 2010-2020 г. Планът трябва да осигури изпълнение на изискванията за поетапно намаляване на количеството на биоразградимите битови отпадъци, подлежащи на депониране съгласно Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците.

По данни от НСИ за периода 2010-2012 г се наблюдава тенденция за увеличаване количествата на предадените за рециклиране битови и строителни отпадъци от 26 хил. тона през 2010г, на 34 хил. тона през 2011г, до 76 хил. тона през 2012г. Наблюдава се слабо намаляване на количествата на предадените за компостиране битови и строителни отпадъци от 84 хил. тона през 2011г, до 81 хил. тона през 2012г.

Въпреки че част от битовите и строителните отпадъци се предават за оползотворяване и рециклиране, депонирането им все още има най-висок дял като метод за третирането им. С подкрепата на финансиране по програма ИСПА, ДБ и ПУДООС към края на 2011 г. са изградени 28 регионални депа за обезвреждане на битови отпадъци.

Продължава изграждането на 23 регионални системи за управление на отпадъците на

територията на страната, финансирани по Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г.“. По данни на НСИ през 2008 г. са оперирали 349 бр. депа за битови отпадъци, през 2010 г. - 172 бр., а през 2012 г. техният брой е намалял до 157 бр. Наблюдава се тенденция за намаляване на броя на депата и на общо приетите отпадъци на депата във всички райони, освен в Югозападния район, където от 948 хил. тона през 2010г. приетите отпадъци достигат до 1102 хил.тона през 2012г.

В Таблица 2.1.9-2 са представени данни за количествата образувани, събрани и депонирани битови отпадъци, средното количество събрани отпадъци на човек, делът на обслужваното от система за сметосъбиране население и броят депа за цялата страна.

Таблица 2.1.9-3 Битови отпадъци в България за 2012 г. по райони

Райони, области	Депа	Дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране	Събрани битови отпадъци от обслужваните населени места	Събрани битови отпадъци на човек от обслужваното население	Общо образувани битови отпадъци	Общо приети отпадъци на депата
	брой	%	хил. тона	кг/чов./г.	хил. тона	хил. тона
2012						
Цяла България	157	99,2	2 508	347	3 364	3257

източник: НСИ.

Голяма част от отпадъците от строителството и разрушаването подлежат на рециклиране и повторна употреба. Основно условие за това, както е нормативно заложено, е тези отпадъци да се събират разделно и да не се допуска смесване и замърсяването им с други отпадъци. За отделните видове отпадъци от строителство и разрушаване се прилагат специфични методи за рециклиране и оползотворяване. В по-голямата си част (около 80% по маса), те са неорганични и нетоксични и подлежат на повторна употреба или рециклиране. Това е основен подход в устойчивото управление на отпадъците, наложен от активната политика на ЕС в това направление. Новите европейски изисквания се ратифицират и в националното ни законодателство, засягайки отпадъците като цяло и в частност рециклирането на строителните отпадъци.

В последните години се повишава дела на оползотворените строителни отпадъци (СО) в България, като събраните СО в депата през 2012 г са 554 000 тона. По данни от Националния доклад за състоянието и опазването на околната среда за 2011г. между 2007 г. и 2011 г. количеството на образуваните опасни отпадъци е намаляло с 73%, като най-голямо намаление е отчетено през 2011г, в сравнение с 2010г. През 2011г. образуваните опасни отпадъци са с 69% по-малко в сравнение с 2010г.

Данни за генерираните отпадъци от опаковки за периода 2010-2012г са дадени в Таблица 2.1.9-4 , а в Таблица 2.1.9-5 е дадена информация за предадените за рециклиране или изгорените в съответната инсталация отпадъци от опаковки за същия период.

Данни за генерирането на масово разпространените отпадъци за периода 2010 – 2012г. са представени в Таблица 2.1.9-6 . В Таблица 2.1.9-7 е дадена информация за предадените за оползотворяване или депониране масово разпространени отпадъци за същия период.

Таблица 2.1.9-8 Количество на генерираните отпадъци от опаковки в България за периода 2010-2012 г.

Генерирани отпадъци от опаковки	2010 тона	2011 тона	2012 тона
Пластмаси	33553	37198	39166
Хартия/картон (вкл. композит)	113543	108211	115225
Метал	8052	9381	11024
Дърво	10074	8904	10676
Стъкло	32735	41245	42670
Други	М	М	М
Общо	197958	204938	218761

Таблица 2.1.9-9 Предадени за рециклиране или изгорени в съответната инсталация отпадъци от опаковки в България за периода 2010 - 2012 г.

Отпадъци от опаковки	2010	2011	2012	2010	2011	2012
	Рециклиране тона			изгорени в съответната инсталация отпадъци от опаковки тона		
Пластмаси	33553	37198	39166	558	М	3250
Хартия/картон (вкл. композит.)	113543	108211	115225	24	М	46
Метал	8052	9381	11024	М	М	М
Дърво	10074	8904	10676	148	2482	0
Стъкло	32735	41245	42670	М	М	М
Други	М	М	М	28	М	14
Общо	197958	204938	218761	758	2482	3310

Таблица 2.1.9-10 Количество на генерираните масово разпространени отпадъци в България за периода 2010 - 2012 г.

Масово разпространени отпадъци	2010 тона	2011 тона	2012 тона
Излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)	1246	4859	3228
Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)	15992	13774	15835
Негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА)	6619	698	2140
Отработени масла и отпадъчни нефтопродукти	8194072	9259282	10754436
Излезли от употреба гуми (ИУГ)	18558	12907	18288

Таблица 2.1.9-11 Предадени за оползотворяване или депониране масово разпространени отпадъци в България за периода 2010 - 2012 г.

Масово разпространени отпадъци	2010	2011	2012	2010	2011	2012
	Оползотворяване тона			Депониране тона		
Излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС)	1042	4507	2959	2	5	-
Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО)	3865	7584	7107	8639	3189	4974
Негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА)	67	430	2120	6544	33	6
Отработени масла и отпадъчни нефтопродукти	390660	429299	465118	6161537	6179951	5092922
Излезли от употреба гуми (ИУГ)	3536	5513	13533	11640	2180	1639

През 2012г са пуснати 7бр. нови ГПСОВ. За Басейнова дирекция Черноморски район това са ГПСОВ в гр.Царево, гр.Търговище, с.Попович общ.Бяла и с.Кръстина общ. Камено. В Източнобеломорски район има само една новоизградена ГПСОВ в с.Тенево обл. Ямбол /акт.15/, която предстои да бъде въведена в експлоатация, а ГПСОВ Сливен е реконструирана. На територията на басейнова дирекция Дунавски район са въведени в експлоатация две ГПСОВ - с.Тодоричене и гр.Белчин.

Количеството на генерираните сурови утайки през 2012 г. е 209 089 тона. На база % съдържание на влага посочено в получените въпросници от генераторите, количеството на не опасните обезводнени утайки е 59 261 тон/ сухо в-во, а на опасните –503 тон/сухо в-во.

От всички неопасни обезводнени утайки генерирани през 2012г:

- 6641.14т/с.в-во са депонирани (11%),
- 17498.9 т/с.в-во са временно съхранени (30%),
- 21 241 т/с.в-во са употребени директно в земеделието (36%),
- 8 348.08 т/с.в-во са използвани за рекултивация на нарушени терени (14%),
- 5 532 т/с.в-во са предадени за биологично компостиране с червени калифорнийски червеи за получаване на биотор (9%).

Както се вижда от предоставената информация 36% от утайките се употребяват в земеделието, но това са единствено утайките от СПСОВ кв.Бенковски. През 2012 г земеделските производители, които са използвали утайки са: “Сортови семена и растителна защита” ЕООД в землището на с. Кубратово; СД „Флора-РД“ в с.Кумарица и „Тера Ком 2007“ в землището на кв.Челопечене. Интересът на фермерите към употребата на утайки може да бъде засилен и след предприемане на действия от ГПСОВ за допълнителна стабилизация и обогатяване на утайките чрез компостиране, вермикомпостиране или др.

14% от генерираните утайки са използвани за рекултивация на мини, нарушени терени, стари депа, междинно запръстяване на съществуващи депа. Това са утайките на ГПСОВ-Бургас, Варна, Попово, Враца и Хасково.

Използването на предварително третирани и стабилизирани утайки за възстановяване и рекултивиране на нарушени терени е добре известна възможност в световната практика. Внасянето на големи количества органични вещества с утайките е полезно за възстановяване на хумусния слой на терени и почви, засегнати от извличането на природните ресурси или други строителни дейности

Търсейки алтернативни решения за правилното управление на образуваните от тях утайки, за 2-ра поредна година ГСОВ Пловдив предава утайките си за получаване на верми

компост.

Тенденцията показва през последните години сравнително постоянно процентното съотношение между оползотворените и обезвредени утайки. Все още най-често използваният метод за обезвреждане на утайките е тяхното депониране в депа, което включва и тяхното временно съхранение с последващи намерения за депониране. Запазва се тенденцията за сравнително голямо количество-30% утайки, които се съхраняват временно на изсушителните полета на пречиствателните станции и за които не е намерено екологосъобразно решение, освен последващо депониране.

От получената и обработена информация може да се обобщи, че около 90 % от генерираните в ГПСОВ утайки отговарят на необходимите условия и могат да се използват за наторяване в селското стопанство при спазване на законовите разпоредби, свързани с опазване от замърсяване на почвите, водите, растенията и животните.

2.1.10 Население и човешко здраве

2.1.10.1 Демографско състояние

Брой и структура на населението - Последните налични данни за населението в България са към 31.12.2013 г. - 7 245 677 души, което е с 81 547 души по-малко от 2011 г. Две трети от намалението на населението (68.9%) се дължи на отрицателния естествен прираст (повече починали лица от родените) и почти една трета (31.1%) - на емиграция. Разпределението на населението по пол показва превес на жените (3 720 732 души) спрямо мъжете - 3 524 945.

Относителният дял на градското население продължава да нараства, докато на селското намалява. Това до голяма степен се дължи на по-високия отрицателен естествен прираст на селското население, а не на миграцията от селата към градовете, както беше в миналото. Независимо от високата безработица и възстановяването на собствеността върху земята към селата не се формират съществени възвратни миграционни потоци. Все още градовете са по-привлекателни за живеене и труд в сравнение със селата, поради по-големите възможности за намиране на работа, по-високи доходи, по-добро качество на живот и др.

Депопулацията в селските райони се отличава със: значително спадане броя на населението, намаляваща средна гъстота, силно застаряла възрастова структура, висок отрицателен естествен прираст, който превишава отрицателния механичен прираст, емиграция.

Механичен прираст на населението - За 2013 г. механичният прираст е отрицателен (- 1108 души), но по-нисък от предходни години – през 2011 г. е минус 4 795 души, като намалението е в резултат на външна миграция. През 2010 г. механичният прираст е -24 190 души, най-високата стойност след 2007 г.

Вътрешна и външна миграция - През 2013 г. броят на заселените в страната е 104948 и изселени – 106056 жители, т.е. отчита се отрицателен механичен прираст със стойност - 1108 (+655 мъже – 1 858 жени). През 2011 г. броят на изселените от страната е 9 517, в т.ч. 4 460 мъже и 5 057 жени

Раждаемост - Броят на родените деца в България през последните две години намалява - през 2011 са 71 402, а през 2012 г. - 69 678, с превес на момчета – 35 976 над момичетата - 33 702, 2013 г. Като цяло раждаемостта е по-висока в градовете спрямо селата през всички посочени години. През 2010 г. Коефициентът на раждаемост е 10.0 ‰ (в градовете – 10.6‰, селата - 8.6‰), през 2011 г. намалява на 9.6‰ (град – 10.0‰, село – 8.7‰), и намалението продължава през 2012 г – 9.5‰ (град 9.7‰, село 8.8‰). **През 2013 г** коефициентът на раждаемост общо за страната е 9.2‰, съответно в градовете е 9.3‰ , в селата – 8.7‰.

Отчитат се териториални различия. Най-висока е раждаемостта в областите Сливен (12.5‰), София град (10.6‰), Търговище и Варна (10.4‰), а най-ниска в областите Смолян (6.5‰), Видин (7.5‰) и Перник (7.6‰).

Смъртност - Коефициентът на смъртност от 14.6‰ за 2010 г., 14.7‰ за 2011 г. и 15.0‰ за 2012 г, но е по-нисък през 2013 г. – 14,4‰. Показателят остава значително по-висок от средния за ЕС (9.64‰). Запазва се тенденцията смъртността да бъде по-висока при мъжете (15.8‰), отколкото при жените (13.7‰) и в селата (21.4‰), отколкото в градовете (12.2‰).

Запазват се и териториалните различия по области. През 2013 г. най-високо е нивото на общата смъртност в областите: Видин (21.1‰), Монтана (20.1‰), Перник (18.4‰), а най-ниска в област Кърджали (11.3‰), София град (11.5‰) и Благоевград (11.7‰).

Показателят на *преждевременната смъртност* (относителен дял на умрелите лица под 65-годишна възраст от общия брой на умираанията) запазва нивото си за последните 5 години и продължава да е висок. През 2011 г. е 23.3% при 23.4% през 2010 г. и остава малко по-висок от средната стойност за ЕС (22%), т.е. почти всяко четвърто умира в страната е на лице, ненавършило 65 години. При мъжете преждевременната смъртност е 2 пъти по-висока (30.9% при 15.2% за жените).

Стандартизираният коефициент за смъртност за България от болести на органите на кръвообращението (БОК) - 621.69‰‰‰ остава изключително висок в сравнение със средния за ЕС – 225.3‰‰‰, както и стандартизираният коефициент за смъртност от новообразувания в България (243 ‰‰‰) е по-висок от средната за ЕС – 175‰‰‰.

Детска смъртност - Продължава да е висока детската смъртност, независимо от изразената положителна тенденция към снижаване. През 2011 г. в страната са починали 601 деца на възраст до 1 г. (708 за 2010 г.), като коефициентът на детската смъртност е намалял от 9.4‰ през 2010 г. на 8.5‰ през 2011 г.

През 2013 г. детската смъртност общо за страната е 7.3 ‰ (момчета 8.3‰ и момичета – 6.3‰). Детската смъртност е по-висока в селата (9.3‰ през 2013 г) спрямо градовете (6.7‰ през 2013 г.). Причини за това могат да се търсят във влошаване на социално-икономическите условия в селата, ограничения достъп до здравни услуги, по-ниското образование и култура.

Достигнатото равнище на детската смъртност през последните 4 години е най-ниското в цялата история на демографската статистика в България, но въпреки това, детската смъртност остава 2 пъти по-висока, отколкото в ЕС (4.18‰). Този показател е индикатор, отразяващ качеството на медицинската помощ, но преди всичко е свързан с жизнения стандарт и здравната култура на населението.

Областите с най-висока детска смъртност са Сливен (17‰) и Пазарджик (14.6‰), а с най-ниска – София град (4.2‰), Кюстендил (4.6‰) и Враца (6.9‰).

Естествен прираст - Ниското ниво на раждаемост и високата смъртност обуславят отрицателния естествен прираст на населението. Естественият прираст на 1000 души от населението през 2013 г. е (- 5.2‰), съответно – (- 2.8‰) в градовете и (- 11.8‰) в селата. През 2012 г. естественият прираст е (- 5.5‰), през 2011 г. (-5.1‰) и -4.6‰ за 2010 г., т.е. този показател се влошава всяка година спрямо предишната.

Демографската характеристика на населението в селата очертава следните основни тенденции:

- задълбочава се обезлюдяването на селата;
- расте броят на възрастните хора, които се нуждаят от нови социални структури и възможности;
- увеличават се комплексните икономически, технологични, организационни и социални предизвикателства пред застаряващото общество;

- увеличава се разстоянието между земеделските стопани и земята, защото малките села все повече обезлюдяват;
- проблемите на брака и семейството, раждаемостта и смъртността все повече се задълбочават;
- отрицателният прираст се увеличава в резултат от социално-икономическите проблеми в страната и глобализацията.

2.1.10.2 Заболеваемост и болестност

Заразни болести

Редица заразни болести са ликвидирани или сведени до единични случаи. През 2011 г. в България са регистрирани общо 58 259 случая на остри заразни болести (без грип и остри респираторни заболявания (ОРЗ), туберкулоза, СПИН и полово предавани инфекции), с 10 580 по-малко в сравнение с 2010 г. (68 839 случая) – съответно заболяемост 791.07‰ и 910.12‰. Основна причина за значителната разлика е приключването на морбилната епидемия след 2010 г., когато са регистрирани 22 004 случая от морбили.

През 2011 г. в България е регистриран и най-ниският брой случаи на *остър вирусен хепатит тип В* от въвеждането на задължителна регистрация на хепатит.

През 2011 г. са регистрирани общо 144 956 заболявания от *грип и ОРЗ* и заболяемост 3807.04 на 10 000 население. Тези стойности са по-високи от регистрираните през 2010 г., но са близки до отчетените през последните няколко години.

По отношение на някои *венерически и кожнозаразни болести* спрямо предходната година намалява заболяемостта от сифилис от 5.7‰ (2010 г.) на 4.8‰ (2011 г.) и на трихофития (съответно от 34.8‰ на 28‰, докато заболяемостта от гонорея (2.7‰) и микроспория (30.1‰) нараства. Най-висока е болестността от *сифилис* в областите Пловдив - 178.3‰, в Габрово - 81.1‰ и във Велико Търново - 63.3‰, а заболяемостта в областите: Враца – 16.1‰, Сливен - 15.2 ‰ и Бургас - 9.9‰.

По данни на Министерството на здравеопазването, за периода 1986-2012 г. в България са регистрирани общо 1 473 лица с *ХИВ инфекция*. Общият брой на случаите, които са заболели от СПИН, е 336, от които 40 с поставена диагноза през 2011 г. Данните показват, че при 33% от случаите със СПИН през 2011 г., диагнозата е поставена при наличие на туберкулоза като опортюнистична инфекция. Географското разпределение на регистрираните случаи на ХИВ показва, че по-голямата част от тях са концентрирани предимно в София град и София област (93) и Пловдив (30). В сравнение със средната честота на новите случаи на ХИВ на 100 000 население в ЕС (5.8), в България тя е над два пъти и половина по-ниска (2.2).

Общо регистрираните заболявания от *активна туберкулоза* на 100 000 население (болестност) намаляват от 90.5‰ през 2010 г. на 74.3‰ през 2011 г., а новооткритите (заболеваемост) - от 30.3‰ през 2010 г. на 27.9‰ през 2011 г. Заболеваемостта остава 2.3 пъти по-висока от средната в ЕС (12.31‰).

Запазва се високият относителен дял на пациентите с белодробна туберкулоза - 1 724 (72%) през 2011 г. относителният дял на новите регистрирани болни (2 052) представлява 87% от всички случаи и 11% намаление в сравнение с 2010 г.

Злокачествени новообразувания

По данни на НЦОЗА, през 2012 г. (към настоящия момент не са открити данни за 2013 г.) продължава тенденцията за нарастване на заболяемостта от злокачествени заболявания – за 2012 е 3702.4 на 100 000 жители, по-висок от заболяемостта през 2011 – 3602.7‰, 2010 г. – 3469.2‰.

Новооткритите злокачествени заболявания през 2012 г. са 432.4‰, през 2011 г. – 448.7‰, през 2010 г – 425.6‰.

Наблюдават се териториални различия в броя на новооткритите регистрирани заболявания от злокачествени новообразувания на 100 000 населението. Най-висока е заболеваемостта в областите Ямбол (573.4‰), Хасково (541.1‰) и Русе (531.9‰) и най-ниска - в Кюстендил (326.6‰), София област (353.6‰) и Кърджали (375.1‰).

Хоспитализирана заболеваемост

Статистическите данни за хоспитализираната заболеваемост за периода 2005-2012 показват, че броят на хоспитализираните случаи в стационарите на лечебните заведения нараства от 1 614 313 (20 857.0‰) до 1 961 177 (26 688‰). Сред причините за хоспитализация по класове болести водещи са болестите на органите на кръвообращението (14.9%), болестите на дихателната система (11.3%), и болестите на храносмилателната система (9%) които обуславят общо 35.2% от хоспитализациите.

Детско здраве

Здравно състояние на децата от 1-7 години - От 224 421 деца, посещаващи детско заведение, с профилактичен преглед са обхванати 206 101, т.е. 91.8%. Регистрирани са общо 19 180 заболявания. С отклонения в здравното състояние са 93 деца на 1000 прегледани.

Водещо място в структурата на заболеваемостта на децата в тази възрастова група заемат болестите на дихателната система.

Здравно състояние на учениците (7-18 г.) - При проведените профилактични прегледи на 544 820 ученика, са регистрирани 49 952 заболявания, т.е. 92 от 1 000 прегледани ученика са с отклонения в здравното състояние. Затлъстяването се утвърждава като основен проблем в ученическата възраст.

Със затлъстяване са 12 111 (22.2‰) от учениците. Болестите на окото – смущения в зрението, нарушения на рефракцията и акомодацията, слепота и намалено зрение се установяват при 8 388 ученика (15.4‰), следва бронхиалната астма - 4 435 (8.1‰) и заболяванията на костно-мускулната система - гръбначните изкривявания за 2011 г. са 3 337 (6.1‰) и запазват нивото си спрямо предходните години.

Психично здраве

Броят на психично болните под наблюдение на психиатричните заведения намалява от 2075.2‰ през 2010 г., 2060.8‰ през 2011 г. до 1981.0 ‰ през 2012 г, като това са предимно лица с умствена изостаналост, шизофрения, афективно разстройство и др. (по данни на НЦОЗА).

Реалният брой на психично болните вероятно е по-голям, предвид промените в нормативната уредба, които отмениха задължителния характер на регистриране и наблюдение на психично болните от психиатрични структури.

Здравето на населението в селските райони може да бъде застрашено от специфични рискове при лица, занимаващи се с отглеждане на селскостопанска продукция, при неправилно прилагане и обработката с торове/пестициди или при консумиране на хранителни продукти, съдържащи замърсители в нива, превишаващи пределно допустимите концентрации. Такива възможни замърсители са нитрати (превърщащи се в организма в нитрити), пестициди. Вредното въздействие на нитритите върху човешкия организъм се изразява в директно увреждане на клетъчните структури на отделните органи и системи. Те нарушават транспорта на кислорода, предизвикват токсични увреждания на ензимните системи, мутагенни, ембриогенни, канцерогенни и други субклетъчни промени, предизвикват увреждания на стомашно-чревния тракт, белите дробове, бъбреците, черния дроб и др. органи, особено ако постъпват в организма в продължение на много години. При кърмачетата до 3 месеца, консумиращи вода с нитрати над 90 mg/l, може да се развие заболяването “водно-нитратна метхемоглобинемия”) - нитритите реагират с хемоглобин и го превръщат в метхемоглобин. В тази форма хемоглобинът задържа здраво своята хидроксилна група и не може повече да носи кислород, при което се получават тежки състояния поради недостиг на кислород.

Риск за здравето на селскостопанските производители се установява и при неправилната употреба и съхранение на пестициди. Повишеното съдържание на пестициди в почвата води до отлагането им в селскостопанските продукти, които се консумират директно от човека и предизвикват увреждане на здравето. Увреждания на организма на земеделските фермери могат да настъпят и при обработка на замърсена с пестициди почва. Друг съществен негативен фактор за селското население са емисиите на тежки метали в резултат от производствената дейност и замърсяването с тях на водите и почвите в селските райони - олово, кадмий, цинк и пр. Те са предпоставка за повишен здравен риск за населението и условие за потискане на сапрофитната микрофлора, както и нарушаване на нормалното протичане на самоочистващите процеси в почвата.

2.1.11 Материални активи и ресурсна ефективност

Осигуреността с капитал в селското стопанство се измерва чрез активите на хектар земеделска земя. Страната ни следва общата тенденция за ЕС към увеличаване на капитала, но по данни от EUFADN тя значително изостава по активи на хектар. Според данни на НСИ, след 2007 г. инвестиционната активност се е повишила, но същевременно технологичното равнище на производството остава ниско. Това е резултат от ниската степен на механизация, влошеното качество на използвания посевен материал и селекционните практики, остарелият сграден фонд, технологии и др. Едва в последните години започва да се обръща внимание и на енергийната ефективност на използваните технологии, сгради и съоръжения. Тези фактори са причина и за ниското качество на произвежданите продукти.

Принос за реструктурирането на селското стопанство в България има предприсъединителната програмата САПАРД, но най-вече прилагането на Общата селскостопанска политика (ОСП) след присъединяването на страната към ЕС. Съществен източник на средства за стабилизиране и обновяване на стопанствата се оказаха директните плащания по I стълб на ОСП. Голям принос има и ПРСР за програмен период 2007-2013.

Вложените през последните четири години в страната средства за проучване и експлоатация на земята, водите и атмосферата са намалели с 36%, най-вече като следствие от кризата. Подобно развитие се наблюдава и при финансирането на научно-изследователската и развойната дейност (НИРД) в селското, горското стопанство и риболова. Спадът в инвестициите и заетите с НИРД за селско, горско и рибно стопанство е драстичен. Негативните ефекти могат да се очакват в няколко посоки:

- спад в нововъведенията в дългосрочен план, включително относно новите технологии и процесите за производство;
- недостатъчно нарастване на продуктивността, нерационално използване на естествените ресурси и пр.

Намаляването на средствата за иновации в сектора влияе отрицателно върху конкурентоспособността на производството и ограничават възможностите на сектора да посрещне новите предизвикателства на климатичните, промените в организацията на хранителната верига и пр.

2.2 Развитие на околната среда без прилагането на Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Тук се проследява развитието на околната среда без прилагането на ПРСР 2014-2020 г., т.е. разглежда се така наречената „нулева алтернатива” или отказ от реализирането на програмата.

Въздух и климат

По данни от ИАОС, през последните две десетилетия се наблюдава положителна аномалия на средната годишна температура спрямо климатичната норма на периода 1961-

1990. Очаква се, че тенденцията към повишаване на средногодишната температура в страната ни ще продължи поне още известно време, независимо дали ПРСР 2014-2020 се реализира или не. За периода 1990-2010 г. се наблюдава трайно понижаване на основните замърсители на въздуха. Атмосферната концентрация на азотен диоксид е намаляла с 53%, на серния диоксид с 65% (основно поради намаляване на емисиите от ТЕЦ вследствие инсталиране на сероочистващи инсталации), на амоняк с 62%, на неметални летливи органични вещества с 85%. Очаква се тези тенденции да продължат да се запазват, но с по-ниски положителни стойности (тъй като с реализирането на програмата се очаква инвестиране в дейности, допринасящи за ограничаване изменението на климата съгласно Третия национален план за действие по изменение на климата, както и дейности за адаптиране към изменящия се климат и ограничаване на емисиите на замърсители във въздуха).

Имайки предвид, че поддържането на горските територии и възстановяването на щети в горите след настъпили природни бедствия е от ключово значение за намаляване на изменението на климата, с оглед на очакваните климатични промени, са възможни и негативни последици върху въздуха и климата без прилагането на Мярка 8 от ПРСР, свързани с важната роля на горите в поглъщането и задържането на въглерод и в поддържането на баланса на климата.

Прилагането на досегашните програми по отношение на КАВ и останалите аспекти на околната среда, отнасящи се до КАВ и климата дават резултати, които са отразени в бюлетините на ИАОС (бюлетините по отношение на КАВ и инвентаризацията на ПГ). Реализацията на тези програми показва къде са тесните места по отношение на постигането на поставените цели и спомага за по-ефикасното им изпълнение през следващия програмен период, както например заложената в ПРСР 2014-2020 Цел 2, която ще има положително дълготрайно въздействие върху качеството на атмосферния въздух и климата. Правилното и устойчиво развитие на селскостопанската дейност с минимизиране на нарушаването на естествената подложна повърхност и мерки по отношение на залесяването на деградирани територии ще има като ефект запазване и подобряване на локалните и микроклиматичните условия. Подмерки 7.2 и 7.6. ще имат положителен ефект върху КАВ и микроклимата, както и всички дейности по мярка 8, без които въздействието върху локалните климатични условия и негативните процеси по отношение на изменението на климата няма да бъдат повлияни в положителна посока.

Води

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 г се очаква известно подобряване на количественото и химичното състояние на повърхностните и подземните води, в това число и на минералните води, от реализацията на мерките по Планове за управление на речните басейни Дунавски, Черноморски, Източнобеломорски и Западнбеломорски район 2010-2015 г., както и от разработваните понастоящем аналогични планове за периода 2016-2020 г., в които се предвиждат:

- прилагане на мерки от нормативните актове;
- регламентиране на водоземането от всички водоземни съоръжения от повърхностни и подземни води, проектиране, учредяване и изграждане на санитарно-охранителни зони около водоизточниците за питейно-битови нужди и около водоизточниците на минерални води в съответствие с изискванията в нормативни актове;
- осъществяване от Районните инспекции по околната среда и водите на превантивен, текущ и последващ контрол на обекти, формиращи при дейността си отпадъчни води.

Въпреки положителните тенденции, без реализирането на ПРСР 2014-2020 г. същите ще бъдат с по-ниски темпове и значимост, отколкото с реализирането на програмата, по която се предвиждат мерки, които ще имат пряко и косвено положително въздействие по

отношение на водите (изрично е предвидена мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”, а по други мерки са предвидени инвестиции във водоспестяващи поливни технологии, ВиК инфраструктура, пречистване на отпадъчни води).

Без прилагането на ПРСР и по-специално Мярка 8: „Инвестиции в горски територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите”, са възможни негативни последици по отношение запазването и повишаването на качеството и количеството на водните ресурси, смекчаване влиянието на климатичните промени във връзка с управлението на водите, в т.ч., осигуряване на питейна вода.

Земни недра и минерално разнообразие

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 г са възможни негативни въздействия върху земните недра и задълбочаване на съществуващите проблеми по отношение на този компонент на околната среда, произтичащи от:

- евентуално развитие на ерозионно-аккумуляционни и гравитационни процеси вследствие на естествени фактори: наводнения, водонасищане на скалните масиви в наклонени терени и пр.;
- локално замърсяване на приповърхностния слой на геоложката среда с петролни продукти при евентуални произшествия със селскостопанска и транспортна механизация. ПРСР 2014-2020 г няма отношение към минералните ресурси.

Почви

В последните години се наблюдава забавяне в процесите на замърсяване и ерозия на почвите, което до голяма степен се дължи на преустановяването на дейността на някои предприятия, изградените очистни съоръжения и противоерозионните мероприятия, реализирани в дадени райони, докато в същото време процесите на засоляване и вкисляване запазват нивата си. Почвено запечатване продължава да се увеличава, макар и с по-слаби темпове от това в Западна Европа, въпреки че общата численост на населението ни намалява като процесът е по-силно изразен за крайбрежните райони и курортните селища, където строителството бележи най-висок ръст. Очаква се, че без прилагането на ПРСР 2014-2020 г. по отношение на почвите ще се запази тенденцията за намаляване замърсяването на почвите, ще останат без значителна промяна процесите на засоляване и вкисляване и ще се запазят темповете на почвено запечатване. Ще се пропуснат обаче възможностите за разширяване на селскостопанските площи, на които се развива биологично земеделие, ще се пропуснат ползите за съхраняване на естествените почви, в които се предвиждат мерки за компенсаторни плащания, екологични услуги и др. дейности, водещи до съхраняване и опазване на естествени и ценни природни територии.

Ландшафт

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 ще се запази съществуващото състояние на ландшафтите. Ще се пропуснат ползите от реализиране на мерките, касаещи проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на инфраструктурата, на културното и природното наследство на селата, ландшафта в селските райони и земи с висока природна стойност.

Биоразнообразие

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 няма да бъдат реализирани дейностите по: залесяване и поддръжка и опазване и възстановяване на горите; възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност (ВПС); поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение. Това означава, че ще се запази текущото състояние на видовете и местообитанията. Ще продължи

влошаването на местообитанията вкл. и на целеви видове в защитените зони от НАТУРА 2000 поради употреба и замърсяване на водите с изкуствени торове и химикали в земеделието, неустойчиво ползване на ливади и пасища /свръхпаша, ранно косене, неподходящи практики на паша и косене, внасяне на неместни видове, неустойчиво управление на горите /свръхексплоатация и др..

От друга страна ще продължат и някои положителни тенденции, които се наблюдават при настоящето ползване на земеделските и земите от горския фонд. Например ще продължат да съществуват полу-естествени местообитания създадени и поддържани чрез паша и косене на тревни екосистеми, мозаечни местообитания, създадени в резултат на приватизацията на земите и разнообразяването на земеделските дейности на малки площи, самовъзстановяването на влажни зони след спиране оперирането на отводнителни системи, поддържане на площи със зимна пшеница и мн. др.

Културно-историческо наследство

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 ще се запази съществуващото състояние на културно-историческото наследство. Няма да бъдат реализирани мерките касаещи проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културно-историческото наследство, което очертава една по-скоро негативна тенденция без реализиране на програмата.

Рискови енергийни източници

Без прилагане на ПРСР 2014-2020 ще се запази съществуващото ниво на рисковите енергийни източници.

Липсата на горски пояси пострадали в миналото от природни бедствия ще задълбочи проблема с шумовото натоварване върху селищата разположени до пътища с интензивен автомобилен трафик.

Прилагането или неприлагането на ПРСР няма отношение към ЕМП.

Отпадъци

Неприлагането на ПРСР 2014-2020 няма да повлияе на количествата и настоящия начин на управление на генерираните отпадъци и по специално на отпадъците от селското стопанство. Ще се пропуснат ползите от мерките по ПРСР за подобряване на управлението на отпадъците, генерирани от сектора, в т.ч. по отношение на съхранение, оползотворяване, третиране.

Население и човешко здраве

Без прилагане на ПРСР няма да се подобри икономическото състояние и социално-битовите условия на живот; няма да се създадат условия за прилагане на съвременни технологии в селското стопанство, в местното развитие, комуникациите и ресурсите, необходими за подобряване на качеството на продуктите от сектора, предназначени за човешка консумация, инфраструктурата, работните места, бита и културата на населението.

Неприлагането на програмата ще попречи на възможните интервенции на местно и национално ниво във всички идентифицирани слаби страни на селските райони в страната – ниско икономическо развитие, нисък стандарт на живот, безработица, недобри битови условия, висок риск от бедност и социално изключване; ниско качество на социалните услуги в селските райони, лошо здравно състояние на селското население и др., довеждащи до обезлюдяване на много райони в страната.

Без прилагане на ПРСР състоянието на селските райони ще остане без промяна или ще се влоши, поради което е възможно влошаване на здравния статус на населението. Развитието на туризма и рекреацията ще се затрудни.

Тъй като проблемите със селските райони в страната са съществени, ако не се приложи ПРСР няма да се създадат условия за подобряване на състоянието на селата в съответствие с нивото на ЕС.

Прилагането на ПРСР е предпоставка да се използват наличните ресурси в селските райони и техните силни страни, за да се превърнат селата в развиващи се райони, привлекателни за инвестиции и с добри социално-икономически условия за населението.

С подкрепата на ПРСР се прилагат стратегии за местно развитие на територията на селските райони. В резултат на интервенциите по ПРСР на местно и национално ниво ще се постигне съществен напредък в изграждане на капацитет за подпомагане на воденото от общностите местно развитие, като експерти, ресурси (наръчници, примери на добри практика, и др.) и мрежи за сътрудничество.

Материални активи и ресурсна ефективност

Без реализацията на ПРСР се очаква като цяло да продължи тенденцията за влошаване на състоянието на материалните активи и недостатъчно ефективното използване на ресурсите. Инвестициите за подобряване на ресурсната ефективност ще способстват, както за намаляване на експлоатационните разходи така и за опазването на околната среда и редуциране на темповете на изменението на климата. Не на последно място няма да бъдат направени инвестициите по ПРСР, насочени към адаптиране към изменящия се климат, което ще доведе до увеличаване на риска от щети върху материалните активи на сектора в резултат на явления, причинени от изменящия се климат.

3 Характеристики на околната среда за територии, които вероятно ще бъдат значително засегнати.

Според националната дефиниция, селските райони включват територията на 231 общини и заемат 81% от територията и 39% от населението на България. Предвид този териториален обхват има вероятност да бъдат засегнати защитени зони по Закона за биологичното разнообразие, защитени територии по Закона за защитените територии, зони за защита на водите и др, които са разгледани по-долу.

3.1 Територии, свързани с опазване на водите, риск от наводнения

Съгласно чл. 116, ал. 2, т. 3 от ЗВ всички води и водни обекти се опазват от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети, като за постигане на тези цели се определят зони за защита на водите.

Зоните за защита на водите, съгласно чл. 119а, т. 1÷4 от ЗВ, при териториите, свързани с опазването на водите и биологичното разнообразие, са както следва:

- водните тела и санитарно-охранителните зони по чл. 119, ал. 4;
- зоните с води за къпане;
- зоните, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително: а) уязвими зони; и б) чувствителни зони;
- зоните за опазване на стопански ценни видове риби и други водни организми;

3.1.1 Води за питейни нужди

Повърхностни води за питейни нужди

Санитарно-охранителните зони са част от зоните за защита на водите и се определят съгласно ЗВ и Наредба №3 за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточници и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване

и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди. Те се определят около водоземни съоръжения на повърхностни и подземни водни тела във връзка със запазване качеството и количеството на водите, използвани за питейно-битово водоснабдяване.

За всеки един пояс от СОЗ са определени дейности, които се забраняват, ограничават и ограничават при доказана необходимост по време на действието им. Ограничаването и ограничаването при доказана необходимост в обхвата на СОЗ се извършват в зависимост от оценката на риска от замърсяване и увреждане качеството и количеството на водите за ПБВ. При това положение осъществяването на дейностите в границите на II и III пояс, за които има ограничение или ограничение при доказана необходимост, се извършва само ако инициаторът на дейността докаже с конкретни изследвания и оценка на въздействието върху околната среда, че дейността няма да доведе до негативни последици за водоизточника.

СОЗ, изградени около водохващания на повърхностни водни тела за питейно-битово водоснабдяване (ПБВ), се определят около водоземни съоръжения, изградени или проектирани за изграждане в границите на повърхностните водни тела – реки, езера и язовири.

На основание чл. 155, ал. 1, т. 8 от ЗВ, чл. 107 ал. 2, т. 2 от Наредба 1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите и чл. 16 ал. 1 от Наредба 12/18.06.2002 г. за качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, БД изготвят категоризация на водите на отделните речни водохващания и язовири всяка година и въз основа на това разработват/актуализират Програмата за контролен мониторинг на водите в зоните за защита на питейните води.

- Черноморски район на басейново управление - съгласно ПУРБ, териториите за извличане на вода за човешка консумация от повърхностни води в Черноморски район за басейново управление са четирите язовира за питейно-битово водоснабдяване: яз. Камчия, яз. Ясна поляна, яз. Тича и яз. Цонево. Последният е определен като резервен водоизточник за питейно-битово водоснабдяване, но все още не функционира като такъв.
- Дунавски район на басейново управление - в Приложение 3.1.1. на ПУРБ на БД ДР включва Регистър на зоните за защита на питейни води от повърхностни водни тела на територията на БДУВДР към 2009 г.
- Източнобеломорски район на басейново управление - Съгласно ПУРБ, на територията на Източнобеломорски район за басейново управление са идентифицирани общо 91 функциониращи водохващания от повърхностни води за питейни нужди. Пет от водохващанията черпят воден ресурс от стоящи води – яз. Белмекен, яз. Голям Беглик, яз. Асеновец, яз. Боровица, яз. Тракиец, а останалите 85 от реки. Речните водохващания са изградени в планинските и по-рядко в полупланинските райони, като попадат в три речни типа – Планински каменен тип, Чакълест полупланински тип и Пресъхващи реки. Има и водохващания от водни тела категория „езеро”.
- Западнобеломорски район на басейново управление - в Западнобеломорски район учредените санитарно охранителните зони са 82 и са около речни водохващания.

Според националната дефиниция, селските райони включват 81% от територията на България. Изписаните мерки в Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 г. не са конкретизирани по отношение на точното им териториално разпределение, поради което не може да се определят териториите, които ще бъдат засегнати. Вероятно е те да се припокриват с райони, определени като СОЗ на повърхностни води за питейни нужди, като в тези райони ще има повишен риск от засягането им. На този етап не може да се установи кои точно СОЗ могат да бъдат засегнати.

С оглед на изложеното, за опазване на повърхностни води от замърсяване

реализацията на ПРСР2014-2020 във всички райони и населени места следва да се съобразява с регламентираните в чл. 118 на Закона за водите забрани.

Подземни води за питейни нужди

В плановете за управление на речните басейни всички подземни водни тела, с изключение на едно на територията на Басейнова дирекция Дунавски район (Подземно водно тяло „Порови води в Неоген-Кватернера - Знеполска долина с код BG1G00000NQ032), са определени като зони за защита на водите, от които се извлича вода за консумация от човека със средно денонощен дебит над 10 m³ или служат за водоснабдяване на повече от 50 човека. Следователно предвидените в ПРСР 2014-2020 дейности ще засегнат изцяло подземните водни тела на територията на цялата страна, но преди всичко онези подземни водни тела, които са в лошо количествено и химично състояние. Такива са предимно подземните водни тела с плитко залегащи порови води в крайречните тераси, в това число и в крайдунавските низини, отчасти в междуречните лъсови масиви в Мизийския регион и в окарстени райони.

С оглед на изложеното, за опазване на подземните води от замърсяване реализацията на ПРСР във всички населени места следва да се съобразява с регламентираните в чл. 118а на Закона за водите забрани за:

- прякото отвеждане на замърсители в подземните води;
- обезвреждането, включително депонирането на приоритетни вещества, които могат да доведат до непряко отвеждане на замърсители в подземните води;
- други дейности върху повърхността и в подземния воден обект, които могат да доведат до непряко отвеждане на приоритетни вещества в подземните води;
- използването на материали, съдържащи приоритетни вещества, при изграждане на конструкции, инженерно-строителни съоръжения и други, при които се осъществява или е възможен контакт с подземни води.

Особено внимание следва да се обръща на опазването на водоизточниците от подземни води за питейно-битово водоснабдяване и на минерални води чрез санитарно-охранителните зони, които са или предстои да бъдат определени и учредени, съгласно изискванията, понастоящем в Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване, и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, впоследствие в Наредба за зоните за защита на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване и на минералните води по чл. 135, ал. 1, т. 6 в Закона за водите.

3.1.2 Води за къпане

- Съгласно ПУРБ на територията на БД ЗБР няма учредени водни обекти, определени като води за рекреация, включително определените като зони за къпане съгласно Директива 76/160/ЕИО.
- Басейнът на р. Арда е единственият в БД ИБР, в който има обявени зони за къпане. Определени са три такива зони за защита на водите, ситуирани на две повърхностни водни тела от категория „езера”. И трите такива зони за защита на водите са на язовири - две на яз. "Кърджали" и една на яз. "Студен кладенец".
- В БД ЧР зоните за къпане и за плажове са определени следните обекти: в област Добрич – 38 плажа и 21 зони за къпане, в област Варна 45 плажа и 23 зони за къпане и в Бургас 99 плажа и 47 зони за къпане.
- На територията на Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район има учредена една зона за къпане - язовир Пчелина.

Поради общото ниво на планиране в ПРСР 2014-2020 и това, че дейностите ще се извършват на цялата територия на страната, има вероятност да се припокрият със зони за къпане, като в тези зони ще има повишен риск от засягане. На този етап не може да се установи дали или кои точно води за къпане може да бъдат засегнати.

3.1.3 Зони, чувствителни към биогенни елементи, определени като чувствителни съгласно Директива 91/271/ЕИО и зоните, обявени като уязвими съгласно Директива 91/676/ЕИО

Територии, върху които ще се изпълнява програмата, попадат и в границите на определени зони за защита на водите, съгласно чл. 119а, ал. 1, т. 3 от ЗВ, в които водите са чувствителни към биогенни елементи, включително чувствителни и уязвими зони:

Чувствителни зони

Чувствителните зони са водни обекти, застрашени от еутрофикация - явление, резултиращо от повишено съдържание във водите на биогенните елементи азот и фосфор, предизвикващо растеж на зелени растения във водите, което от своя страна води до редица негативни явления по отношение на състоянието на водните тела. Във водосбора на определените чувствителни зони се прилага изискването за допълнително пречистване на градските отпадъчни води (стъпало за отстраняване на азота и фосфора) за населени места над 10 000 еж.

Със Заповед на Министъра на околната среда и водите за чувствителни зони са определени река Дунав, Черно море и техните водосборни басейни, както и части от реките Струма, Арда, Марица и Тунджа. Нечувствителни зони са единствено река Места и поречието Добруджански реки и дерета, което се намира в Североизточна България и се характеризира със сухи дерета.

Уязвими зони

Със Заповед № РД-930/25.10.2010 г на министъра на ОСВ в Р България са определени водите във водни обекти и в части от тях, които са замърсени със нитрати или са застрашени от замърсяване и уязвимите зони (райони, в които чрез просмукване или оттичане водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници).

Като води, които са замърсени и води, които са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, са определени 66 подземни водни тела, от които: 29 ПВТ в Дунавски район, 18 ПВТ в Черноморски район, 12 ПВТ в Източноромански район и 7 ПВТ в Западноромански район.

Така наречените “уязвими зони” са области с определена почвено-геоморфоложка характеристика в близост до водни обекти, при които земеделската дейност води до риск за замърсяване на водите с нитрати. Те обхващат почти всички земи от низинния, равнинно-хълмистия и нископланинския пояс и, в сравнение с другите европейски държави, заемат значителна част от територията на страната.

Тези зони са особено важни за Дунавски район и Източноромански район поради факта, че почти всички подземни водни тела се използват за питейни цели, с оглед защита на подземните води и съхраняването им като стратегически ресурс за поколенията. Определените в Заповед № РД-930/25.10.2010 г на министъра на околната среда и водите уязвими зони въвеждат изисквания към животновъдите и земеделците.

Определените уязвими зони въвеждат изисквания към животновъдите и земеделците. Уязвимите зони заемат 45,9% от площта на Източноромански район, като 16 подземни ВТ са свързани с уязвими зони.

Уязвимите зони обхващат около 2/3 от територията на БДЧР, като само част от водосбора на река Камчия, цялата река Велека и река Резовска са неуязвими зони.

Голяма част от дейностите предвидени в програмата ще се извършват в уязвими и чувствителни зони

3.1.4 Територии, обявени за опазване на стопански значими водни биологични видове

В ПУРБ на БД ЧР съгласно изискванията на Наредба № 4 / 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми са определени водните обекти или части от тях, осигуряващи условия за обитаване от рибни видове и крайбрежни морски води за живот и възпроизводство на черупкови организми. В Приложение III-2.1 на ПУРБ на БД ЧР е представен списък от 12 места на крайбрежните морски води в Черноморски басейнов район, осигуряващи или имащи възможност да осигурят условия за живот и възпроизводство на черупкови организми. Места от повърхностни водни тела, осигуряващи условия за обитание на рибните видове, са 598.

В ПУРБ на БД ЗБР, БДИБР и БДДР не са обявени зони за защита на стопанско значими видове.

3.1.5 Зони, застрашени от вредното въздействие на водите/с риск от наводнения

Зоните с риск от наводнения са идентифицирани в изготвените от Басейновите дирекции Предварителни оценки на риска от наводнения, представляващи част от Плановете за управление на риска от наводнения. Необходимо е съобразяването им при реализиране на дейности по ПРСР 2014-2020 г. с оглед превенция на риска от наводнения.

По данни на басейновите дирекции в страната има 535 потенциално застрашени от наводнения участъци. Около половината застрашени от наводнения участъци са разположени на територията на Басейнова дирекция Черноморски район, където са идентифицирани както участъци, застрашени от наводнения от реки, така и от морето. Следва Басейнова дирекция - Дунавски район, след това е Басейнова дирекция Източнобеломорски район, а с най-малък брой застрашени от наводнения участъци е и най-малката по територия Басейнова дирекция - Западнобеломорски район.

Операции по ПРСР 2014-2020 ще се извършват на цялата територия на страната като ще се припокриват с райони определени като райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН). В тези зони ще има повишен риск от засягане на селскостопански територии.

3.2 Територии, свързани с опазване на биологичното разнообразие

Съгласно Решение № ЕО-8/2014 г. на Министъра на околната среда и водите и на основание чл. 37, ал. 3 от *Наредбата за ОС* е установено, че ПРСР 2014-2020 г. е „**допустима** при съобразяване на произтичащите от нея планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с:

- режимите на защитените територии, определени със Закона за защитените територии, заповедите за обявяването им и с утвърдените планове за управление и
- режимите на защитените зони, определени със заповедите по чл. 12, ал. 6 от Закона за биологичното разнообразие.“

Съгласно същото Решение и на основание чл. 37, ал. 3 от *Наредбата за ОС* „е извършена преценка за вероятната степен на отрицателно въздействие, според която ПРСР 2014-2020 г. **няма вероятност** да окаже значително отрицателно въздействие върху природни местообитания, популации и местообитания на видове, предмет на опазване в защитените зони от Мрежата НАТУРА 2000,

Прилагането на Програмата е възможно да окаже отрицателно въздействие върху определени територии и екосистеми, важни за поддържане на биоразнообразие и популации

на защитени видове извън Националната екологична мрежа (защитени територии и зони). Такива са например:

- Обработваемите земи, формиращи специфични изкуствено създадени екосистеми – агро-екосистеми. Те се характеризират с относително ограничено биоразнообразие, но са обитавани от някои видове и групи от видове (вкл. защитени, редки или с неблагоприятен природозащитен статус) като вторично местообитание. Например повечето от птиците в агроценозите имат различни гнездови местообитания, но използват агроценозите като източник на храна и за ловуване (хищни птици, чучулиги и др.). В агро-екосистемите се срещат между 9 и 13 вида прилепи.
- Изключително важни за опазване на биологичното разнообразие са земеделските земи с висока природна стойност (ЗЗВПС). Те могат да се дефинират като „територии, в които земеделието е основен (обикновено преобладаващ) начин на земеползване и земеделската дейност поддържа или е свързана с голямо разнообразие на видове или местообитания или на видове от европейска консервационна значимост, или и двете”. С цел опазване на тези ценни за биологичното разнообразие земеделски земи в Програмата за развитие на селските райони 2014 – 2020 г. е включена специална компенсаторна мярка за земеделските стопани, стопанисващи ЗЗВПС, в рамките на която могат да бъдат подпомагани за тяхното устойчиво ползване.
- Гори (особено равнинни, крайречни, оазисни и др.). Горите са естественото местообитание на по-голямата част от биоразнообразието в България. Това се отнася особено за старите климаксни гори, запазили се в защитените територии и в т.нар. недостъпни/затворени басейни.
- Пасища, ливади, мери (тревни местообитания в земеделския и горски фонд), вкл. със степен характер и дюни. Тревните местообитания се характеризират с богато биоразнообразие от всички биологични групи. Тревистите екосистеми са на трето място по площно покритие на територията на страната, но на второ по покритие в мрежата от защитени зони, което определя тяхното изключително значение за опазване на биоразнообразието в тях.
- Храстови съобщества.
- Влажни зони.

4 Съществуващите екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г., включително отнасящите се до райони с особено екологично значение, като защитените зони по Закона за биологичното разнообразие

Съществуващите екологични проблеми, имащи отношение към ПРСР, са разгледани по компоненти и фактори на околната среда в следващите подточки. Като основни проблеми, свързани с дейността на земеделските производители, във връзка с контрола по прилагането на нормативната уредба за опазване на околната среда, могат да бъдат посочени:

- Разораването на пасища, мери и ливади в защитени територии и зони от Националната екологична мрежа, вкл. защитени зони от Natura 2000, със забрани за ползване като земеделски земи;
- Управление на биоразградими отпадъци - липса на съоръжения за компостиране, за съхраняване на торов отпадък (твърд, течен) и т.н., замърсяване на почви, повърхностни и подземни води;

- Липса на инфраструктура - площадки за зареждане, измиване и почистване на техниката при пръскане с препарати за растителна защита (ПРЗ), което позволява същите да замърсяват почвите, повърхностни и подземни води;
- Управление на опасни отпадъци (изхвърляне в околната среда на опаковки от ПРЗ и др.).
- Лошото състояние на складовете за негодни за употреба ПРЗ.
- Паленето на стърнища, в противоречие с добрите земеделски практики.
- Лошо състояние и неподдържане на наличната хидромелиоративна инфраструктура.

4.1 Въздух, климатични фактори и климатични изменения

4.1.1 Въздух

Както се вижда от данните в Националния доклад за 2012 г., издаден през 2014 от ИАОС основният проблем по отношение на качеството на атмосферния въздух е високото съдържание на фини прахови частици под 10 микрона в големите градове. Съгласно данните в общо 41 района в страната, включващи 52 общини, е установено наднормено замърсяване на атмосферния въздух. За тези райони са разработени програми за подобряване на качеството на въздуха. Ефектът от тези програми вече е на лице, а с тяхната актуализация се очаква да се установи устойчива тенденция за намаляване на FP_{10} . За селските райони няма мониторингови данни за качеството на атмосферния въздух (КАВ), но следва да се има предвид, че един от основните замърсители са непочистените улици и деградиралите площи. Трябва да се вземе предвид, че през сухия период в резултат на някои дейности в обработваемите площи в близост до селищата може да се емитират значителни количества прах в атмосферата. Друг източник на атмосферно замърсяване в селскостопанските райони е битовото отопление, което е основно на базата на твърдо гориво и нафта, то при неблагоприятни метеорологични обстановки може да се формират високи концентрации на отпадъчните от горивния процес газове, както и на фини прахови частици.

Селскостопанската дейност е и източник на парникови газове, амоняк, метан и двуазотен диоксид. При въвеждане на методите и технологиите на съвременното устойчиво развитие на сектора, не се очаква това да е значим проблем по отношение на КАВ.

4.1.2 Климатични фактори и изменение на климата

Очакваните промени на климата оказват съществено влияние върху природните екосистеми и населението, като те вече до голяма степен намират своето проявление. Продължава тенденцията към затопляне, започнала от края на седемдесетте години на ХХ век. В България двадесет от последните двадесет и три години след 1989 г. са с положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха спрямо климатичната норма на базисния период 1961-1990 г. През 2012 г. в България средногодишната температура е $1,3 \pm 0,3^\circ\text{C}$ над климатичната норма от $10,5^\circ\text{C}$.

За по-голямата част от Европа е възможно продуктивността на горите да се увеличи, поне в краткосрочен план, поради по-дългия период на растеж и увеличените концентрации на въглероден диоксид. Данните от инвентаризациите на европейските гори показват увеличаване на скоростта на растеж. По-бързият растеж ще доведе до повишено изпарение и транспирация, което ще задълбочи недостига на вода в почвата, освен ако промените на валежите не компенсират разликата. Разбира се, следва да се има предвид и че тази зависимост има обратното значение на стръмни терени. Тъй като близо 61% от горите в

България са в зоната под 800 m надморска височина, става ясно, че по-голямата част от българските гори биха били уязвими при драстични промени на климата. Затоплянето на климата в Северна Европа като цяло ще има положителен ефект върху земеделието, докато някои селскостопански продукционни системи в Южна Европа е възможно да бъдат застрашени. В България през XXI-ви век най-уязвими ще бъдат: а) пролетните земеделски култури - поради очаквания валежен дефицит през топлото полугодие; б) културите, отглеждани върху неплодородни почви; в) културите от неполивни площи; г) обработваемите земи в Югоизточна България, където дори и при съвременните климатични условия валежните количества са недостатъчни за нормален растеж, развитие и формиране продуктивността на земеделските култури

4.2 Води

Повърхностни води

Качеството на повърхностните води е негативно повлияно от недоизградените канализационни мрежи и ПСОВ, прилагане на недобри земеделски практики, нерегламентирани сметища и стари индустриални замърсявания. В резултат от анализа и оценката на антропогенното въздействие и натиск върху водите са идентифицирани следните екологични проблеми, които могат да се класифицират в няколко категории и които са отчетени като значими проблеми в управлението на водите във всеки район на басейново управление, имащи връзка с ПРСР 2014-2020:

Проблеми, свързани с количеството на водите

Регулиране на оттока

- Не навсякъде е осигурено добро техническо състояние на хидротехническите съоръжения (водовземни съоръжения, напоителни язовири, диги);

Водоснабдяване

- Липса на пречиствателни съоръжения при преобладаващата част от водовземните съоръжения от реки и язовири, което е причина за влошаване качеството на питейните води особено при обилни валежи, бързо снеготопене и др., и е предпоставка за възникване на здравен риск за потребителите.

- Не навсякъде се доставя необходимото количество вода за питейно-битови нужди. Селата на собствени водоизточници страдат от режим на водата в случаите, когато водоизточниците им пресъхнат или са с изключително нисък дебит поради засушаване.

- като се има предвид, че 85% от източниците на питейна вода в страната се намират в горски територии, са налице рискове, свързани с недостига на вода, с качеството на водите и замърсяването им в резултат от недостига на средства за извършване на дейности по поддържане и възстановяване на горските екосистеми във водоохранни зони.

Напояване

- Нерационално използване на съществуващите хидромелиоративни съоръжения (язовири, помпени станции, напоителни канали) и често не по предназначение.

- Лошо състояние на съществуващите хидромелиоративни съоръжения; Има много микроязовири, които са заблатени, затлачени и обрасли, и не могат да се използват за напояване и риболов. Други са превърнати в рибарници и дадени под аренда, но не навсякъде тази промяна е направена според инженерно-техническите изисквания. При високи води са възможни аварии.

- Липса на хидромелиоративни съоръжения в определени райони (части от напоителни и отводнителни системи, заедно с помпените станции са унищожени).

Проблеми, свързани с качеството на водите:

- Отпадъчните води от населените места не са обхванати напълно от канализационна мрежа; в селата са обхванати около и под 50%. Има много селища с неизградени канализационни системи и колектори за отвеждане на отпадъчни води;
- Непречистени отпадъчни води се заустват в повърхностните водни тела
- Проблемите с пречистването на отпадъчните води са характерни за по-малките градове и селата, където липсват пречиствателни съоръжения, а настаняването на икономически дейности в тях поражда рискове за опазване на околната среда.
- Липсващ контрол върху торенето и ползването на препарати за растителна защита.
- Замърсяване на водите от селскостопански източници
- Недобра регламентация и недостатъчен контрол по отношение правилното прилагане на изкуствени торове и пестициди в селското стопанство, вкл. и на територията на санитарно-охранителните зони около водоизточниците за питейно-битови цели, разположени в райони с развито земеделие.
- Значимо е натоварването от специфични органични замърсители от земеделски практики, от животновъдство и рибарници.
- Дифузно замърсяване от дейности по отглеждането на животни и употреба на полученият органичен тор.

Подземни води

Най-значим проблем, свързан с подземните води, е антропогенното въздействие върху химичното и количественото им състояние, дължащо се на точкови и дифузни източници на замърсяване и на състоянието на водоземането и водоподаването. По отношение на селските райони екологичните проблеми, свързани с водите, са както следва:

- Големи загуби на вода по водопроводните мрежи в селските райони поради остарели и амортизирани водопроводи;
- Недостиг на вода в някои райони;
- Непълно или неизградена канализационна мрежа, особено в селата;
- Липса на подходящо пречистване на отпадъчните води и директно заустване в повърхностни водни обекти;
- Неефективно използване на природните ресурси, включително свръхексплоатиране; замърсявания, нарушен воден баланс;
- Използване на питейна вода за напояване, нерегламентирано водоземане (без актуални разрешителни за водоземане и учредени санитарно-охранителни зони);
- Риск от замърсяване на подземните води от освобождаването на отпадъчни води без пречистване;
- Риск от замърсяване на подземните води чрез инфилтрация на води, замърсени с торове и пестициди;

При актуализацията на първите планове за управление на водите до края на 2014 г. от Басейновите дирекции ще бъдат изготвени Риск оценка на водните тела за постигне поставените цели за опазване на околната среда и Междинен преглед на установените значими проблеми в управлението на водите.

4.3 Земни недра и минерално разнообразие

Основен екологичен проблем е опасността от проява на свлачища, срутища, ерозия на

речните брегове, при несъобразено с условията на устойчивост изпълнение на изкопи и насипи, подкопаване на естествени склонове, речни брегове и др.

4.4 Почви

Най-разпространените форми на увреждане на почвите са химическото замърсяване с тежки метали или органични вещества, различни форми на деградационни процеси като почвена ерозия във всичките ѝ форми на проявление, вкисляване, засоляване, замърсяване, унищожаване и др.

Деградация на почвите

Почвена ерозия

Около 60% от територията на страната е засегната в различна степен от ерозионни процеси, като в планинските и полупланински райони, Лудогорието, Предбалкана и южните части на страната техният дял достига до 70%.

Ветровата ерозия е характерна за равнинните райони и засяга най-вече високопродуктивните земи в Добруджа и Лудогорието. Разпространена е върху 24% от земеделските земи, като върху 13,5% от тях средногодишните почвени загуби са над 10 т/ха (АПР). Процесът показва негативни тенденции на развитие, особено след реституцията на земята и унищожаването на по-голямата част от изградените полезащитни пояси. Причините са и в използването на неподходящи, тежки машини за обработка, които предизвикват деструктуриране и разпрашаване на почвата.

Водоплощната ерозия има по-широко разпространение общо и особено в планинските и полупланински райони и засяга 65% от земеделските земи и около 8% от горския фонд. Рискът от иригационна ерозия е по-малък, доколкото засяга поливни земи с наклон над 3°, по-голямата част от които след 1990 г не се напояват. Най-висок е рискът от иригационна ерозия при гравитачно напояване по бразди, което е широко разпространено при отглеждането на тютюн в планинските и полупланински райони. Годишният интензитет на водоплощната ерозия варира в зависимост от структурата на отглежданите култури, но средногодишната почвена загуба е висока и се оценява на около 12,256 т/ха. В горските територии общата площ на засегнатите от водна ерозия земи е около 291 838 хектара.

Разпределението на ерозионния риск и почвените загуби вследствие на водоплощна ерозия на територията на страната показват, че преобладават засегнати площи със загуби над 5 т/ха и тези с умерен до много висок ерозионен риск.

Проблемът се задълбочава и от значителното обезлесяване на тези райони, като основните причини се дължат на неправилна обработка на почвите и неподходяща структура на отглежданите култури.

Териториите с хълмист и планински релеф заети с тъмно и светлосиви и подзолисти пясъчливо-глинести почви са най-податливи на ерозия и уязвими при горско-стопански дейности – сеч гори, напояване, обработка почви. Голяма податливост на ерозия имат и карбонатните черноземи и тъмните горски почви, образувани върху кредоподобни скали или техния делувий.

Дехумификация

Налице е трайна тенденция към намаляване на запасите на почвено органично вещество в обработваемите земи. Това намаление е между 10 и 40 % за по-голямата част от почвите. Причина е небалансираното торене, със значителен превес на употреба на азотни торове. Друга немаловажна причина за дехумификацията е почистване на нивите чрез палене на стърнища.

Вкисляване на почвите

Вкислените почви в България са около 1 500 000 ха, т.е. общата площ на генетично вкислените почви в страната възлиза на около 56%, от които само 4,5% са с вредна за растенията почвена киселинност. В планинските райони настъпват изменения в киселинните

свойства на почвите и те се разделят на две групи: райони с преобладаващи процеси на понижаване на рН на почвите (вкисляване) и райони с преобладаващи процеси на повишаване на рН на почвите. Дългогодишни изследвания установяват, че основният антропогенен фактор за вкисляване на почвите е прекомерното торене с вкисляващи азотни торове, особено когато се провежда без съпътстващо фосфорно и калиево торене. Вкисляването на почвите от киселинни дъждове и киселинни отпадъци от промишлеността има ограничено разпространение.

Засоляване на почвите

Само около 35 000 ха от обработваемите земи (6% от земеделските земи и 2,4% от поливните площи) са засегнати от процеси на засоляване. Площта на засолените почви и степента на развитие на процеса непрекъснато се увеличават. Причините за това има както глобален, така и регионален характер –неблагоприятни и трайни тенденции на промяна на климата и хидроложките условия, напояване с високоминерализирани подземни води, естествено или антропогенно предизвикано влошаване на условията на дрениране на интензивно напояваните площи, неблагоприятна и несъобразена с хидромелиоративните и почвените условия. на този етап, поради липса на информация, не може да се определи темпа на годишно нарастване на засолените площи.

Уязвимостта на почвите от засоляване и заблатяване се проявява в най-ниските части на котловинните дъна локално негативен ефект от проведеното на тези територии нерационално изкуствено напояване.

Замърсяване на почвите

Замърсяване на почвите с тежки метали

Общата площ на замърсените с тежки метали от промишлена дейност земи се оценява на 43 660 ха (0,7% от земеделските земи) и не представлява съществена пречка за развитие на биологичното производство-растениевъдство и животновъдство. Замърсените земи с тежки метали от напояване са с ограничен обхват и също не са значими. Резултатите от мониторинговата мрежа в райони с трайни насаждения, третирани с препарати за растителна защита показват, че 93% от данните са под ПДК. Регистрирани са единични случаи на замърсяване с тежки метали в почвите (в приемливи граници) в резултат на третиране на лозята с медни препарати.

В последните години са наблюдава засилен транспортен трафик по автомагистралите и други високотласни пътища и нарастващо замърсяване на прилежащи към тях ивици.

Замърсяване на почвите с нефтопродукти, РАН и други

Замърсяванията с нефтопродукти са много ограничени и са вследствие аварийни разливи и инциденти.

Анализът на наличната информация показва, че на този етап няма регистрирана земя, замърсена с РАН и РСВ.

През последните години се стабилизира потреблението на продукти за растителна защита, но в нива силно отличаващи се от употребяваните количества преди 10-15 години. През 1997 – 2000 г. за първи път е направено цялостно проучване и картиране за съдържание на остатъчни количества пестициди в обработваемите земи. Не са установени остатъчни количества лесно разградими пестициди. Регистрирани са единични локални случаи на замърсяване на почвите с хлорорганични пестициди, което се обяснява с неспазване на забраната за употребата им през 60-те години. След 2000 г няма изменение по тези показатели.

Складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди са един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания.Тенденцията през последните години показва увеличаване на Б-Б кубовете за сметка на складовете за обработка, които намаляват. Броят на складовите депа за пестициди запазва характера си.

Съществена част от общото количество - 68,5% за твърдите и 72,3% за течните,

представяват препарати с неизвестен произход. Въз основа на наличната информация за внос на опасни химични вещества, направени инвентаризации и други, е констатирано, че наличните количества залежали и негодни за употреба пестициди с неизвестен произход не са устойчиви органични замърсители, попадащи в обхвата на Стокхолмската конвенция.

4.5 Ландшафт

Проблемите, свързани с нарушаването на ландшафтите и водещи до промяна на ландшафта и неговите компоненти, имащи отношение към ПРСР 2014-2020, са описани по-долу:

- **Липса на нормативна база** - В момента единственият нормативен документ, който регламентира опазването и управлението на ландшафтите в България е Европейската конвенция за ландшафта. Липсата на национално законодателство в областта на ландшафтите е сериозна пречка за правилната оценка на въздействието върху ландшафтите, техните компоненти и опазването им. Необходимо е законово да се регламентират дейностите по опазване и устойчиво управление на ландшафтите.
- **Замърсяване на компонентите на ландшафтите** - В резултат от строителните дейности за изграждане на нови стопанства и прилежащи съоръжения, както и реконструкция и модернизация на съществуващите се получава запрашаване и замърсяване на компонентите на ландшафтите с отпадъци и гориво-смазочни материали от автотранспорта и строителната и земеделска механизация, и от дейностите свързани с поддръжка ѝ;
- **Промяна на типовете ландшафти** - Промяната на съществуващите ландшафти, както и замърсяването им с отпадъци има неблагоприятно визуално-естетическо въздействие. Създават се нови ландшафтни типове, които намаляват площта на природните, естествени ландшафти и ги антропогенизират, макар че като цяло ландшафтите няма да добият коренно нов облик;
- **Нарушаване на ландшафтите** - Нарушенията върху ландшафтите могат да бъдат преки и косвени. Преките нарушения на ландшафтните компоненти се наблюдават по време на строителни дейности и рехабилитация на всички видове обекти. Косвени промени в ландшафтите се наблюдават вследствие на: промени в използването на земята, ограждане на обектите, залесяване и поддръжка, промени на характера на ландшафтите, вследствие от интензификацията на използването на терените, ерозия на почвите и др.

4.6 Биологично разнообразие

Съвременното състояние на биологичното разнообразие в България варира между различните таксономични групи, но като цяло то е уязвимо към и под силното влияние на антропогенния натиск.

Земеделieto и ползването на горите са сред основните човешки дейности, които оказват влияние върху биологичното разнообразие поради тяхната специфична характеристика да експлоатират само природни ресурси. Загубата, разпокъсването и влошаването на качествата на местообитанията са основните проблеми за всички видове. Съществуват някои традиционни практики на земеползване, които са от ключово значение за опазването на биоразнообразието и промяната им може да доведе до загуба на биологично разнообразие.

По отношение на селските райони основните идентифицирани екологични проблеми са както следва:

- Унищожаване на ценни местообитания чрез премахване на храсти, дървета, а в някои случаи и цялостно разораване на ливади и пасища от собствениците и ползвателите на имоти;

- Трайно намаляване на постоянно затревените площи;
- Горски пожари;
- Остаряло оборудване и влошена инфраструктура в сектора на горското стопанство;
- Големи площи, изправени пред загуба на многофункционалността на почвите вследствие водна и ветрова ерозия; намаляване на хумусния слой на почвата; засоляване, киселяване и механично унищожение на почвите;
- Монокултурни производствени модели;
- Недостатъчна осведоменост на земеделските стопани относно природната стойност на земята и устойчивото земеползване и промените в климата;
- Недостатъчна гъстота и незадоволително състояние на горската пътна мрежа;
- Недостатъчно интегриране на дейностите по запазване на биологичното разнообразие с горското планиране и със стопанисването на горите;
- Недостатъчни инвестиции в мерки за предотвратяване на пожари и природни бедствия;
- Недостатъчен капацитет за осигуряване на консултантски услуги за опазване на околната среда и екосистемите и адаптиране към климатичните промени.
- Загуба на местообитания и биоразнообразие, влошаване качествата на местообитания поради разнообразни промени в естествените и полу-естествени екосистеми;
- Изоставяне на земите и обезлюдяване и от друга страна;
- Комасацията и създаването на обширни аграценози и монокултурни блокове;
- Разораването на пасища, ливади, мери и трансформирането им в обработваеми площи;
- Интензификация на земеделието и използването на химически торове, химико-синтетични препарати за растителна защита и неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство;
- Ерозия, киселяване, дехумизация и замърсяване на почвите;
- Замърсяване на повърхностните и подземни води, промяна на водния режим на повърхностните води, пресушаване на влажни зони;
- Замърсяване на въздуха;
- Изсичане на гори, деградация на горските екосистеми в резултат на неправилно стопанисване.

4.6.1 Флора

Като резултат от бързото развитие на селското стопанство, животновъдството, дърводобивната промишленост и т.н. обширни площи от територията на страната са обезлесени или техните естествени екосистеми са силно променени. По-интензивната експлоатация на горите влияе на водните ресурси в определени райони и води до деградивни процеси в растителните съобщества. Пресушаването на блата и езера, както и разораването на пасища и ливади води до загуба на местообитания за видовете съответно изчезването им. Поради интензивното ползване на пасищата много видове в тях изчезват и тревната покривка се разрушава. Появяват се нови груби и фуражно непълноценни видове като *Nardus stricta*, който преобладава във високопланинските пасища. Недостатъчната паша и изоставянето на ливадите и пасищата е свързано със сукцесия, което също води до промяна на видовия състав и изчезването на определени видове. Интензивното земеделие и свързаната с него широка употреба на изкуствени торове и химически препарати оказва определено негативно въздействие върху растителните съобщества. Вследствие на всички промени в растителността се наблюдава и в ниските и в по-високите части на страната рудерализация и преобладаване на нетипични, нитрофилни видове. Безконтролното и неправилно събиране на билки води до значително намаляване на популациите на някои видове и може да допринесе за тяхното изчезване.

Разпространението на инвазивни видове, както и преднамерената подмяна на местни

видове с чужди за района, водят до промяна в структурата и видовия състав на екосистемите, а също и до промяна на микроклимата в района.

4.6.2 Фауна

Основните проблеми за фауната, имащи отношение към ПРСР, могат да се обобщят по систематични групи, както следва:

За безгръбначните животни:

- Голи сечи (включително за реконструкция)¹ и опожаряване на гори, разораване на високопланински пасища
- Залесяване с неподходящи видове
- Замърсяване на водите
- Водохващания, каптиране на извори, корекции на речни легла, пресушаване.
- Разрушаване на местообитания
- Засяване на големи площи с монокултури
- Инвазия на интродуцирани видове
- Употреба на инсектициди и пестициди в земеделието

За рибите:

- Загуба на местообитания вследствие пресушаване на влажни зони, коригиране и бетониране на речни корита, удълбаване на реки;
- Промяна на водния режим от водохващания, отводнително-напоителни системи, водочерпене за напояване, питейни и промишлени нужди
- Замърсяване на водите, включително с изкуствени торове и препарати от селскостопанство.

За земноводните и влечугите:

- Загуба на местообитания в следствие изсичане на стари широколистни гори
- Загуба на местообитания в следствие пресушаване, замърсяване на водоеми, корекции на реки
- Загуба на местообитания в следствие строителство и изграждане на сметища
- Фрагментация и загуба на местообитания в резултат от развитието на пътната инфраструктура
- Употреба на пестициди в земеделието
- Пряко унищожаване в следствие събиране или избиване

За птиците, свързани със земеделието и горското стопанство:

- Загуба на местообитания от пресушаване на влажни зони и отводняване на територии;
- Загуба на местообитания от разораване на ливади и пасища или от изоставянето им;
- Загуба на мозаечни местообитания при създаване на големи площи с монокултури или изсичане на храсти от пасища;
- Загуба на местообитания в резултат на пълно изсичане на гори (голи сечи, реконструкции, окончателни сечи);
- Прекомерно ползване на водни ресурси за напояване;
- Употреба на изкуствени торове и химически препарати;
- Безпокойство на гнездящи птици причинено от горско-стопански и селскостопански дейности;
- Отстраняване на хралупести и полуизсъхнали дървета в горите и на мъртва дървесина;
- Фрагментация на местообитанията от пътна инфраструктура;

---

¹ Следва да се отбележи, че съгласно Закон за горите, Чл. 104.(1), т. 1 „се забранява провеждането на гола сеч във всички гори с изключение на тополовите, липовите, върбовите и нискостеблените гори" и не се допуска сливането на голи, невъзобновени сечища на площ по-голяма от 2 ха в никостеблените гори.

- Неподходящи практики за поддържане на ливадите;
За бозайниците:
- Изсичане и опожаряване на горите;
- Премахване на хралупести дървета;
- Разораване на поляни и ливади;
- Изоставяне на ливади и пасища;
- Фрагментация и изолация на местообитания;
- Използване на химикали и отрови в селското стопанство.

4.6.3 Защитени зони и защитени територии

В защитените територии, и в много по-голяма степен в защитените зони, много от природните местообитания и местообитанията на видовете представляват земеделски земи и земи от горския фонд.

Основни проблеми, влошаващи като цяло състоянието на Националната екологична мрежа (защитени територии и зони) са: пресушаване на влажни зони и водохвращения, язовири, корекции на речни корита, премахване на крайречна растителност, разораване на ливади и пасища в обработваеми земи, изоставяне на ливади и пасища и обрастването им с храсти и дървета, опожаряване на пасища и стърнища, неустойчиво ползване и управление на горите, строителство на сгради, селища, курорти, спортни съоръжения и др., развитие на инфраструктурата, промяна на земеползването, интензивно земеделие и употреба на торове и пестициди, свръхексплоатация на ресурсни видове животни и растения.

4.7 Културно -историческо наследство

Съществуващите проблеми по опазването на обектите на културно-историческото наследство, установени на различно ниво, имат косвено отношение към ПРСР 2014-2020 г. Строителството на нови и модернизацията на стари елементи на транспортната мрежа в селските райони, както и всички дейности по изграждане и модернизация на селските стопанства и прилежащите им съоръжения могат да засегнат както регистрираните недвижими културни ценности, така и неизвестни до сега такива.

4.8 Рискови енергийни източници

Шум и вибрации

Основният проблем по отношение фактор шум е излагане на населението на високи шумови нива. Най-силно влияние върху акустичната обстановка на **малките населени места** оказва транспортният шум. Увеличеният брой на моторни превозни средства в движение, недоброто им техническо състояние, интензивността и скоростта на движението, недобрата пропускателна способност на пътната мрежа, състоянието и вида на пътната настилка, явни градоустройствени грешки, както и вкарване на транзитен транспорт в населените места са основни фактори, влияещи в посока на увеличение на шумовото натоварване в тях.

Допълнително негативно влияние върху акустичната обстановка в селищните райони оказва обезлесяването на площи, които представляват буфер между пътища с интензивен автомобилен трафик и населените райони. Причините за обезлесяването са няколко: незаконно изсичане, пожари или други природни бедствия, непригодност на някои дървесни видове към изменящите се климатични условия и др. Прилагането на ПРСР и по-точно Мярка 8 има пряко отношение към този проблем. Залесяването на обезлесени територии, възстановяването на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития, извършването на превантивни мероприятия срещу пожари и вредители по дървесните култури ще доведе и до значително намаляване на шумовото натоварване в тези райони.

Електромагнитни полета

Излагане на населението на електромагнитни полета е екологичен проблем. Връзката с ПРСР не може да се определи еднозначно, доколкото въздействието на електромагнитните полета на телекомуникационните устройства не е еднозначно адресирано.

4.9 Отпадъци

Съществуващ проблем по отношение на отпадъците и техните местонахождения, имащи отношение към ПРСР 2014 – 2020 г., е свързан с генерирането на различни видове отпадъци: биологични отпадъци от преработката на селскостопанска продукция, отпадъци от излезли от употреба средства за растителна защита и торове, отпадъци от земеделската механизация – отработени масла, излезли от употреба гуми и акумулатори, строителни отпадъци – такива ще се получат при дейностите, свързани с ново строителство, рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови обекти свързани със земеделските стопанства и възстановяването на инфраструктурата на селищата. Съществен проблем са и нерегламентираните сметища.

Проблем при оползотворяването на утайки от ГПСОВ в земеделието е затруднението и в някои случаи невъзможността на малките земеделски стопани да се справят с процедурите и финансовите разходи по издаване на разрешителни документи, изследвания на утайките и почвите.

4.10 Население и човешко здраве

Съществен проблем за селските райони е, че в преобладаващата си част са изостанали. Те са пресечна точка на множество проблеми, които ограничават и фрагментират човешкото развитие в страната – бедност, отпадане от образование, нисък достъп до здравеопазване, етническа сегрегация, ограничени възможности за развитие на бизнес, проблеми на околната среда. Сега селското население е затруднено да избира какво да работи и се самозадоволява със земеделски продукти. То е затруднено да живее там, където е родено, без да обрича децата си на ниско образование и лошо здравеопазване.

Проблем за страната е, че близо 3/4 от населението живее в градовете, като се наблюдава трайна тенденция за обезлюдяване на много от селата, особено селата в пограничните райони (северозападна и югоизточна граница).

Едновременно с това продължава процесът на демографско остаряване на нацията и проблемът с високото ниво на смъртността – обща и преждевременна.

В селските райони е голям процентът от населението, живеещо в бедност или социална изолация – около 49% през 2012 г.). По-високият риск от бедност в селските райони се дължи на по-ниска заетост на трудоспособното население, по-висока безработица, по-ниска образователна степен на населението и по-ниски доходи. Рискът от бедност и социална изолация е по-висок при ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания.

Рецесията се отразява негативно на приходите на хората в селата, както и на местните власти, като се намаляват възможностите им да осигуряват основни услуги за населението, да инвестират в поддържане на инфраструктурата и развитието на услугите.

В селските райони има добре развита мрежа от детски градини, училища и здравни заведения, читалища, но състоянието на инфраструктурата и оборудването в голяма част от тях (над две-трети) е влошено.

Качеството на здравните и социални услуги в селските райони е ниско. По-трудния достъп до основни услуги влошава качеството на живот в селските райони и допринася за миграцията, особено на младите жители на селските райони. Това води до намаляване на гъстотата на населението и риск от обезлюдяване на част от териториите.

Налице са редица проблеми и в инфраструктурата на селските райони. Пътната мрежа

в селските райони е относително добре развита, но не е добре поддържана. Водоснабдителната и канализационна мрежа в селските райони често се поврежда, необходими са нови водоизточници, увеличава се броя на населените места и населението, засегнати от проблеми с осигуряването на вода с необходимото качество и количество за питейно-битови нужди.

Друг значителен проблем е липсата на подходящо пречистване на отпадните води, отчасти поради неразвитата канализационна мрежа, особено в селата. Достъпът до широкополентов интернет в селските райони нараства значително през последните години, но остава нисък – само 37% от домакинствата в предимно селските райони имат абонамент за интернет, което е свързано със сравнително ниската компютърна грамотност на населението и ограничените доходи. Използването на интернет от бизнеса и домакинствата за електронна търговия, интернет банкиране, информация и обучение е далеч от потенциално възможното.

4.11 Материални активи и ресурсна ефективност

По отношение на селските райони са идентифицирани следните проблеми:

- Ниско ниво на внедряване на иновации в селското стопанство;
- Използване на стари ресурсоемки и енергоемки технологии и висока енергоемкост на производството;
- Лошо състояние на изградената техническа инфраструктура и ниска енергийна ефективност на публичните обекти;
- Стари технологии и съоръжения в хидромелиоративната инфраструктура извън стопанствата и лошо поддържане и ползване на инфраструктурата; проблеми в стопанисването и използването на хидромелиоративните съоръжения;
- Недостиг на инвестиции за прилагането на екологосъобразни практики;
- Ниска степен на ползване на алтернативни източници на енергия.

5 Целите на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г., и начинът, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание по време на изготвянето на Програмата

5.1 Цели по опазване на околната среда на национално равнище, имащи отношение към програмата

5.1.1 НПР БГ 2020

НПР БГ 2020 (одобрена от МС на 19.12.2012 г.) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. Програмата съответства на ангажиментите на България на европейско и международно ниво. В Програмата се идентифицират визия за развитие, цели и приоритети за развитие, политики по приоритетните направления.

Към момента това е и най-актуалният общ документ, съдържащ целите по опазване на околната среда до 2020 г. на национално ниво. Мерките, касаещи опазването на околната среда, се отнасят към приоритети 3 „Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал” и 7 „Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност” на НПР БГ 2020. Спрямо тези два приоритета е направен анализ на съответствие на предвижданията на ПРСР 2014-2020 г. Анализът на ПРСР 2014-2020 г. с целите и приоритетите на НПР БГ 2020 като цяло е представен в следващата

таблица.

Приоритети и политики на НПП БГ 2020, насочени към опазване на околната среда	Отношение на предвижданията на ПРСР 2014-2020 към приоритетите и политиките на НПП БГ 2020, насочени към опазване на околната среда
<p>Приоритет 3</p> <p>Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал</p> <p>Подприоритети:</p> <p>3.1 Усъвършенстване и интегриране на националната система за планиране и управление на регионалното развитие и системата за пространствено планиране</p> <p>3.2 Стимулиране развитието на градовете и подобряване на интеграцията на българските региони в национален план</p> <p>3.3 Подкрепа за развитието на изоставашите и подобряване на качеството на живот в селските региони</p> <p>3.4 Подкрепа за ефективно и устойчиво усвояване на туристическия потенциал на регионите и развитие на културните и креативни индустрии в регионите</p> <p>3.5 Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси</p> <p>3.6 Засилване на териториалната кохезия чрез развитие и разширяване на трансграничното, междурегионално и транснационалното сътрудничество</p>	<p>Мерките по ПРСР ще допринесат за изпълнение на Подприоритети:</p> <p>3.1. – чрез цялостното изпълнение на програмата и конкретно чрез работата на местните групи за действие, чрез които изпълнението на програмата ще се осъществява въз основа на планиран подход;</p> <p>3.2. – изпълнението на ПРСР ще допринесе за интеграция на българските селски райони в национален план;</p> <p>3.3. – изпълнението на ПРСР е пряко насочено към развитие и подобряване на качеството на живот в селските райони;</p> <p>3.4. – по ПРСР се предвижда финансиране на дейности за развитие на туризма;</p> <p>3.5. – по ПРСР се предвиждат и изрични мерки за опазване и подобряване на околната среда в селските райони, в т.ч. за адаптация към изменящия се климат, ресурсна и енергийна ефективност;</p> <p>3.6. – ПРСР няма пряко отношение към този подприоритет, но предвижда мярка 16 „Сътрудничество”, което ще допринесе за изпълнение на подприоритета.</p>
<p>Приоритет 7</p> <p>Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност</p> <p>Подприоритети:</p> <p>7.1 Гарантиране на енергийната сигурност на страната</p> <p>7.2 Повишаване на енергийната ефективност</p> <p>7.3 Достигане на 16% на енергията от възобновяеми източници в брутно крайно потребление на енергия до 2020 г.</p> <p>7.4 Създаване на интегриран вътрешен пазар на енергия</p> <p>7.5 Повишаване на ефективността на използване на ресурсите</p>	<p>ПРСР има пряк принос към постигане на Приоритет 7, тъй като в програмата е предвидено финансиране на дейности за повишаване на енергийната и ресурсна ефективност по мерки 1 (консултантски услуги за енергийна ефективност на стопанствата), 4 (въвеждане на нови енергоспестяващи технологии), в т.ч. към операция 6.4.1 като допустима дейност е включено внедряването на ВЕИ за собствено потребление.</p> <p>ПРСР няма отношение към Подприоритети 7.4 и 7.5</p>

Документът „Насоки за интегриране на политиката по околна среда (ПОС) и политиката по изменение на климата (ПИК) във фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г.”, фаза „Програмиране на фондовете към Общата стратегическа

рамка (одобрени с Протоколно решение по т. 7 от Протокол № 8 от заседанието на Министерски съвет на Република България, проведено на 01.03.2013/01.03.2013 г.) и интервенции, необходими за интегриране на ПОС и ПИК във фондовете към ОСР за 2014-2020 г. (за финансиране от ОП през програмен период 2014-2020 г.) е разработен от Министерство на околната среда и водите, като е съобразен при изготвянето на ПРСР и на доклада за ЕО на програмата. Чрез насоките се представя и предложението на МОСВ за демаркация (допълняемост) между отделните фондове към ОСР. Като приложение към документа, са изведени и конкретни мерки (инструментариум), с които да се постигне интегриране на ПОС и ПИК при програмирането на фондовете за КП, ОСП и ОПР за периода 2014-2020 г. Като **конкретни интервенции** за включване в ПРСР са посочени следните:

- изграждане на В и К инфраструктура в агломерации с под 2000 е.ж.;
- намаляване на употребата и загубите на вода, решаване на съществуващи или прогнозни проблеми с недостиг на вода - намаляване на загубите на вода от хидромелиоративните системи, подобряване и възстановяване на напоителната инфраструктура, отводняване на поливни площи;
- изпълнение на инвестиционни мерки от Плановите за управление на риска от наводнения – напр. зелена инфраструктура, отводнителни системи;
- адаптиране на селското стопанство към измененията на климата;
- подобряване управлението на отпадъците от селското стопанство;
- намаляване на емисиите на вредни вещества от предприятията в сектора;
- развитие на ВЕИ;
- реконструкция и модернизация на пътната и уличната мрежа;
- изпълнение на мерки от Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000;
- разработване и прилагане на секторни стратегически документи за планиране на политиката в сектор „околна среда“, вкл. и за дейности по климата.

ПРСР включва интервенциите, с което е в пълно съответствие с **Насоките**.

5.1.2 Цели по опазване на околната среда, заложиени и в други стратегически документи на национално ниво

- **Национална информационна и комуникационна стратегия за Мрежата Натура 2000**
  - Обща цел: Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България;
  - Специфична цел 1: Повишаване на информираността, разбирането и обществената подкрепа за мрежата Натура 2000 като водещ фактор за социално-икономическо развитие
  - Специфична цел 2: Формиране на осъзнато комуникационно поведение за участие в процесите по опазване на биологичното разнообразие в мрежата Натура 2000;
  - Специфична цел 3: Мотивиране на активно обществено участие в постигането на целите на Натура 2000 за 2020 г.

ПРСР не предвижда дейности, водещи пряко до постигане на целите на Стратегията,

но проектите по мерките свързани с опазване на биологичното разнообразие (мерки 8, 12, 13, 15) са свързани с изисквания за информираност и публичност, чрез които ще бъдат изпълнени и косвено дейности, допринасящи за изпълнението и на трите специфични цели на стратегията.

- **Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000**

Приоритети:

- Приоритет 1: Управленско планиране на защитените зони от мрежата Натура 2000, с 9 подприоритета;
- Приоритет 2: Устойчиво управление на защитените зони от мрежата Натура 2000, с 5 подприоритета;
- Приоритет 3: Устойчиво използване на екосистемните услуги за оптимални обществени ползи, както и други фактори за социално-икономическо развитие на регионите, с 8 подприоритета;
- Приоритет 4: Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000 в България, с 4 подприоритета;
- Приоритет 5: Техническа помощ, с 2 подприоритета

ПРСР предвижда конкретни мерки за мрежата от защитени зони Натура 2000, като освен мярка 12 за компенсаторните плащания, за изпълнение на приоритетите ще допринесат и останалите мерки по ПРСР, насочени към опазване на околната среда и в частност – биоразнообразието, които ще акумулират общ положителен ефект върху защитените зони.

- **Национален план за опазване на най-значимите влажни зони в България за периода 2013 – 2022 г. (проект)**

Териториалният обхват на Плана включва приоритетно 11-те влажни зони, включени в списъка по Рамсарската конвенция. Описателната част на плана разглежда подробно още 28 влажни зони, които покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване. Планът дава хоризонтални и специфични мерки за опазване на влажните зони.

Мерките по ПРСР, насочени към опазване на биоразнообразието ще допринесат за опазване и на влажните зони в България.

- **Планове за управление на защитените територии и зони**

Плановите поставят ограничения и изисквания за управлението на защитените територии по Закона за защитените територии и защитените зони по Закона за биологичното разнообразие. Същите следва да се съобразяват при реализиране на дейности по ПРСР. Принос към изпълнение на ограничения и изисквания от плановите за управление на защитените зони има изрично обособената в ПРСР мярка 12 „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите”.

- **Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор**

Стратегията задава цялостната рамка за управление и развитие на водния сектор на национално ниво и поставя като цел устойчивото ползване на водните ресурси, осигуряващо в оптимална степен сегашните и бъдещите нужди на населението и икономиката на страната, както и на водните екосистеми. ПРСР ще допринесе за подобряване на ресурсната ефективност по отношение на ползването на водите.

- **Планове за управление на речните басейни**

Основната цел на ПУРБ 2010 - 2015 г. е „Устойчиво ползване на водните ресурси,

предотвратяване влошаването на състоянието им и постигане на добро състояние на всички води до 2015 година". В ПУРБ е залегнал принципа за опазване на повърхностните и подземните води от изтощаване, замърсяване и увреждане с цел поддържане на необходимото количество и качество на водите и здравословна околна среда, съхраняване на екосистемите, запазване на ландшафта и предотвратяване на стопански щети. При изготвяне на доклада за ЕО е ползвана информацията в ПУРБ, като са препоръчани мерки при прилагането на ПРСР, чрез които да не се допусне противоречие на програмата с мерките, заложи в ПУРБ, в т.ч. спазване на съотносимите за всеки проект по ПРСР мерки от Програмите от мерки за постигане на целите по опазване на околната среда в глава 7 на всеки ПУРБ.

Част от предвидените в ПРСР мерки кореспондират с Програмата от мерки на Плановите за управление на речните басейни на басейновите дирекции на територията на Република България и ще спомогнат за постигане целите на четирите плана за управление и по-точно достигане на добро количествено и качествено състояние на водите.

Очаква се проблемите с разход на природни ресурси – вода да намалее при правилно прилагане на мерки от програмата и по-специално:

Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване

Мярка 4. Инвестиции в материални активи

Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони

Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите

Очаква се проблемите с качеството на водите да намалее при правилно прилагане на мерки от програмата и по-специално:

Мярка 4. Инвестиции в материални активи

Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони

Мярка 10. Агроекология и климат

Мярка 11. Биологично земеделие

Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите

- ***Планове за управление на риска от наводнения/Предварителна оценка на риска от наводнения***

Като мярка в т. 7 на доклада за ЕО е препоръчано оценката на потенциалния бъдещ риск от наводнения по отношение на проектите по ПРСР 2014-2020 г. да се ползва при изготвянето и реализирането на всеки проект.

Част от предвидените в ПРСР мерки кореспондират с целите, поставени с Директива 2007/60/ЕС и с разработените към момента ПОРН и по-точно да се постигне намаляване на бъдещия риск от наводнения чрез проучване, оценка и въздействие върху всички фактори, влияещи върху появата на наводненията и значимостта на последиците им върху човешкото здраве, стопанската дейност и околната среда

Очаква се избягване и намаляване на неблагоприятните последици от наводненията при правилно прилагане на мерки от програмата и по-специално:

Мярка 4. Инвестиции в материални активи

Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите

Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство

- ***Стратегически план за действие за опазване на околната среда и възстановяване на Черно море (приет с Решение № 282 на министерския съвет от 21.4.2009 г.)***

Планът е изготвен в рамките на Конвенцията за опазване на Черно море от

замърсяване и включва цели мерки за постигането и поддържането на добро състояние на морската околна среда.

Съгласно изискванията на Рамковата Директива за морска стратегия 2008/56/ЕС, до началото на 2016 г. ще бъде разработена Стратегия за опазване на морските води в Черно море на Република България. Очаква се до края на 2020 г. да се постигне добро състояние на морската околна среда в региона на Черно море в резултат на прилагане на Програмите от мерки от Стратегията.

Тъй като ПРСР не предвижда финансиране на дейности в морската среда, програмата не влиза в противоречие с целите и мерките по плана.

- **Стратегия на ЕС за региона на река Дунав**

Стратегията е разделена на 11 приоритетни области, подкрепящи четирите основни стълба на Стратегията:

А) Свързване на Дунавския регион

1) Подобряване на мобилността и интермодалността

2) Поощряване на по-устойчива енергия

3) Насърчаване на културата, туризма и контактите между хората

Б) Опазване на околната среда в Дунавския регион

1) Възстановяване и поддържане на качеството на водите

2) Управление на екологичните рискове

3) Съхраняване на биологичното разнообразие, ландшафтните и качеството на въздуха и почвите

В) Създаване на просперитет в Дунавския регион

1) Развитие на общество, почиващо върху устоите на познанието чрез изследвания, образование и информационни технологии

2) Подпомагане на конкурентноспособността на предприятията

3) Инвестиране в хора и умения

Г) Укрепване на Дунавския регион

1) Повишаване на институционалния капацитет и сътрудничеството

2) Съвместна работа за гарантиране на сигурността и справяне с организираната престъпност

ПРСР не противоречи на областите, като допринася за постигането на приоритети *Поощряване на по-устойчива енергия* (макар и косвено чрез мерките за енергийна ефективност и внедряване на ВЕИ), *Насърчаване на културата, туризма и контактите между хората* (пряко, чрез инвестициите в туризъм и културна инфраструктура в селските райони) *Управление на екологичните рискове* и *Съхраняване на биологичното разнообразие, ландшафтните и качеството на въздуха и почвите* (чрез финансиране на дейности за предотвратяване на пожари и мерките, насочени към опазване на биоразнообразието и изменението на климата – 8, 10, 11, 12, 13 и 15). Инвестициите по ПРСР ще допринесат и за постигане създаването на просперитет в Дунавския регион.

- **Трети национален план за действие по изменение на климата 2013 - 2020 г.;**

Необходимостта от изпълнение на дейности по Плана е установена и разгледана в SWOT-анализа на програмата, при идентифициране на нуждите за развитие на сектора. Съгласно анализа за изпълнение на дейностите на Третия национален план действие по изменение на климата до 2020 г. е необходимо насърчаването на екстензивното пасищно отглеждане на животните, техническото обезпечаване на земеделските стопанства за обработване на почвата/стърницата, биологичната рекултивация с характерни за района тревни видове на деградиралите земеделски земи. За намаляване на емисиите от

животновъдния сектор е важно да се подобри съхранението и прилагането на оборски тор и въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор, например компостиране, преработка в биогаз в анаеробни условия.

В Плана за действие са предвидени мерки за сектор „Селско стопанство”, които са ориентирани към следните направления :

- **Намаляване на емисиите от селскостопански почви**

- мерки с пряк ефект – *стимулиране използването на подходящи сеитбообороти, особено с азот-фиксиращи култури; управление на деградирани земи чрез биологична рекултивация с характерни за района тревни видове и прилагане на противоерозионни мерки и техники за обработка на почвата;*

- мерки с косвен ефект – *подобряване на знанията на земеделските производители за дейностите за опазване на хумуса(наторяване – прецизно торене, зелено торене, варуване, почвообработка, въздържане от палене на стърнища, противоерозионни и тн); въвеждане на водоспестяващи и енергийноспестяващи поливни технологии;*

- **Намаляване емисиите от метан от биологичната ферментация в животновъдството**

- мерки с косвен ефект – *насърчаване на екстензивно пасищно отглеждане на животните;*

- **Подобряване на управлението на оборския тор**

- мерки с пряк ефект – *подобряване на съхранението и прилагането на оборски тор; въвеждане на нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор, напр. компостиране, преработка в биогаз при анаеробни условия;*

- мерки с косвен ефект – създаване на ресурсен център за нисковъглеродни практики за преработка на оборски тор;

- **Оптимизиране използването на растителни остатъци в земеделието**

- мерки с пряк ефект – *подпомагане на техническото обезпечаване на земеделските стопанства за обработване на почвата/стърнищата;*

- мерки с косвен ефект – *подобряване на информираността и знанията на земеделските производители по отношение на възможностите от използването на растителните остатъци и заплахите от паленето на стърнищата;*

- **Подобряване управлението на оризищата и технологията за производство на ориз**

- мерки с пряк ефект – *финансово подпомагане за подобряване на техниката и технологията на производство;*

- **Повишаване информираността и познанията на земеделските производители и на администрацията относно действията и ефекта им върху промените в климата**

- мерки с косвен ефект – създаване на специализирано звено към МЗХ, отговарящо за изпълнение на политиката относно смекчаване на промените в климата и селското стопанство; обучения на администрация МЗХ на национално, областно и общинско ниво; създаване и популяризиране на онлайн механизъм за измерване на емисиите на ниво земеделско стопанство/модел за симулиране на емисиите; обучения на НССЗ на национално и областно ниво; *обучения на земеделски производители по подсектори в селско стопанство – животновъдство и растениевъдство.*

Тъй като мярка 8 по ПРСР касае горския сектор, то приложими за ПРСР са и част от мерките в Плана, предвидени за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство”, които са в следните направления:

- **Увеличаване на поглъщането на парникови газове**
  - мерки с пряк ефект – *усвояване на „незалесени площи за залесяване“ в горски територии*; залесяване на площи на изоставени земеделски земи, голи, ерозиран и застрашен от ерозия територии извън горските територии; увеличаване на площите за градски и извънградски паркове и зелени зони; възстановяване и устойчиво управление на влажните зони, опазване и съхранение на влажни зони в горски територии, торфища, мочурища;
  - мерки с косвен ефект – разработване на финансов механизъм за подпомагане на дейностите по създаване на нови гори; анализ на ефективността на съществуващата нормативна база по регулиране на промените в предназначението на различните видове земи и изготвяне на препоръки за нейното усъвършенстване;
- **Съхранение на запасите от въглерод в горите**
  - мерки с пряк ефект – *възстановяване и поддържане на ползащитните горски пояси и извършване на нови противоерозионни залесявания; подпомагане опазването и поддържането на гори с висока консервационна стойност и екстензивен подход при тяхното ползване; превенция на пожарите в горите чрез въвеждане на системи за ранно предупреждение*; опазване и подобряване състоянието на градските и извънградските паркове;
- **Увеличаване потенциала на горите за улавяне на въглерод**
  - мерки с пряк ефект – *увеличаване на гъстотата на изредените естествени и изкуствени насаждения*;
  - мерки с косвен ефект - *въвеждане на подходящи системи за стопанисване на горските насаждения в аспекта на променящите се климатични условия, целящи създаване на високопродуктивни и устойчиви смесени гори*; разработване на добри практики за създаване и управление на интензивните горски култури за добив на биомаса и за определяне на норми за остатъци от биомаса след сечта; подпомагане увеличаването на дела на сертифицираните гори; *разработване на част в новите стратегически документи за сектора на горско стопанство, включващи мерки, насочени към подобряване на ролята и приноса на горите за повишаване натрупването на въглерод*;
- **Дългосрочно задържане на въглерода в дървесни продукти**
  - мерки с косвен ефект – *разширяване употребата на дървесни продукти като заместители на продукти от невъзобновяеми, замърсяващи и енергоемки материали*.

ПРСР ще допринесе за постигане целите на плана, чрез финансиране на по-голямата част от мерките (дадени в **болд и италик**), предвидени за сектора.

- ***Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020 г.***

Стратегическият план се отнася за управлението на строителните отпадъци и поставя приоритети и план за действие. Връзката му с ПРСР са отпадъците, образувани при строителни и ремонтни дейности по проектите по ПРСР. Програмата не влиза в противоречие с плана, тъй като по законово изискване се налага устойчивото управление на отпадъци от строителство и разрушаване. Количествата строителни отпадъци от сектора са пренебрежимо малки.

- ***Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране 2010-2020 г.***

Съгласно Рамкова директива за отпадъците 2008/98/ ЕО държавите- членки следва да предприемат мерки и да насърчат:

- а) разделното събиране на биоотпадъците, с цел компостиране и анаеробно разграждане на биоотпадъци;
- б) третирането на биоотпадъците по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда;
- в) използването на безопасни за околната среда материали, произведени от биоотпадъци.

Инвестициите за правилното съхранение и използване на животински отпадъци по ПРСР имат пряк принос към устойчивото управление на тези отпадъци.

- ***Национална програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид, азотни оксиди, летливи органични съединения и амоняк в атмосферния въздух, 2007г.***

ПРСР съобразява националната програма, като относими към ПРСР са мерките за ограничаване на емисиите на амоняк – прилагане на добри земеделски практики (употреба и съхранение на азотсъдържащи торове), прилагане на най-добри налични техники при интензивно отглеждане на животни).

- ***Общински програми за качество на атмосферния въздух***

Общинските програми по чл. 27 от Закона за чистотата на атмосферния въздух са нормативно установеният инструмент за управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух на територията на общините. ПРСР 2014-2020 г. ще има принос за подобряване на качеството на атмосферния въздух в селските райони, чрез предвидените инвестиции в материални активи, развитие на дейности, облагородяване на районите, изграждане на подходяща инфраструктура. Принос за намаляване на емисиите от сектора и съответно подобряване на КАВ ще имат мерките, свързани с ограничаване на емисиите от сектора на селското стопанство, чрез въвеждане на енерго и ресурсоспестяващи технологии, иновативни технологии за управление на оборския тор и др.

5.2 Цели по опазване на околната среда на европейско и международно равнище, имащи отношение към програмата

5.2.1 Стратегията „Европа 2020“ — стратегия на ЕС за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж

Общият бюджет на ЕС за програмен период 2014 - 2020 г. следва да бъде насочен към постигане на целите на Стратегията „Европа 2020“, с изпълнението на която се цели Европа отново да постига растеж, който е **интелигентен, приобщаващ и устойчив. Аспектът за устойчив растеж включва целите по опазване на околната среда на общността:**

Устойчив растеж означава:

- изграждане на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, в която ресурсите се използват по ефикасен и устойчив начин;
- опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие;
- възползване от водещата позиция на Европа в разработването на нови екологични технологии и производствени методи;

- въвеждане на ефикасни интелигентни електроразпределителни мрежи ;
- използване на мрежи в европейски мащаб за предоставяне на допълнително конкурентно предимство на нашите предприятия (и особено на малките производители);
- подобряване на условията за бизнес, особено за малки и средни предприятия (МСП);
- помагане на потребителите да правят добре осведомен избор.

Определени са 2 водещи инициативи (flagshipinitiatives) за устойчив растеж:

- Европа за ефективно използване на ресурсите
- Индустиална политика за ерата на глобализацията

ПРСР ще има директен принос за постигането на устойчив растеж, чрез предвидените мерки и операции за ресурсна и енергийна ефективност, опазване на околната среда, опазване на биоразнообразието, въвеждане на иновации и ВЕИ, подобряване на материалната база и развитие на МСП в сектора на селското стопанство.

5.2.2 Други стратегически документи на европейско равнище, поставящи цели по опазване на околната среда

Екологични цели залагат и следните стратегически документи на европейско ниво:

- **Седма програма за действие за околната среда на ЕС до 2020 г. „Да живеем добре в пределите на нашата планета“**

Програмата поставя девет приоритетни цели:

- 1) Опазване, съхранение и увеличаване на природния капитал на Съюза;
- 2) Превръщане на Съюза в ефективна от гледна точка на използването на ресурсите, зелена и конкурентоспособна нисковъглеродна икономика;
- 3) Защита на гражданите на Съюза от свързани с околната среда въздействия и рискове за здравето и благосъстоянието им;
- 4) Осигуряване на максимални ползи от законодателството на Съюза в областта на околната среда чрез подобряване на неговото прилагане;
- 5) Подобряване на базата от знания и данни за политиката на Съюза в областта на околната среда;
- 6) Осигуряване на инвестиции за политиката в областта на околната среда и климата и отчитане на екологичните разходи при всички обществени дейности;
- 7) По-добро отразяване на проблемите на околната среда в други области на политиките и осигуряване на съгласуваност при разработването на нови политики;
- 8) Повишаване на устойчивостта на големите градове на Съюза;
- 9) Повишаване на ефективността на Съюза в справянето с международни предизвикателства, свързани с околната среда и климата.

ПРСР 2014-2020 г. е пряко ангажирана с приноса към цели 1, 2, 3, 6 и 7.

- **Стратегия на ЕС за биологично разнообразие до 2020**

Стратегията включва 6 основни, взаимно зависими цели:

Цел 1: Опазване и възстановяване на природата

Цел 2: Поддържане и подобряване на екосистемите и техните услуги

Цел 3: Гарантиране на устойчивото развитие в селското и горското стопанство

Цел 4: Гарантиране на устойчивото използване на рибните ресурси

Цел 5: Борба с инвазивните чужди видове

Цел 6: Мерки срещу глобалната криза по отношение на биологичното разнообразие

ПРСР най-значимо допринася за цел 3, като има и съществен директен принос за останалите цели на стратегията, чрез предвидените мерки за опазване на биоразнообразието.

- **Стратегически план за опазване на биологичното разнообразие 2011-2020 г. и целите от Аичи за биоразнообразието.**

Планът поставя 5 стратегически цели (и 20 цели към тях):

А – Справяне с основните причини за намаляване на биоразнообразието, чрез интегриране на биоразнообразието в работата на правителството и обществото.

В – Да се намали прекият натиск върху биоразнообразието и да се насърчава устойчивото ползване.

С – Да се подобри състоянието на биоразнообразието, чрез опазване на екосистемите, видовете и генетичното разнообразие.

Д – Да се увеличат ползите от биоразнообразието и екосистемните услуги за всички.

Е – Подобряване на прилагането чрез обществено планиране, управление на знанията и укрепване на капацитета.

ПРСР има директен принос за всички стратегически цели, чрез предвидените мерки, подмерки и операции за биоразнообразието.

- **План за опазване на водните ресурси на Европа до 2020 г. (Blueprint)**

Планът определя целта и пътят за развитие на политиката на ЕС в областта на водите. Формулирани са конкретни цели и график за изпълнението им. ПРСР не предвижда дейности, които са насочени директно към постигане на тези цели, като предвижданията на ПРСР не влизат в противоречие с плана.

- **Пътна карта за ресурсно ефективна Европа, ЕС**

Пътната карта поставя визия до 2050 г. икономиката на ЕС да се разрастне по начин, съобразен с ограничените ресурси и възможности на планетата. Въздействието на икономиката върху околната среда ще бъде много ограничено, като всички ресурси ще се управляват устойчиво – от суровините до енергията, водата, въздуха, земята и почвата. Ще са постигнати важни цели в борбата с изменението на климата, а биологичното разнообразие и зависещите от него екосистемни услуги ще бъдат защитени, оценени и в голямата си част възстановени. ПРСР 2014-2020 г. има директен принос за постигане на целите, предвиждайки финансиране на дейности за опазване на околната среда, ресурсна и енергийна ефективност, както и за повишаване на адаптационния капацитет към изменящия се климат.

- **Бяла книга за адаптация към климатичните изменения**

При изготвяне на доклада за ЕО е ползвано Ръководството за интегриране на изменението на климата и биоразнообразието в процедурата по екологичната оценка на Европейска комисия, 2013 г. Към Бялата книга е разработен работен документ „Адаптиране спрямо изменението на климата: предизвикателство за европейското селско стопанство и селски райони”, който също е съобразен при изготвяне на ПРСР.

- **Стратегия на ЕС за адаптация към изменението на климата**

Общата цел на стратегията за адаптация на ЕС е да допринесе за повишаване на устойчивостта на Европа спрямо изменението на климата. Това означава повишаване на степента на готовност и способност да се реагира на последиците от изменението на климата

на местно, регионално, национално и европейско равнище, разработване на съгласуван подход и подобряване на координацията. Адаптацията към изменението на климата е насочена към всички сектори, като политиките на ЕС ще бъдат продължени в приоритетни области, като например в енергетиката и транспорта.

Предвижда се това да се постигне, като се насърчават и подкрепят действия от страна на държавите - членки на ЕС за адаптация, като се създаде основа за по-добра информираност при вземането на решения за адаптация през следващите години, както и като се повиши устойчивостта на ключови сектори на икономиката и политиката срещу последиците от изменението на климата.

ПРСР предвижда дейности за адаптация към изменящия се климат, състоящи се в:

- повишаване на енергийната ефективност и насърчаване производството на енергия от ВИ за собствено потребление, подобряване на управлението на водите и отпадъците, намаляване емисиите на парникови газове и задържането на въглерода;
- опазване на биоразнообразието, по-голяма ефективност при използване на водните ресурси и почвите;
- една от под-мерките (М4.3) цели рехабилитацията и модернизацията на хидромелиоративните системи извън стопанствата, което е от ключово значение за повишаване на производителността и намаляване на разходите в част от изброените приоритетни сектори, а също допринася за повишаване на ефективността на използването на водите и адаптация към климатичните промени;
- придобиване на практически умения относно устойчивото стопанисване на земеделски земи в съответствие с потребностите на всички приоритетни области на Приоритет 4 и Приоритет 5, включително за устойчивото управление на земите в речните басейни (ПО 4Б), за икономическите и екологични възможности и ползи от техники за ефективно използване на ресурсите (ПО 5Б), както и относно конкретните иновации допринасящи за намаляване приноса и адаптиране на стопанствата към промените в климата (ПО 5Г);
- в рамките на ПО 5А се цели адаптация към климатичните промени чрез и подпомагане на инвестиции във водоспестяващи и енергоспестяващи поливни технологии (5А-1) в стопанствата на площ 56 хил. ха земеделска земя;
- залесяването също допринася за защита на околната среда, предпазване от природни бедствия и пожари и спомага за адаптирането към промените в климата.

Резултатите от анализа показват, че ПРСР 2014-2020 г. съобразява целите по опазване на околната среда на национално и европейско ниво, допринася за постигането им и не влиза в противоречие с тях.

6 Вероятни значителни въздействия върху околната среда, включително биологично разнообразие, население, човешко здраве, фауна, флора, почви, води, въздух, климатични фактори, материални активи, културно-историческо наследство, ландшафт и връзките между тях.

В тази точка е направен анализ и оценка на очакваните значителни въздействия върху компонентите на околната среда както по цели, предвидени в ПРСР 2014-2020 г., така и на ниво мерки и подмерки.

По отношение на всеки компонент и фактор на околната среда са оценени вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, положителни и отрицателни последици, които се очакват при реализирането на програмата и нейните предвиждания.

Тъй като само по някои мерки се предвижда строителство (мерки 4, 6, 7 и 8), то въздействието от прилагането им е разделено по фаза строителство и фаза експлоатация, а на останалите мерки - не е разграничено по фази.

6.1 Въздействие на проекта на ПРСР на ниво цели

В подточката е оценено очакваното въздействие на трите цели на ПРСР върху околната среда и човешкото здраве:

- Цел 1 - Повишаване на конкурентоспособността и балансирано развитие на селското стопанство и хранителната промишленост.
- Цел 2 - Опазване на екосистемите и устойчиво управление, използване на природните ресурсите в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях.
- Цел 3 - Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социалното включване и по-добро качество на живот.

6.1.1 Въздух, климатични фактори и изменение на климата

6.1.1.1 Атмосферен въздух

- Цел 1 – Повишаването на конкурентоспособността няма пряка насоченост към атмосферния въздух, но е свързано с внедряването и прилагането на иновационни технологии и дейности, водещи до намаляване на емисиите на вредни газове от процесите на гниене и преработка на селскостопанската продукция, което ще има положително, постоянно, пряко, дългосрочно въздействие върху КАВ от регионално и национално значение.
- Цел 2 – Всички дейности за опазване на природните екосистеми и устойчивото развитие използване на природните ресурси свързани с прилагане на най-съвременни практики и методи с ниска емисия на вредни газове в атмосферата ще има положително, постоянно, пряко, дългосрочно въздействие върху КАВ от регионално и национално значение.
- Цел 3 – Няма пряко въздействие върху качеството на атмосферния въздух, но като косвен ефект се предполага, че подобряването на качеството на живот включва и подобряване на качеството на средата на живот, елемент на която е атмосферния въздух.

6.1.1.2 Климатични фактори и изменение на климата

- Цел 1 – Всички дейности, подпомагащи внедряването и прилагането на дейности и технологии свързани със смекчаване и предотвратяване на негативните климатични процеси ще имат положително, постоянно, косвено, дългосрочно въздействие от регионално и национално значение
- Цел 2 – Целта е пряко насочена към предотвратяване на климатичните изменения и адаптиране към последиците от изменящия се климат, във връзка с което изпълнението на целта ще има пряко, дългосрочно, значително положително въздействие от регионално и национално значение.
- Цел 3 – Няма въздействие върху климатичните процеси.

6.1.2 Води

- Цел 1 – Очаква се косвено положително въздействие върху водите, ако развитието на селското стопанство се реализира по устойчив начин и с устойчиви и щадящи околната

среда практики, което макар и не пряко ще допринесе за ограничаване замърсяването на водите.

- Цел 2 – Очаква се положително, постоянно, пряко, едновременно, кумулативно въздействие върху повърхностните и подземните води, дължащо се на: намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на водите, вследствие на устойчивото управление и опазване на екосистемите.
- Цел 3 – Очаква се косвено положително въздействие върху водите, които са основен критерий за качеството на живот на населението.

6.1.3 Земни недра и минерално разнообразие

- Цел 1 – Очаква се косвено незначително положително въздействие върху земните недра, произтичащо от ограничаване на инфилтрацията на замърсени води в тях, вследствие на осигуряването на балансиран растеж на производството и преработката на селскостопански продукти, реструктуриране и повишаване на жизнеспособността на малките стопанства.
- Цел 2 – Очаква се положително въздействие върху колекторите на подземните води в земните недра поради пряката екологична насоченост на целта, включваща приспособяването към климатичните промени, способстващи ограничаване на ерозионните и гравитационните процеси и явления.
- Цел 3 – Очаква се косвено незначително положително въздействие върху земните недра вследствие на намаляване на инфилтрацията в тях на евентуално замърсени води, произтичащо от подобряване на екологичната инфраструктурата, в това число на канализационните системи и на дейността по управление на отпадъците в селските райони.

Реализацията на целите на ПРСР 2014-2020 г няма отношение към минералните ресурси, поради което не се очаква въздействие върху тях.

6.1.4 Почви

- Цел 1 – Повишаването на конкурентоспособността и балансираното развитие на селското стопанство и хранителната промишленост ще има косвено положително въздействие, с постоянен характер върху почвите, при реализиране на устойчиви щадящи околната среда практики.
- Цел 2 – Очаква се значително положително въздействие, поради пряката екологична насоченост на целта, с постоянен характер, пряко, едновременно.
- Цел 3 – Социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социалното включване и по-добро качество на живот е с косвено постоянно и дългосрочно положително въздействие върху околната среда, включително почвите.

6.1.5 Ландшафт

- Цел 1 – Балансираното развитие на сектора ще има косвено положително въздействие по отношение на ландшафт, чрез подобряване на производствата, водещо до ограничаване замърсяването на ландшафта. Въздействието е косвено, дългосрочно, незначително положително.
- Цел 2 – Очаква се изцяло положително въздействие върху ландшафтните компоненти, свързано със съхранение на екосистемите и съответно на ландшафтите. Въздействието е пряко, дългосрочно, значително положително, кумулативно.
- Цел 3 – Социално-икономическото развитие и подобряването на качеството на живот са свързани предимно с косвено положително въздействие върху ландшафта, подобряване

на характеристиките на който също е фактор от значение за качеството на живот на населението. Въздействието е също така дългосрочно и кумулативно.

6.1.6 Биологично разнообразие, защитени зони и територии

6.1.6.1 Биологично разнообразие

- Цел 1 – Въздействието е косвено положително при насочване на дейностите в селските райони, в които има неустойчиво ползване на природните ресурси към устойчивото им ползване. Това създава предпоставки за по-ефективно опазване на биологичното разнообразие.
- Цел 2 – Въздействието при дейностите за постигане на тази цел е пряко и значително положително, свързано с опазване на екосистемите, подобряване на природозащитното състояние на целеви видове и местообитания в защитените зони и устойчиво управление и използване на природните ресурсите, както и цялостно подобряване състоянието на биологичното разнообразие.
- Цел 3 – Въздействието е косвено положително, предвид, че подобряването на качеството на живот на населението, създаване на нова и подобряване на съществуващата инфраструктура, стимулиране на туризма и др. е свързано с подобряване на качеството на околната среда, част от която е и биологичното разнообразие.

6.1.6.2 Защитени зони и територии

- Цел 1 – Косвено положително въздействие върху НЕМ при насочване на дейностите в селските райони, в които има неустойчиво ползване на природните ресурси към устойчиво ползване, особено ако тези територии се намират и в защитени територии или зони.
- Цел 2 – Въздействието при дейностите за постигане на тази цел е пряко положително. Предвиденото възстановяване на природни местообитания и местообитания на видове, предвидените компенсаторни плащания за собственици на земеделски земи и гори с находища на редки и застрашени видове растения и животни и др. вкл и за пропуснати ползи за неползване на природни ресурси, както и други дейности ще подобрят състоянието на биологичното разнообразие в защитените територии и зони.
- Цел 3 – Не се очаква отрицателно въздействие върху НЕМ, тъй като дейностите в тях може да са само такива, които съответстват на режимите на тяхното управление.

6.1.7 Културно-историческо наследство

- Цел 1 – Не се очаква въздействие.
- Цел 2 – Не се очаква въздействие.
- Цел 3 – Очаква се косвено положително въздействие вследствие от инвестиции за стимулиране на социално-икономическото развитие на селските райони, в т.ч. културно-историческото наследство на селата.

6.1.8 Отпадъци

- Цел 1 – Очаква се косвено положително въздействие от повишаване конкурентоспособността на сектора, свързано с въвеждане на технологии и дейности, които генерират и по-малко отпадъци.
- Цел 2 – Подобряването на използването на природните ресурси е свързано с постигане на по-добра ресурсна и енергийна ефективност на сектора, в резултат на което се очаква положително въздействие, свързано с ограничаване на количествата генерирани отпадъци от сектора.

- Цел 3 – Подобряването на качеството на живот и намаляването на бедността в селските райони ще има принос за по-ефективното управление на генерираните отпадъци в тези райони.

6.1.9 Рискони енергийни източници

- Цел 1 – Целта няма отношение към рисковите енергийни източници.
- Цел 2 – Целта няма отношение към рисковите енергийни източници.
- Цел 3 – Целта няма отношение към рисковите енергийни източници.

6.1.10 Население, човешко здраве.

- Цел 1 – Очаква се положително, постоянно, косвено, дългосрочно, национално, дължащо се на модернизирани и технологично обновление на земеделските стопанства, подобряване на знанията и уменията на земеделските стопани, обновления и иновации в хранителната промишленост.
- Цел 2 – Очаква се положително, постоянно, косвено, дългосрочно, национално, дължащо се на подобряване на екологичната обстановка, намаляване на емисиите на парникови газове и др., създаващи екосистемни услуги и ползи, подобряващи ресурсите за земеделие и обществено благосъстояние.
- Цел 3 – Очаква се положително, постоянно, пряко, дългосрочно, национално, дължащо се на възможностите за създаване на нови работни места, стартиране на нов бизнес, подобряване на доходите и условията на живот (социалната и социалната и техническа инфраструктура) в селските райони.

6.1.11 Материални активи и ресурсна ефективност

- Цел 1 – Въздействието ще бъде положително, постоянно, пряко, дължащо се на подобряване на ресурсната и енергийна ефективност и състоянието на материални активи в сектора. Въздействието ще бъде дългосрочно и с национален обхват.
- Цел 2 – Въздействието ще бъде положително, постоянно, пряко, свързано с устойчиво ползване на природните ресурси. Въздействието ще бъде дългосрочно и с национален обхват.
- Цел 3 - Въздействието ще бъде положително, постоянно, пряко, свързано с подобряване на материалната база на селските райони. Въздействието ще бъде дългосрочно и с национален обхват.

6.2 Въздействие на проекта на ПРСР на ниво мерки и подмерки

6.2.1 Въздействието по отношение на отделните компоненти и фактори на околната среда

Оценката на въздействие на отделните цели е направена по време на прилагането на мерките по следната схема:

- Характер и вид на въздействието: положително или отрицателно, постоянно или временно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно, със съответната обосновка
- Продължителност на въздействието: краткосрочно, средносрочно или дългосрочно
- Обхват на въздействието: трансграничен, национален, регионален.

По-долу в табличен вид е оценено въздействието по отношение на отделните компоненти и фактори на околната среда.

За определяне степента на въздействието е използвана оценъчната система, посочена в долната таблица (матрица на въздействията):

Оценка	Въздействие
++	Значително положително
+	Слабо положително
0	Неутрално или няма въздействие
-	Слабо отрицателно
--	Значително отрицателно
?	Не би могло да се определи

Определяне значимостта на въздействието по скалата на евентуалните въздействия (матрица на въздействията)

Оценка	Въздействие	Коментар
++	Значително положително	Въздействия със „средна“ или „висока“ значимост - представляват видими и трайни положителни промени в съществуващото състояние
+	Слабо положително	Въздействия с „незначителна“ или „ниска“ значимост - това са видими положителни промени в съществуващото състояние
0	Неутрално или няма въздействие	Няма въздействия или въздействия, които са неразличими от естествените промени на средата и не са отличими от съществуващото състояние или въздействията се неутрализират взаимно. Не изискват смекчаващи мерки и не са от значение при вземането на решения.
-	Отрицателно	Въздействия с „незначителна“ или „ниска“ значимост - представляват видими промени в съществуващото състояние, които могат да причинят вреди или деградация на дадения ресурс/рецептор, макар че цялостната му функция и стойност не се нарушават. За тези въздействия се определят смекчаващи мерки с цел предотвратяване или намаляване на значимостта на въздействието.
--	Значително отрицателно	Въздействия със „средна“ или „висока“ значимост - могат да нарушат функциите и стойността на даден ресурс/ рецептор и да имат по-широкообхватни последствия (например върху екосистемите или социалното благосъстояние). Тези въздействия са приоритетни при определянето на смекчаващи мерки с цел предотвратяване или намаляване на значимостта на въздействието.
?	Не би могло да се определи	Липсва достатъчно информация за определяне на въздействието

По-долу е направена оценка по отделните компоненти и фактори съгласно матрицата на въздействията.

6.2.1.1 Въздух, климат и изменение на климата

Очакваните въздействия от реализиране на ПРСР 2014-2020 са следните:

Отрицателни въздействия се очакват само по мерките, които предвиждат финансиране на строителни дейности – мерки 4, 6 и 7. Въздействията се изразяват в емитиране на прах и парникови газове по време на строителството или реконструкцията на стопанства, инфраструктура и прилежащи съоръжения. Въздействията са временни, преки, краткосрочни с локален обхват, в обхвата на конкретната строителна площадка.

Преки положителни въздействия върху въздуха и климата се очакват от реализация на

дейности по мярка 10, а по мерки 1, 2, 4, 8, 11, 12, 13, 15 и 16 въздействията са също положителни, постоянни, косвени, дългосрочни с регионален и национален обхват, дължащи се на подобрена осведоменост, внедряване и прилагане на щадящи околната среда земеделски технологии, предпазване от пожари и поддръжка и залесяване на горите.

Не се очакват въздействия от мерки 9, 14 и 19.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Трансферът на знания в областта на екологичното и устойчиво развитие на селското стопанство ще доведе до внедряването на нови практики свързани с нисковъглеродни и нискоемисионни технологии, както и за мерки за опазване на благоприятните за здравето микроклиматични условия. В резултат на това се очаква косвено постоянно положително въздействие върху въздуха и климата. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Консултантските услуги за управление ще спомогнат за по-бързото внедряване на нови практики, свързани с нисковъглеродни и нискоемисионни технологии, както и за мерки за опазване на благоприятните за здравето микроклиматични условия. В резултат на това се очаква косвено постоянно положително въздействие върху въздуха и климата Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	++	Инвестициите в материални активи ще помогнат за по-бързата реализация на нови практики свързани с нисковъглеродни и нискоемисионни технологии, както и за мерки за опазване на благоприятните за здравето микроклиматични условия. В резултат на това се очаква пряко постоянно значително положително въздействие върху въздуха и климата Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	+	Очаква се постоянно пряко положително въздействие върху въздуха и климата при развитие на стопанствата на базата на принципите за устойчиво екологосъобразно развитие Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	+	Очаква се постоянно пряко положително въздействие върху въздуха и климата при изпълнение на услугите по принципите за устойчиво екологосъобразно развитие Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	++	Очаква се постоянно значително положително въздействие върху въздуха и климата от развитието на горските територии и подобряването на жизнеспособността на горите, особено при подмярка 8.1 и 8.5. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Не се очаква въздействие.
Мярка 10.	++	Очаква се постоянно значително положително въздействие върху въздуха и

Мярка	Оценка	Коментар
Агроекология и климат		климата от предвижданите направления, свързани с агроекологичното развитие, особено по подмярка 10.1 Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 11. Биологично земеделие	++	Очаква се косвено положително въздействие от развитието на биологичното земеделие, което по своята същност използва по отговорен начин природните ресурси, в т.ч. въздуха, чрез редуцирането на замърсяващи емисии от механизацията вследствие на ръчен труд, чрез прилагането на биологични препарати (т.е. неприлагане на препарати за растителна защита) и др.
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите	+	Очаква се постоянно положително въздействие върху въздуха и климата при реализиране на проекти, имащи ефект към опазване на микроклиматичните условия и използване на нисковъглеродни енергоизточници Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	+	Очаква се постоянно положително въздействие върху въздуха и климата при реализиране на проекти, имащи ефект към опазване на микроклиматичните условия и използване на нисковъглеродни енергоизточници Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	Не се очаква въздействие.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	++	Всички екологични услуги, имащи отношение с климата, ще имат постоянно значително положително въздействие върху въздуха и климата Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален
Мярка 16. Сътрудничество	+	Очаква се постоянно значително положително въздействие върху въздуха и климата при използване на нискоемисионни технологии и опазване на микроклиматичните особености. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Не се очаква въздействие.

6.2.1.2 Води

Реализацията на инвестиционни проекти и намерения, които предвиждат ползване или водовземане от повърхностни и подземни води, произтичащи от ПРСР 2014-2020 г. следва да бъдат съгласувани за допустимост спрямо екологичните цели и планираните мерки за постигане добро състояние на водите в ПУРБ, както и спрямо целите на управлението на риска от наводнения и предвидените мерки в ПУРН за съответния период на действие, съгласно чл. 155, ал. 1, т. 23 от ЗВ. Те подлежат на разрешителен режим, съгласно ЗВ като:

- Разрешителните за водовземане и ползване на повърхностен воден обект се издават при спазване изискванията на Глава четвърта „Разрешителен режим“ и Глава осма „Опазване на водите и водните обекти“ от ЗВ, Наредба за ползването на повърхностните води,

приета с Постановление на МС № 200 от 13 юли 2011 г., Наредба № 2 от 08.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуални емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, Наредба № 6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, Наредба № 1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите и Наредба № 3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;

- Разрешителните за водоземане от подземен воден обект се издават при спазване изискванията на Глава четвърта „Разрешителен режим“ и Глава осма „Опазване на водите и водните обекти“ от ЗВ, Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води и Заповед за утвърдени разполагаеми ресурси на подземните водни тела, издадена от директора на басейнова дирекция. Съгласно чл. 116, ал.2 от ЗВ ежесечно се определя общото черпене от подземните водни тела и свободните водни обеми.

6.2.1.2.1. Повърхностни води

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Мярката включва обучение в областта на земеделието и горите за лица, ангажирани в сектора на селското стопанство и горското стопанство което може да доведе до прилагането на добри земеделски практики при напояване, торене, използване на препарати за растителна защита; техники и технологии или съоръжения, свързани с опазване на околната среда, подобряване на ефективността на използване на ресурсите и прехода към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика. От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие с ниска значимост, дължащо се на: прилагането на добри земеделски практики и намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на повърхностните води Обхват на въздействието: регионален
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Мярката включва предоставянето на консултантски услуги на земеделски стопани с цел подобряване на икономическите и екологичните показатели. От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие с ниска значимост, дължащо се на: прилагането на добри земеделски практики и намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на повърхностните води Обхват на въздействието: регионален
Мярка 4. Инвестиции в материални активи		Мярката включва множество дейности, които ще имат положително въздействие върху повърхностните води. Тези дейности включват <ul style="list-style-type: none"> • Изграждането, реконструкцията и модернизацията на инфраструктурата за напояване и отводняване, • Инвестиции за възстановяването на хидромелиоративната структура в стопанствата и извън тях • Инвестиции в машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително изграждането на безопасни съоръжения за съхранение на оборски тор. Инвестицията ще доведе до подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите с цел намаляване на дифузното и точково замърсяване на водите от земеделски източници

Мярка	Оценка	Коментар
		<ul style="list-style-type: none"> Подобряване поливната техника и технология в земеделските стопанства. Целта ще бъде постигната чрез инвестиции в реконструкция и модернизация и въвеждане на ефективно управление на системите, насърчаване на ефективното използване на водата. Инвестиции за реконструкция и строителство на сгради за отглеждане на добитък. Инвестицията ще бъде насочена към по-ефективно използване на ресурсите Инвестиции в инсталации за пречистване на отпадъчни води в преработването и маркетинга; <p>Всички дейности са насочени и като инвестиции за опазване на околната среда и ще спомогнат за преодоляване на съществуващите екологични проблеми описани в точка 4 от ЕО свързани с проблеми с качеството на водите, проблеми с напояването и регулиране на оттока.</p>
	?	<i>Строителство (С)</i> : Въздействието от реализацията на мярката по време на строителството не може да се оцени на този етап, тъй като няма информация за местоположението
	++	<i>Експлоатация (Е)</i> : От реализацията на мярката по време на експлоатацията се очаква положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с висока значимост, дължащо се на: намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на повърхностните води. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	?	<i>Строителство (С)</i> : Липсва достатъчно информация за определяне на въздействието
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	++	Мярката включва инвестиции за изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони; инвестиции за доизграждане, без ново строителство на канализационната мрежа в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони и изграждане или реконструкция на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското производство в земеделските стопанства; Дейностите включват и инвестиции за опазване на околната среда и ще спомогнат за преодоляване на съществуващите екологични проблеми описани в точка 4 от ЕО и съответстват на заложените цели на ПУРБ. От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с висока значимост, дължащо се на: намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на повърхностните води. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	++	От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с висока значимост, дължащо се на: намаляване на вредното въздействие на водите и риска от наводнения както и от помагане за регулиране на хидроложкия цикъл. Подмярка 8.1 предвижда залесяване на изоставени земеделски земи, горски територии, ерозирани и застрашени от ерозия територии извън горските територии, създаване/възстановяване на полезащитни горски пояси като това ще спомогне за ограничаване на водната ерозия и ще се подобри водния баланс в околните територии като това ще окаже благоприятно въздействие върху водите. Възстановените гори ще допринесат също и за защита на околната среда, предпазване от природни бедствия (особено наводнения) Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Дейностите по тази мярка нямат потенциал за въздействие върху повърхностните води.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 10. Агроекология и климат	++	<p>Мярката предвижда реализиране на противоерозионни мероприятия както и възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност (ВПС) включващи стимулиране да не се използват минерални торове и продукти за растителна защита, с изключение на определените в Регламент (ЕО) № 834/2007;</p> <p>Дейностите по мярката ще спомогнат за преодоляване на съществуващите екологични проблеми, описани в точка 4 от ЕО и съответстват на заложените цели на ПУРБ.</p> <p>От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие със средна значимост, дължащо се на: намаляване на реализирани противоерозионни мероприятия и прилагане на добри практики при торенето и ползването на препарати за растителна защита.</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 11. Биологично земеделие	++	<p>Мярката предвижда насърчаването на биологичното растениевъдство, пчеларство и животновъдство което ще доведе до намаляване на използването на минерални торове, пестициди, намаляване на замърсяването на почвите и водите и като цяло до земеделие, съобразено с добрите екологични практики. Това от своя страна ще допринесе за подобряване управлението на водите, включително управлението на торовете и пестицидите.</p> <p>Дейностите са насочени и като инвестиции за опазване на околната среда и ще спомогнат за преодоляване на съществуващите екологични проблеми описани в точка 4 от ЕО и съответстват на заложените цели на ПУРБ</p> <p>Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие със средна значимост, дължащо се на: подобряване на качеството на повърхностните води от реализацията на биологичното растениевъдство и животновъдство, свързани с намаляване на използването на минерални торове, пестициди.</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	++	<p>Мярката ще допринесе за намаляване на емисиите на опасни вещества във водите; за подобряване опазването на водите в качествено и количествено отношение; за осигуряване устойчивото използване на водите; за допринасяне за контрола на трансграничните проблеми с водите; за опазването на водните и земните екосистеми и влажните зони, зависещи директно от тях; за опазването и развитието на потенциалното използване на водите на Общността; за осигуряването на снабдяването с питейна вода на населението.</p> <p>От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с висока значимост, дължащо се на: намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на повърхностните води</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Дейностите по тази мярка нямат потенциал за въздействие върху повърхностните води.
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0/+	Дейностите по тази мярка нямат потенциал за значително въздействие върху повърхностните води. Евентуален минимален положителен ефект би имало при използване на технологии за пестене на вода, но количеството би било пренебрежимо малко.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	++	<p>Чрез предвидената мярка се насърчава устойчивото управление и подобряване състоянието на горите и горските площи, включително поддържане и подобряване на биоразнообразието, водните и почвени ресурси и борбата с изменението на климата. горите имат множество защитни функции като във връзка с повърхностните води те спомогат за</p>

Мярка	Оценка	Коментар
		регулиране на хидроложкия цикъл и предпазване от вредното въздействие на водите (предизвикване на водна ерозия и наводнения) В мярката се предвижда забрана за сеч в дерета с наклон по-голям от 25%. От реализацията на мярката се очаква положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с висока значимост, дължащо се на: намаляване на вредното въздействие на водите и риска от наводнения както и от помагане за регулиране на хидроложкия цикъл. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 16. Сътрудничество	+	При подпомагането на сътрудничество, насочено към селскостопанска устойчивост и развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии за реализация на хоризонталните приоритети (околна среда, климат и иновации) се очаква косвено положително въздействие върху повърхностните води в резултат на повишаване на екологичната устойчивост и съответно намаляване на замърсяването и подобряване на качеството на повърхностните води. Обхват на въздействието: регионален
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Дейностите по тази мярка нямат потенциал за въздействие върху повърхностните води.

Следва да се отбележи, че от съществено значение за опазване на общественото здраве има правилното приоритизиране на проектите по Мярка 7 в областта на изграждане на инфраструктура за водоснабдяване и канализация. Приоритет следва да се дава на проекти, свързани с подобряване качеството на питейните води, и то в зони на водоснабдяване и съответните населени места, в които са констатирани трайни отклонения в качеството на питейната вода. В тази връзка е важно при избора на проекти в посочената област да се извършва консултация и с МЗ или териториалните му структури – РЗИ, които са компетентния орган в страната по отношение качеството на питейните води и разполагат с богата база данни в това отношение.

6.2.1.2.2 Подземни води

Очакваните въздействия върху подземните води са: положителни - по мерки 8, 10, 11, 12 и 15 и по мерки 4, 6 и 7 след реализацията им.

Не се очаква въздействие върху подземните води по мерки 1, 2, 9, 13, 14, 16 и 19.

От дейностите по ПРСР 2014-2020 г принципно произтича кумулативно въздействие върху подземните води спрямо тези по ОПТТИ 2014-2020 г, Регионалните планове за развитие на районите 2014-2020 г и др. при едновременната им реализация в припокриващи се територии. Не е възможно обаче конкретизиране на кумулативните въздействия на съпоставимо ниво с това в другите програми, тъй като ПРСР 2014-2020 г е на ниво мерки без териториална диференциация на дейностите.

Оценка съгласно матрицата на въздействията.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	0	Дейностите по тази мяркане оказват въздействие върху подземните води.
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	0	Дейностите по тази мярка не оказват въздействие върху подземните води.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	-	<p><i>Строителство (C):</i> Има риск от отрицателно, временно, пряко, едновременно, краткосрочно, незначително въздействие в участъци на безнапорните подземни водни тела, дължащо се на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • евентуално замърсяване с механични примеси от изкопни земни маси и при инцидентни разливи на нефтопродукти и други опасни вещества; • дрениране на подземни води от пресичани водоносни зони при отводняване на строителни изкопи за реконструкция на хидромелиоративната инфраструктура, изграждане на нови или рехабилитация на съществуващи селскостопански и горски пътища, алеи и пътеки, включително прилежащите им пътни съоръжения, като водостоци, мостове, бродове, укрепителни съоръжения, фундаране на сгради и съоръжения. <p>Прилагането на смекчаващи мерки води до предотвратяване на отрицателното въздействие. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален</p>
	+	<p><i>Експлоатация (E):</i> Очаква се положително, постоянно, пряко, едновременно, дългосрочно въздействие с ниска значимост, дължащо се на: намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на подземните води, вследствие на осъществени реконструкция на хидромелиоративната инфраструктура, изграждане на нови и подобряване на съществуващи мрежи за напояване и отводняване в стопанствата, доставени машини и изградени съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхраняване на оборски тор, за пречистване на отпадъчни води и пр.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	-	<p><i>Строителство (C):</i> Има риск от отрицателно, временно, пряко, едновременно, незначително въздействие в локални участъци на безнапорните подземни водни тела, дължащо се на евентуално замърсяване на подземните води с механични примеси от изкопни земни маси при изграждане на малки предприятия и обновяване на туристически обекти и при инцидентни разливи на нефтопродукти и други опасни вещества.</p> <p>Прилагането на смекчаващи мерки води до предотвратяване на отрицателното въздействие. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален</p>
	+	<p><i>Експлоатация (E):</i> Очаква се положително, постоянно, пряко, едновременно въздействие със ниска значимост, дължащо се на намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на подземните води, вследствие на осъществените строителство, реконструкция и/или рехабилитация неземеделски обекти и съоръжения.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	<p><i>Строителство (C):</i> Има риск от отрицателно, временно, пряко, едновременно, кумулативно незначително въздействие в локални участъци на безнапорните подземни водни тела, дължащо се на:</p> <ul style="list-style-type: none"> • евентуално замърсяване с механични примеси от изкопни земни маси и при инцидентни разливи на нефтопродукти и други опасни вещества; • дрениране на подземни води от пресичани водоносни зони при отводняване на изкопи за строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, и съоръженията, на водоснабдителни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е.ж. в селските райони, на спортна инфраструктура, на съоръжения за оползотворяване

Мярка	Оценка	Коментар
		<p>на отпадъците от земеделското производство; на центрове, свързани със съхранението на продукцията от животновъдните стопанства, на образователна инфраструктура с местно значение и пр.</p> <p>Прилагането на смекчаващи мерки води до предотвратяване на отрицателното въздействие.</p> <p>Продължителност на въздействието: краткосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален</p>
	+	<p><i>Експлоатация (E):</i> Очаква се положително, постоянно, пряко, едновременно, въздействие с ниска значимост, дължащо се на намаляване на натиска и въздействието върху количественото и химичното състояние на подземните води, вследствие на осъществените строителство, реконструкция и/или рехабилитация на водоснабдителни системи и съоръжения, на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското производство; на центрове, свързани със съхранението на продукцията от животновъдните стопанства</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	++	<p>Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие със средна значимост, дължащо се на подобряване на условията за подхранване на подземните води и намаляване на евапотранспирацията, предпазване от наводнения и др.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	<p>Дейностите по тази мярка не оказват въздействие върху подземните води.</p>
Мярка 10. Агроекология и климат	+	<p>Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие с ниска значимост, дължащо се на: подобряване на условията за подхранване на подземните води от реализирани противоерозионни мероприятия, и други дейности.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 11. Биологично земеделие	++	<p>Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие със средна значимост, дължащо се на: подобряване на качеството на подземните води от реализацията на биологичното растениевъдство и животновъдство, свързани с намаляване на използването на минерални торове, пестициди, и като цяло до земеделие, съобразено с добрите екологични практики.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите	+	<p>Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно въздействие с ниска значимост, дължащо се на опазване на количественото и химичното състояние на подземните води от реализацията на забранителните и ограничителните мерки за земеделска дейност в плановете за управление на речните басейни.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно</p> <p>Обхват на въздействието: локален, регионален</p>
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	<p>Дейностите по тази мярка нямат потенциал за въздействие върху подземните води.</p>
Мярка 14. Хуманно отношение към	0	<p>Дейностите по тази мярка нямат потенциал за въздействие върху подземните води.</p>

Мярка	Оценка	Коментар
животните		
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	+	Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дълготрайно въздействие с ниска значимост, дължащо се на: опазване на количественото и химичното състояние на подземните води от реализацията на дейности за опазване на околната среда в горите за срок от 7 години като защитни буферни ивици гори около постоянните водни течения, изключване на част от горската територия от дърводобива и др. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 16. Сътрудничество	+	При подпомагането на сътрудничество, насочено към селскостопанска устойчивост и развитие на нови продукти, практики, процеси и технологии за реализация на хоризонталните приоритети (околна среда, климат и иновации) се очаква косвено положително въздействие върху подземните води в резултат на повишаване на екологичната устойчивост и съответно намаляване на замърсяването и подобряване на качеството на водите. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Дейностите по тази мярка не оказват въздействие върху подземните води.

6.2.1.3. Земни недра и минерално разнообразие

Възможни отрицателни въздействия върху земните недра може да възникнат в резултат от различни строителни дейности (мерки 4, 6 и 7), които да провокират проява на свлачища, срутища, ерозия на речните брегове, при несъобразено с условията на устойчивост изпълнение на изкопи и насипи, подкопаване на естествени склонове, речни брегове и др. Въздействията ще бъдат отрицателни, постоянни, дълготрайни, преки, с локален обхват.

Положителни въздействия се очакват от прилагането на мярка 8, предвиждаща инвестиции за предпазване на почвите от ерозия, залесяването и поддържането на горите. Въздействията са положителни, вторични, дълготрайни с регионален обхват.

От прилагането на мерки 1, 2, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 и 19, както и от мерки 4, 6 и 7 по време на строителството не се очакват въздействия върху земните недра.

От дейностите по ПРСР 2014-2020 г принципно произтича кумулативно въздействие върху земните недра спрямо тези по ОПТТИ 2014-2020 г, Регионалните планове за развитие на районите 2014-2020 г и др. при едновременната им реализация в припокриващи се територии. Не е възможно обаче конкретизиране на кумулативните въздействия на съпоставимо ниво с това в другите програми, тъй като ПРСР 2014-2020 г е на ниво мерки без териториална диференциация на дейностите.

Оценка съгласно матрицата на въздействията.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	–	<i>Строителство (C)</i> : Очаква се отрицателно, временно, пряко, едновременно, краткосрочно, незначително въздействие с локален обхват, дължащо се на механично нарушаване на приповърхностната зона на земните недра и евентуално провокиране на свлачища, срутища, ерозия на речните брегове, при несъобразено с условията на устойчивост изпълнение на изкопи и насипи. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален
	0	<i>Експлоатация (E)</i> : След реализацията на мярката не се очаква въздействие върху земните недра.
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	–	<i>Строителство (C)</i> : Очаква се отрицателно, временно, пряко, едновременно, краткосрочно, незначително въздействие с локален обхват, дължащо се на механично нарушаване на приповърхностната зона на земните недра при несъобразено с условията на устойчивост изпълнение на изкопи и насипи. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален
	0	<i>Експлоатация (E)</i> : След реализацията на мярката не се очаква въздействие върху земните недра.
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	–	<i>Строителство (C)</i> : Очаква се отрицателно, временно, пряко, едновременно, краткосрочно, незначително въздействие с локален обхват, дължащо се на механично нарушаване на приповърхностната зона на земните недра и евентуално провокиране на свлачища, срутища, ерозия на речните брегове, при несъобразено с условията на устойчивост изпълнение на изкопи и насипи. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален
	0	<i>Експлоатация (E)</i> : След реализацията на мярката не се очаква въздействие върху земните недра.
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	+	Очаква се положително, постоянно, косвено, едновременно, дългосрочно, въздействие с ниска значимост, дължащо се на ограничаване на ерозията, подобряване на стабилитета на склоновете и пр. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 10. Агроекология и климат	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 11. Биологично земеделие	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.

Мярка	Оценка	Коментар
ограничения		
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 16. Сътрудничество	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Дейностите по тази мярка не засягат земните недра.

6.2.1.4. Почви

Вследствие от прилагане на мерки 8, 10 и 11 се очаква да възникнат средни или значителни положителни въздействия върху почвите.

По мерки 1, 2, 4, 6, 9, 13, 14 и 16 ще се наблюдава слабо положително въздействие в резултат от прилаганите мерки

По 7 мярка ще се наблюдава слабо отрицателно въздействие върху почвите.

Не би могло да се определи въздействие по мярка 12, 15 и 19.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Въздействието е положително, косвено и ще доведе до постоянни положителни промени в съществуващото състояние. Чрез провеждане на курсове и семинари ще се информират фермерите за необходимостта от правилно използване на почвените ресурси, екологосъобразно прилагане на органични и минерални торове, почвени подобрители и др. Прилагането на добри практики чрез демонстрационни дейности и дейности по осведомяване ще повишат културата на фермерите за правилно и екологосъобразно използване и опазване на почвите. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Въздействието е положително с „незначителна” или „ниска” значимост и ще доведе до дългосрочни, постоянни промени. Консултантските услуги са практика при управление на почвените ресурси. Тяхното прилагане и в бъдеще ще спомогне за по-правилно управление на стопанството и опазване на почвите. Консултантските услуги ще подпомогнат създаването и управлението на малки земеделски стопанства. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	+	Въздействието е положително с „незначителна” или „ниска” значимост. Инвестициите трябва да бъдат свързани с подобряване качеството на почвите – ерозия, кисляване, засоляване, замърсяване и др. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	+	Въздействието е положително с „незначителна” или „ниска” значимост. Чрез тематични програми ще се спомогне развитието на стопанствата и ще се стартира помощ за млади земеделски и неземеделски дейности Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	Въздействието на мярката като цяло е отрицателно с незначителна степен. Инвестициите в създаване и подобряване на местното равнище включително за отдых и културни дейности ще предизвика неутрално или слабо отрицателно въздействие. За тези въздействия се определят смекчаващи мерки с цел намаляване или предотвратяване на значимостта на въздействието. Продължителност на въздействието: краткосрочно Обхват на въздействието: локален
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	++	Въздействието е със „средна“ или „висока значимост“-наблюдават се положителни промени в съществуващото състояние. Предвидените инвестиции по тази мярка ще спомогнат за предотвратяване на щети от горски пожари, природни бедствия, катастрофични събития и др., което в дългосрочен план ще има постоянно положително въздействие върху почвите. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	+	Въздействието е положително с „незначителна“ или „ниска“ значимост. Създаването на групи и организации на производителите ще предизвика слабо положително въздействие, свързано с по-правилно и ефективно използване на земните ресурси. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 10. Агроекология и климат	++	Въздействието е положително със „средна“ или „висока“ значимост. Чрез тази мярка ще се контролира и подобряват затревените площи, ще се ограничи почвената ерозия, опазване на почвите от замърсяване, като чрез правилно земеползване ще се смекчат промените на климата. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 11. Биологично земеделие	++	Въздействието е положително, както пряко, така и косвено. Чрез въвеждане на биологично земеделие ще се ограничи замърсяването на почвите с торове и пестициди, ще се подобри тяхната структура и ще се създадат условия за получаване на качествена екологична продукция. Като цяло ще се подобри състоянието (здравето) на почвата и използването ѝ по отговорен начин. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	?	Плащанията по тази мярка ще компенсират земеделските площи в Natura 2000, гори и земеделски райони в близост до речни басейни. Въздействието върху почвите не може да се определи поради липса на конкретна информация.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	+	Въздействието е положително с „незначителна“ или „ниска“ значимост. Плащанията по тази мярка ще компенсират плащания в планинските райони или в други райони със съществени природни ограничения и по този начин ще спомогнат за по-пълно и ефективно управление на почвените ресурси. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0/+	Предвиденото по мярката осигуряване на свободно отглеждане на животни на открито би могло да има от една страна положително въздействие, свързано с естественото подхранване на почвите и подпомагане на възобновяването на растителната покривка, която ги предпазва от ветрова и почвена ерозия, а от друга – много слабо по степен отрицателно въздействие, свързано с тяхното механично нарушаване (утъпкване), ако животните се отглеждат на открито в малки, ограничени по площ, оградени пространства. Общият ефект е неутрален до положителен, пряк, незначителен. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	?	Подпомагането за запазване и поддържане на горските ресурси ще помогне за ограничаване на климатичните промени, но не би могло да се определи въздействието върху почвите.
Мярка 16. Сътрудничество	+	Въздействието е положително с „незначителна” или „ниска” значимост. Чрез изграждане на пилотни проекти и развитие на нови продукти, практики и технологии ще се търсят начини за подобряване свойствата на почвите и ограничаване на тяхното замърсяване, което ще има постоянно дългосрочно въздействие върху почвите. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	?	Няма достатъчно информация за определяне на въздействието върху почвите

6.2.1.5. Ландшафт

По време на строителството очакваното въздействие от мерки 4, 6, 7, 8 на ПРСР 2014-2020 ще бъде отрицателно, временно, пряко, краткосрочно и с локален обхват, дължащо се на строителните дейности, пряко влияещи върху ландшафтите.

Слабо до значително положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите се очаква от реализирането на мерки 1, 2, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15. Въздействието ще бъде средносрочно до дългосрочно, с локален и регионален обхват.

Не се очаква въздействие върху ландшафта от реализирането на мерки 9, 14, 16 и 19.

Оценка съгласно матрицата на въздействията:

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: обучение на специалистите от специалност горско стопанство и прилагане на методи и технологии за устойчиво селско и горско стопанство. В резултат от това ще се подобри състоянието на горските екосистеми, чрез правилно провеждане на залесяване и други екологосъобразни мероприятия в горите и селското стопанство и подобряване на състоянието на ландшафтите. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: предоставяне на консултантски услуги и последващо подобряване на екологичните показатели и управлението на земеделските и горски стопанства, подобряване на състоянието на ландшафтите. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	-	Строителство (C): отрицателни, незначителни, краткосрочни, временни, преки и косвени последици, едновременни, вторични и кумулативни въздействия по време на строителните дейности, дължащи се на: изграждане и модернизация на сгради, въвеждане на енергоспестяващи технологии, изграждане на нови мрежи, реконструкция и модернизация и подобряване на съществуващите съоръжения за напояване и отводняване в стопанствата, инвестиции в инсталации за пречистване на отпадъчните води, изграждане на нови и рехабилитация на съществуващи селскостопански и горски пътища и пътни съоръжения, изграждане на малки водоеми навеси и места за водопой. Продължителност на въздействието: краткосрочно; Обхват на въздействието: локален;
	++	Експлоатация (E): значително положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на създаване на нови или възстановяване на трайни насаждения, лозови масиви и дървесни видове за производство на биоенергия, както и на предоставяне на непроизводствени инвестиции в земеделските и малки стопанства и запазване на ландшафта, чрез прилагане на дейности, свързани със създаването и възстановяването на равнинни и полупланински характеристики на ландшафта от дървесни видове от местен произход, възстановяване и необходимата инфраструктура и създаване на влажни зони, възстановяване на пасища и ливади, управления на местообитания в обхвата на Натура 2000 и увеличаване привлекателността на районите от Натура 2000 и районите с висока природна стойност. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	-	Строителство (C): отрицателни, незначителни, краткосрочни, временни, преки и косвени последици, едновременни, вторични и кумулативни въздействия по време на строителните дейности дължащи се на строителство и модернизиране на сгради и инфраструктура, изграждане и възобновяване на туристически обекти Продължителност на въздействието: краткосрочно; Обхват на въздействието: локален;
	++	Експлоатация (E): значително положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите от подмярка 6.1 – създаване или презасаждане и възстановяване на трайни насаждения и по подмерки 6.2 и 6.4 – увеличаване на привлекателността на ландшафтите и развитие на туристически услуги, включително селски туризъм и местно занаятчийство Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно ; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	Строителство (C): отрицателни, незначителни, краткосрочни, временни, преки и косвени последици, едновременни, вторични и кумулативни въздействия по време на строителните дейности, дължащи се на строителство на нови и/ или реконструкция и модернизация на съществуващи общински пътища, улици, тротоари, съоръжения и принадлежностите към тях, изграждане, реконструкция и рехабилитация на водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения в агломерации с под 2 000 е,ж,в селските райони и др.. Продължителност на въздействието: краткосрочно; Обхват на въздействието: локален;

Мярка	Оценка	Коментар
	++	Експлоатация (E) :значително положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите от подмерки 7.2, 7.5 и 7.6 – дължащо се на обновяване на озеленени площи за обществено ползване и подобряване на състоянието и привлекателността на туристическите обекти и инфраструктура и обекти с религиозно и културно значение Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно ; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	-	Строителство (C) :отрицателни, незначителни, краткосрочни, временни, преки и косвени последици, едновременни, вторични и кумулативни въздействия по време на строителните дейности вследствие дейности по изграждане/подобряване на хеликоптерни площадки, изграждане/подобряване на водоизточници за борба с пожарите, възстановяване на защитни съоръжения, инженерни работи, инсталации, строителство/ подобряване на наблюдателни пунктове за борба с пожарите, изграждане и подобряване на горски пътища, изграждане, придобиване или подобрене на сградите за производство на горски продукти. Продължителност на въздействието: краткосрочно; Обхват на въздействието: локален
	++	Експлоатация (E) :Очаква се значително положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: залесяване, презалесяване, и провеждане на мероприятия в горските култури, Създаване, възстановяване и поддържане на зелена горска инфраструктура и на екологичната свързаност на зоните от Натура 2000 (екологични мостове), и в следствие на тези дейности подобряване на състоянието на ландшафтите. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален, национален;
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Не се очакват въздействия върху ландшафта.
Мярка 10. Агроекология и климат	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност, местообитания на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение, провеждане на противоерозионни мероприятия. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 11. Биологично земеделие	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: опазване на ландшафтите и биоразнообразието в тях. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: опазване на ландшафтите и биоразнообразието в тях. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	+	Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: опазване на ландшафтите и биоразнообразието в тях. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 14. Хуманно	0	Не се очакват въздействия върху ландшафта.

Мярка	Оценка	Коментар
отношение към животните		
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	+	Характер и вид на въздействието: Очаква се слабо положително, постоянно, пряко или косвено, едновременно, вторично, кумулативно въздействие върху ландшафтите, дължащо се на: опазване на ландшафтите и биоразнообразието в тях. Продължителност на въздействието: средносрочно или дългосрочно; Обхват на въздействието: локален, регионален;
Мярка 16. Сътрудничество	0	Не се очакват въздействия върху ландшафта.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Не се очакват въздействия върху ландшафта.

6.2.1.6. Биологично разнообразие

Като цяло предвидените мерки ще имат положително въздействие върху биологичното разнообразие, както и върху Националната екологична мрежа (защитени територии и зони). Предвидени са дейности, които ще подпомагат опазване и възстановяване на биологичното разнообразие вкл. и на целеви видове и местообитания в мрежата НАТУРА 2000, компенсаторни плащания на собственици и ползватели на земи и гори за опазване на биологичното разнообразие. Пряко положително въздействие имат мерки 10, 11, 12, 13, 15. Мерки 1, 2, 9, 14, 16 и 20 имат неутрално или косвено положително въздействие доколкото могат да окажат стимулиращо въздействие относно прилагането на някои от другите предвидени мерки. Отрицателно въздействие, основно пряко (по-малко косвено) могат да има меки 4, 6, 7 и 8, които предвиждат инвестиции в различна инфраструктура - ВЕИ за собствени нужди, отводнителни съоръжения, туристическа, транспортна инфраструктура и др. Тези отрицателни въздействия могат да бъдат смекчени с подходящи ограничения в процеса на проектирането, строителството и реализацията на инвестициите. При реализацията на подмярка 7.6 се очаква положително въздействие във връзка с предвижданите инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на природното наследство на селата. При спазване на приложимото законодателство в България от реализацията на дейностите по Програмата не се очаква въздействие, свързано с ГМО. Биоразнообразието, защитените територии и зони и териториите, важни за поддържането на биоразнообразието извън Националната екологична мрежа (земи с висока природна стойност, значими за опазване на биоразнообразието гори и др.) ще бъдат засегнати от следните мерки положително или отрицателно, пряко или косвено, на регионално, национално или трансгранично ниво от следните въздействия при прилагане на мерките:

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Като цяло ще има положително въздействие в дългосрочен аспект на регионално и национално ниво, както и в трансграничен контекст за мрежата НАТУРА 2000 поради повишаване на капацитета и знанията за устойчиво използване на естествените и полу-естествените екосистеми вкл. и за целеви видове и местообитания в мрежата НАТУРА 2000. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален, национален;
Мярка 2. Консултантски	+	Като цяло тази мярка ще има положително косвено въздействие в дългосрочен аспект на регионално и национално ниво (за мрежата НАТУРА 2000) поради повишаване на капацитета и знанията за

Мярка	Оценка	Коментар
услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството		устойчиво използване на естествените и полу-естествените екосистеми. вкл. и за целеви видове и местообитания в мрежата НАТУРА 2000. Прилагането на тези знания особено на екологосъобразни технологии ще допринесе за опазване на видове и местообитания. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: регионален, национален
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	- /0	Възможно е отрицателно въздействие, постоянно, пряко, кумулативно, дължащо се на: предвидени дейности по строителство на различни съоръжения – отводнителни, туристически, почистване на дървета и храсти и др. Възможно е унищожаване на местообитания на редки и консервационно-значими растителни видове, до изкореняване на растителността и др., унищожаване на местообитания на животински видове, пряка смъртност на животни и др. Такива отрицателни въздействия може да има основно при прилагането на подмярка 4,3 Инвестиции в инфраструктура. Предвидено е възстановяване на напоителна и отводнителна инфраструктура. Особено последното може да причини отрицателно въздействие особено върху водозависими видове и местообитания. Като цяло се очаква незначително отрицателно до неутрално въздействие (Подмерки 4.1, 4.2, 4.4) доколкото дейностите по тази мярка да се съсредоточат в границите на населените места. Подмярка 4,4 ще има в дългосрочен аспект и положително въздействие поради въвеждането на природосъобразни практики на управление на земеделието и животновъдството. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален; регионален
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	- /0	Тази мярка може да има отрицателно, пряко или косвено въздействие единствено при дейности по подпомагане на туристическа инфраструктура или развитие на ВЕИ за лични нужди, но в земи от земеделския или горския фонд (подмерки 6,2 и 6,4). Това въздействие обаче се очаква да бъде незначително. За защитените зони и особено територии предвид многобройните ограничения от законово естество на дейностите в тях, въздействието също се оценява като незначително. Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален; регионален
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	- -/+	Възможно е значително отрицателно въздействие, постоянно, пряко кумулативно, дължащо се на предвидени дейности по строителство на различни съоръжения – транспортна и др. инфраструктура, туристически обекти, почистване на дървета и храсти и др. В тази връзка е възможно унищожаване на местообитания на редки и консервационно-значими растителни видове, изкореняване и почистване на растителността и др. За защитените територии не се очаква отрицателно въздействие предвид значителния ограничителен режим на защитените територии. Подмерките, които предвиждат строителство на инфраструктура вкл. и нови пътища, съоръжения за отпадъци, туристически съоръжения, могат да окажат значително отрицателно въздействие върху елементи на биологичното разнообразие. При прилагането на останалите подмерки не се очаква отрицателно въздействие, а реализацията на подмярка 7.6 ще има положително въздействие във връзка с предвижданите инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на природното наследство на селата В програмата е заложено условието всички тези дейности, респ. подмерки да не влизат в противоречие с режимите на защитените територии и зони и с природозащитното законодателство Продължителност на въздействието: дългосрочно Обхват на въздействието: локален; регионален

Мярка	Оценка	Коментар
<p>Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите</p>	<p>- /+</p>	<p>Възможно е отрицателно въздействие особено при залесявания, изграждане на противопожарни просеки, пунктове за наблюдение на пожари (подмярка 8.3) и др. особено на неподходящи места. Залесяванията на пасища и ливади, ерозирани терени и др. (подмярка 8.1), особено в защитените зони могат да доведат до значително отрицателно въздействие върху видове и местообитания вкл. цели за защитените зони. Това въздействие може да бъде пряко и/или косвено и да бъде свързано с деградация, унищожаване на местообитания на растителни и животински видове, смъртност на индивиди, влошаване на параметрите за благоприятно природозащитно състояние в защитените зони и др. Отрицателно въздействие може да се очаква и от прилагането на подмярка 8.6 доколкото са предвидени инвестиции в техника и сечи в горите.</p> <p>Подмерки 8.4 и 8.5 имат положително въздействие, доколкото предвиждат възстановителни и подобряващи структурата дейности. Това особено важи за гори, които са цели природни местообитания и местообитания на цели видове. Подмярка 8.5 има по-скоро положително, отколкото отрицателно въздействие, предвид ролята на горите като резервоар за биологичното разнообразие.</p> <p>Продължителност на въздействието: средносрочно до дългосрочно.</p> <p>Обхват на въздействието: основно регионален, но и национален особено ако засегне елементи от Националната екологична мрежа.</p>
<p>Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите</p>	<p>0</p>	<p>Като цяло мярката няма пряко отрицателно или положително въздействие върху биологичното разнообразие и върху защитените територии и зони. Не се очаква значително положително или отрицателно въздействие от нейното прилагане.</p>
<p>Мярка 10. Агроекология и климат</p>	<p>++</p>	<p>Въздействието на тази мярка е основно положително, дългосрочно и пряко заради предвиденото поддържане и възстановяване на природни местообитания и местообитания на видове, опазване на застрашени видове растения и животни и мн. др. Следва да се има предвид, че мярката не се прилага за територии в Националните паркове.</p> <p>Пряко значително положително въздействие може да има при прилагането на подмярка 10.1 – направление 10.1.1 и 10.1.2. Възможно незначително отрицателно въздействие пряко върху флората и косвено върху фауната, може да има от направление 10.1.4 Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм), ако не се въведат строги ограничителни и регулиращи механизми за устойчиво ползване на тревните ресурси.</p> <p>Прилагането на подмярка 10.2 също ще има по-скоро косвено положително въздействие, доколкото опазването на местни породи и сортове ще е свързано с традиционно земеделие и животновъдство, с които се подпомага опазването на полустествени екосистеми и местообитания.</p> <p>Въздействието на поднаправление 10.1.3 може да бъде и положително и неутрално и дори отрицателно, доколкото зависи от конкретните места и технологии, където се прилага тази мярка.</p> <p>Продължителност на въздействието: дългосрочно.</p> <p>Обхват на въздействието: национален и трансграничен. Национален и трансграничен положителен ефект е защото предвидените дейности са насочени към консервационно-значими на национално и международно ниво видове и природни местообитания вкл. тези които се опазват в Националната екологична мрежа.</p>
<p>Мярка 11. Биологично земеделие</p>	<p>++</p>	<p>Прилагането на тази мярка ще има положително косвено и пряко кумулативно въздействие. Въвеждането на екстензивни земеделски практики ще намали нитрификацията и втока на биогени в естествените и полустествени екосистеми особено тревните съобщества и водните местообитания, с кумулиращ се положителен ефект върху флората и</p>

Мярка	Оценка	Коментар
		фауната и като цяло върху естествените и полу-естествени екосистеми. Това ще допринесе за повишаване степента на биологично разнообразие и за поддържане на видове и местообитания – цели за зоните, в благоприятно природозащитно състояние. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: национален до трансграничен.
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	++	Въздействието е основно положително, дългосрочно и пряко, заради поддържане и възстановяване на местообитания, опазване на застрашени видове и мн. др. Особено положително ще бъде въздействието при компенсаторни плащания за ливади и пасища, влажни зони, гори и т.н, които са ценни местообитания на видове. Има и косвено положително въздействие – възстановяване по естествен път на местообитания на животински видове. Мярката ще създаде възможности за подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания – обект на опазване в защитените зони. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: национален, а когато засяга и консервационно-значими видове и местообитания на международно ниво – трансграничен.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	+	Прилагането на мярката ще има положително косвено и пряко кумулативно въздействие. Въвеждането на екстензивни земеделски практики ще намали нитрификацията и втока на биогени в естествените и полустествени екосистеми особено в тревните и водните екосистеми, с кумулиращ се положителен ефект върху флората и фауната. Това ще допринесе за поддържане на видове и местообитания – цели за зоните, в благоприятно природозащитно състояние. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: национален, а когато засяга и консервационно-значими видове и местообитания на международно ниво – трансграничен.
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0/+	Прилагането на мярката ще има по-скоро неутрално до косвено положително въздействие, доколкото може да бъде свързано с други мерки – биологично земеделие, пасторализъм и др. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: национален.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	++	Въздействието от прилагането на тази мярка е основно положително, дългосрочно и пряко, заради поддържане и възстановяване на горски местообитания, опазване на застрашени видове и мн. др. Мярката ще създаде възможности за подобряване на природозащитното състояние на видове и местообитания – обект на опазване в защитените зони. Продължителност на въздействието: дългосрочна. Обхват на въздействието: национален.
Мярка 16. Сътрудничество	+	Въздействието на тази мярка може да се определи като косвено положително, доколкото е свързано с реализацията на трите хоризонтални цели (околна среда, климат и иновации). Подкрепата на сътрудничество за селскостопанска устойчивост и развитие на нови екологосъобразни технологии се очаква да има благоприятни ефекти върху опазването на околната среда и биоразнообразието в дългосрочен план. Продължителност на въздействието: дългосрочна. Обхват на въздействието: регионален
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0/+	Въздействието на прилагането на тази мярка е основно неутрално до косвено положително в дългосрочен план, доколкото може да бъдат предвидени дейности, подпомагачи някои други мерки – напр. плащанията по Natura 2000, популяризиране и прилагане на екологосъобразни практики в земеделието и животновъдство. Продължителност на въздействието: дългосрочна. Обхват на въздействието: регионален.

6.2.1.7. *Културно-историческо наследство*

Възможни отрицателни въздействия върху културно-историческото наследство може да възникнат в резултат от строителни дейности (мерки 4,6,7 и 8), свързани със създаване на нови стопанства или възстановяване на стари, изграждане и реконструкция на хидромелиоративни съоръжения и др. Въздействията се изразяват в нарушаване или унищожаване на неразкрити или слабо известни археологически недвижими културни ценности. Въздействията са с локален обхват, но могат да имат национално значение, като ще засегнат културни ценности в обхвата на строителната площадка и изкопните работи, но същите са малко вероятни, поради наличието на изискване в нормативната уредба – Закона за културното наследство, за извършване аварийно-спасителни дейности за опазване на недвижимото културно наследство.

Положителни въздействия се очакват от инвестициите по мярка 7 свързани с инвестиции в опазване и популяризиране на културно-историческото наследство в селските райони. Въздействията са положителни, косвени, дългосрочни с национален обхват.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	?	По отношение на дейностите, предвидени в мярката и липсата на информация за това къде точно ще се извършват те, до приключване на изкопните работи при строителството не може да се каже със сигурност ще има ли засегнати археологични обекти и каква е степента на отрицателно въздействие и дали ще има такова въздействие.
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	?	По отношение на дейностите, предвидени в мярката и липсата на информация за това къде точно ще се извършват те, до приключване на изкопните работи при строителството не може да се каже със сигурност ще има ли засегнати археологични обекти и каква е степента на отрицателно въздействие и дали ще има такова въздействие.
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	?/+	По отношение на дейностите, предвидени в мярката и липсата на информация за това къде точно ще се извършват те, до приключване на изкопните работи при строителството не може да се каже със сигурност ще има ли засегнати археологични обекти и каква е степента на отрицателно въздействие и дали ще има такова въздействие. Положителни въздействия се очакват от инвестициите по мярка 7, свързани с опазване и популяризиране на културно-историческото наследство в селските райони. Въздействията са положителни, косвени, дългосрочни с национален обхват.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	?	По отношение на дейностите, предвидени в мярката и липсата на информация за това къде точно ще се извършват те, до приключване на изкопните работи при строителството не може да се каже със сигурност ще има ли засегнати археологични обекти и каква е степента на отрицателно въздействие и дали ще има такова въздействие.
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 10. Агроекология и климат	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 11. Биологично земеделие	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 16. Сътрудничество	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Дейностите по тази мярка не засягат културно-историческото наследство.

6.2.1.8. Отпадъци

При прилагане на всички мерки на ПРСР се очаква образуване предимно на битови отпадъци от населението и отпадъци от селското стопанство. При прилагане на мерките (4, 6 и 7) и подмерките на ПРСР 2014-2020 се очаква образуването и на различни строителни отпадъци при изграждане на стопанства, инфраструктура или рехабилитация на съществуващи такива,

Тъй като се очаква отпадъците да се събират, извозват и третираат съгласно установените нормативни изисквания, то се очаква да има незначителни отрицателни въздействия от тях, краткотрайни, временни, локални.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Въздействията са в положителна посока и се очаква да бъдат в резултат от повишена информираност на стопаните и въвеждане на най-добрите международни практики по отношение на правилно управление или оползотворяване на генерираните отпадъци. Въздействията са вторични, дългосрочни, положителни, с регионален обхват
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Положителни въздействия в следствие от подобряване на управлението на стопанствата и респективно на отпадъците. Въздействията са вторични, дългосрочни, положителни, с регионален обхват
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	-	<i>Строителство (C)</i> : Очакват се слабо отрицателни въздействия в резултат на генерирани отпадъци по време на строителни дейност по възстановяване и изграждане на стопанства. Въздействията са краткосрочни, кумулативни, временни, отрицателни, с локален обхват.
	+	<i>Експлоатация (E)</i> : Очакваните въздействия са положителни и са свързани с намаляване на количествата на отпадъците в следствие от модернизиране на стопанствата, въвеждане на екологосъобразни практики, инвестиции за изграждане на нови и реконструкция на съществуващи производствени мощности за преработка на вторични продукти, отпадъци, остатъци и други суровини в био енергия в рамките на стопанствата. Въздействията са вторични, дългосрочни, положителни, с локален или регионален обхват
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	-	<i>Строителство (C)</i> : Очакват се слабо отрицателни въздействия в резултат на генерирани отпадъци по време на строителни дейност по възстановяване и изграждане на стопанства, рехабилитация или изграждане на туристическа инфраструктура Въздействията са краткосрочни, кумулативни, временни, отрицателни, с локален обхват.
	0/-	<i>Експлоатация (E)</i> : възможни са въздействия с незначителен отрицателен характер в следствие от генериране на предимно битови отпадъци от възстановени или ново изградени туристически обекти. Въздействията са средносрочни до дългосрочни, кумулативни, временни, отрицателни, с локален обхват.
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	<i>Строителство (C)</i> : Очакват незначителни отрицателни въздействия в резултат на генерирани отпадъци по време на строителни дейност по създаването и обновяването на техническа и социална инфраструктура в селата. Въздействията са краткосрочни, кумулативни, временни, отрицателни, с локален обхват.
	+	<i>Експлоатация (E)</i> : Очакваните въздействия са положителни и са свързани с намаляване на количествата на отпадъците в следствие от изграждане или реконструкция на съоръжения за оползотворяване на отпадъците от земеделското производство в земеделските стопанства. Въздействията са вторични, дългосрочни, положителни, с локален или регионален обхват.
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на	0	Не се очаква генериране на отпадъци

Мярка	Оценка	Коментар
горите		
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 10. Агроекология и климат	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 11. Биологично земеделие	+	Очакват се положителни въздействия в следствие от преминаването на стопаните към биологично земеделие - намаляване на отпадъците от опаковки от торове и пестициди. Въздействията са вторични, дългосрочни, положителни, с локален или регионален обхват.
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 16. Сътрудничество	0	Не се очаква генериране на отпадъци
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Не се очаква генериране на отпадъци

6.2.1.9. Рискови енергийни източници

Повишаване на нивата на шум се очакват само по време на строителните работи (мерки 4, 6, 7 и 8), а отрицателно, временно, локално въздействие ще възникне, когато дейностите се извършват в границите на населените места или в непосредствена близост до тях. Временни отрицателни въздействия може да се очакват и по време на рехабилитацията на инфраструктурата и обновяването на селата.

По време на строителните дейности, източниците на шум ще бъдат строителната техника и обслужващия транспорт. Нивата на шум, излъчван от използваната техника ще бъде между 80 ÷ 90 dBA, като в отделни случаи ще достига максимално до 105 dBA (*при работа на тежка строителна техника – булдозер или др.*). За изчисляване на разстоянието, до което може да се очаква негативно влияние (*шум над допустимите норми за „жилищни зони и територии” – 55 dB(A)*) от строителните дейности, е използван Метод за отчитане на

шума от локални и промишлени източници – „Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда...”.

Съгласно изчисленията по методиката, във фазата на строителството ще се отделя шум над допустимите норми за „жилищни зони и територии” в радиус максимално до 100 m от строителните дейности. Ограничаването на въздействието върху участниците в строителството става с използване на лични предпазни средства и се отнася към рисковете, характерни за работната среда.

Положителни въздействия се очакват по време на експлоатацията на обновената инфраструктура вследствие по-добрите условия водещи пряко до намаляване нивата на шум.

Положителни въздействия се очакват и след прилагането на мерки 7 и 8, чрез възстановяване и увеличаване на горски територии, и изграждане на озеленени площи, за широко обществено ползване, които имат естествен шумозащитен ефект за прилежащите територии.

Оценка съгласно матрицата на въздействията:

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	0	Дейностите, които се планират да се реализират, нямат отношение към рискови енергийни източници
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	0	Дейностите, които се планират да се реализират, нямат отношение към рискови енергийни източници
Мярка 4. Инвестиции в материални активи:	-	<i>Строителство (C):</i> Очакват се незначителни и обратими отрицателни въздействия вследствие на шум от строителните дейности и използваната промишлена техника за изграждането на съоръжения и оборудване за напояване/отводняване; сгради за отглеждане на добитък; сгради за производство; селскостопански и горски пътища, алеи и пътеки, включително прилежащите им пътни съоръжения и др. Продължителност на въздействието: краткосрочна. Обхват на въздействието: локален
	0/+	<i>Експлоатация (E):</i> Дейностите по подмярка ще подобрят експлоатационните условия на пътищата за достъп до земеделски и горски имоти. Въздействието ще бъде дългосрочно, положително, с локален или регионален обхват. Дейностите по мерки 4.1 и 4.2 нямат отношение към рискови енергийни източници.
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	-/0	<i>Строителство (C):</i> Очакват се незначителни и обратими отрицателни въздействия вследствие на шум от строителните дейности и използваната промишлена техника за изграждане и обновяване на туристически обекти по подмерки 6.2 и 6.4. Дейностите по останалите мерки нямат отношение към рискови енергийни източници Продължителност на въздействието: краткосрочна. Обхват на въздействието: локален
	0	<i>Експлоатация (E):</i> Не се очакват въздействия.
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	<i>Строителство (C):</i> Очакват се незначителни и обратими отрицателни въздействия вследствие на шум от строителните дейности и използваната промишлена техника за изграждане/ реконструкция/ рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари, водоснабдителни системи, канализационна мрежа и др. Продължителност на въздействието: краткосрочна. Обхват на въздействието: локален
	0/+	<i>Експлоатация (E):</i> Дейностите се очаква да имат положителни

Мярка	Оценка	Коментар
		въздействия от подобряване на експлоатационните условия на пътищата, водещи до намаляване на шумовите нива от автомобилния поток. Изградените и обновени озеленени площи, за широко обществено ползване имат най-силно изразен естествен шумопоглъщащ (<i>гасящ</i>) ефект. От дейностите по останалите подмерки не се очаква въздействие. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите	-	<i>Строителство (С)</i> : Очакват се незначителни и обратими отрицателни въздействия вследствие на шум от строителните дейности по създаване на противопожарна инфраструктура и изграждането, и подобряване на горски пътища и изграждане на сгради за производство (Подмерки 8.3 и 8.6). Продължителност на въздействието: краткосрочна. Обхват на въздействието: локален
	0/+	<i>Експлоатация (Е)</i> : Очакват се положителни въздействия от реализацията на подмярка 8.1, тъй като залесените територии и най-вече горите имат най-силно изразен естествен шумопоглъщащ (<i>гасящ</i>) ефект. Превантивните мероприятия по предотвратяване на щети по горите също имат косвен положителен ефект изразяващ се в запазването на горските територии, както и презалесяването на пострадали гори от пожари има значителен положителен ефект изразяващ се в възстановяването на горски територии. При дейностите по подмерки 8.5 и 8.6 не се очаква въздействие. Продължителност на въздействието: дългосрочна. Обхват на въздействието: локален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 10. Агроекология и климат	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 11. Биологично земеделие	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите 6.2.2	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 16. Сътрудничество	0/+	Очаква се косвено вторично положително въздействие от дейностите по подмярка 16.4, тъй като късата верига на доставки на земеделски стоки е пряко свързана с намаляването на разстоянията, на които се транспортират стоките. По-малките разстояния допринасят за по-малко натоварване на пътищата с транспортна техника и намаляване на шумовото натоварване. При останалите дейности не се очакват въздействия. Продължителност на въздействието: дългосрочна. Обхват на въздействието: локален
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Мярката няма отношение към рискови енергийни източници

6.2.1.10. Население и човешко здраве

Въздействията от ПРСР като цяло са положителни, постоянни и в дългосрочен план, с комплексен характер. Прилагането на мерките по трите цели ще допринесе за намаляване на здравния риск за населението чрез подобряване на факторите на средата за живот и социално-икономическата обстановка в селските райони.

Основно изразено положително въздействие, свързано с населението и здравето е по цел 3, насочена към стимулиране на социално-икономическото развитие на селските райони. Тук ще се подпомагат интервенциите по 3 приоритетни области, които съвместно ще развият икономическия и демографски потенциал, включването на уязвими групи, развитието на местни предприятия и разкриването на нови работни места, явяващи се важни предпоставки за намаляване на обезлюдяването на селските райони.

Реализирането на другите две цели (1 и 2) също има пряко или косвено положително въздействие върху населението и неговото здраве.

Положително въздействие се очаква от реализацията на мерки 1, 10, 11, 14, 15, 16 и 19. Отрицателно въздействие се очаква при мерки 4, 6 и 7 в етапа на строителство, докато в етапа на експлоатация въздействията от тези мерки ще бъдат неутрални до положителни. Не се очаква въздействие върху здравето на населението от дейностите по мярка 12 и 13.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	Въздействието е пряко само върху една част от населението – частни земеделски и горски стопанства. Върху останалата част от населението въздействието е косвено, положително, средносрочно до дългосрочно, локално и регионално.
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	Мярката е пряко насочена към земеделските и горски стопани, но подпомагането на консултантски услуги за управлението на стопанства с цел конкурентоспособност и ресурсна ефективност се очаква да повиши екологичните показатели на стопанствата и същевременно да допринесе за устойчивата икономика на селските райони, което ще има косвен положителен ефект върху населението и човешкото здраве. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локално и регионално.

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	-	<i>Строителство (C)</i> : На този етап е налице слабо отрицателно въздействие от строителните дейности, свързани с емисии на шум, вибрации, прах, токсични вещества), но това въздействие е краткотрайно, по време на строителството и локално около площадката на строителните дейности. Необходимо е предвиждане на защитни мерки за населението. Продължителност на въздействието: краткосрочно. Обхват на въздействието: локален
	+	<i>Експлоатация (E)</i> : Като цяло положителна мярка с дългосрочен ефект за развитие на модерно земеделие и/или животновъдство, хранително-преработвателна промишленост, инфраструктура и пр. Възможно да възникне отрицателно въздействие, ако обектите, които се изграждат по тези мерки, отделят наднормени вредности в околната среда, без да са изпълнени съответни технически решения за редуцирането им и местоположението им не е съобразено с необходимостта от опазване на средата в жилищните територии на населените места и други обекти и зони, подлежащи на здравна защита. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	-	<i>Строителство (C)</i> : възможно кратковременно, локално отделяне на вредни вещества в околната среда, създаващи дискомфорт за хората. Въздействието е отрицателно, пряко и косвено. Продължителност на въздействието: краткосрочно. Обхват на въздействието: локален
	+	<i>Експлоатация (E)</i> : Трайният ефект се очаква да е положителен – увеличаване на новите малки стопанства, младите земеделски производители и неземеделските такива. Възможно да възникне отрицателно въздействие, ако обектите, които се изграждат по тези мерки, отделят наднормени вредности в околната среда, без да са изпълнени съответни технически решения за редуцирането им и местоположението им не е съобразено с необходимостта от опазване на средата в жилищните територии на населените места и други обекти и зони, подлежащи на здравна защита. Важно е развитието на модерни, безвредни за околната среда и хората стопанства, отдалечени от гъсто населени райони и /или от здравно-защитени обекти. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	-	<i>Строителство (C)</i> : Отрицателното въздействие е само по време на строителството в резултат от асоциираните с мярката строителни дейности. Продължителност на въздействието: краткосрочно. Обхват на въздействието: локален
	++	<i>Експлоатация (E)</i> : След реализация на мярката ефектът е силно положителен, ще подобри условията за живот, възможностите за почивка, спорт, културно развитие на районите и пр. дълготрайни придобивки за населението. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 8. Инвестиции в развитието на	+	Въздействието върху населението е косвено, подобряването на горския фонд може да подобри качеството на околната среда за

Мярка	Оценка	Коментар
горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите		хората. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	?	<i>Не може да се определи наличие и характер на въздействие върху населението и здравето.</i>
Мярка 10. Агроекология и климат	+	Подобряване на агроекологията и климата, благоприятна околна среда за хората с постоянен, положителен ефект. Продължителност на въздействието: дългосрочно. Обхват на въздействието: локален, регионален
Мярка 11. Биологично земеделие	++	Възможност за консумиране от населението на екологично чисти продукти и за производство чрез прилагане на процеси, които не вредят на околната среда и човешкото здраве. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, с регионален обхват
Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	0	Няма въздействие върху здравето на населението
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Няма въздействие върху здравето на населението
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	+	При реализацията на мярката се очаква да се получат по-добри и по-качествени хранителни продукти и оттам да се подобри здравето на населението. Въздействието ще е положително, косвено, постоянно, дългосрочно, с регионален до национален обхват.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	+	Косвено въздействие, осигуряване на екологично чиста обстановка в селските райони. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, с регионален обхват
Мярка 16. Сътрудничество	+	При развитие на сътрудничество в изпълнение на хоризонталните цели (околна среда, климат и иновации) се очаква косвено положително и дългосрочно въздействие върху населението и човешкото здраве.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	++	Привличането и участието на хората от общността в решаване на въпроси за местното развитие, поемане на отговорност от населението и подобряване на комуникацията между общинските структури и населението е благоприятна предпоставка за осъществяване на целите на ПРСР. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, с регионален обхват

6.2.1.11. Материални активи

По отношение на материалните активи може да бъде направено следното обобщение:

- Не се очаква въздействие върху материалните активи от реализирането на мерки 1, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16 и 19, както и от Мярка 2 (с изключение на Подмярка 2.2, която ще окаже

положително, постоянно, пряко и дългосрочно въздействие с регионален обхват, дължащо се на разширяването на териториалния обхват на офисите на НССЗ и създаване на мобилни общински центрове за консултантски услуги към НССЗ;

- Въздействие върху материалните активи се очаква от реализирането на мерки 4, 6, 7, 8 – то ще бъде положително, постоянно, пряко, дългосрочно и с регионален обхват, дължащо се на подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, както и на създаването на нови материални активи.

Оценка съгласно матрицата на въздействията

Мярка	Оценка	Коментар
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана с организирането и провеждането на курсове за обучение и семинари в областта на селското стопанство и горското стопанство, организирането и провеждането на демонстрационни дейности в областта на селското стопанство и горското стопанство, организирането и провеждането на посещения на земеделски стопанства. Мярката не е свързана с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	0/+	Като цяло мярката не е свързана с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи. както и на създаването на нови материални активи, тъй като основно ще финансира предоставянето на консултантски услуги на земеделски и горски стопани. Подмярка 2.2 ще подпомогне разширяването на териториалния обхват на офисите на НССЗ и създаване на мобилни общински центрове за консултантски услуги към НССЗ. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, локално/ регионално
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	++	Мярката е свързана пряко с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, както и на създаването на нови материални активи. Включва преки инвестиции в земеделски стопанства като изграждане, придобиване и подобряване на сгради и недвижимо имущество, закупуване на нови машини, специализирани транспортни средства, съоръжения и оборудване, създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия, закупуване на земя, съоръжения и оборудване за напояване/отводняване, намаляване на потреблението на енергия, инвестиции в инфраструктура. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, локално/ регионално.

<p>Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия</p>	<p>++</p>	<p>Мярката е свързана пряко с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, както и на създаването на нови материални активи. Включва преки инвестиции в земеделски стопанства като закупуване на движими и недвижими дълготрайни материални активи, строителство, модернизиране на недвижими дълготрайни материални активи, закупуване на земя за земеделска дейност, закупуване на нови машини и оборудване, създаване и/или презасаждане, и/или възстановяване на трайни насаждения, изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги (селски туризъм) и занаятчийство, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, локално/ регионално</p>
<p>Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони</p>	<p>++</p>	<p>Мярката е свързана пряко с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, както и на създаването на нови материални активи. Включва преки инвестиции в създаване и обновяване на техническа и социална инфраструктура, създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони, инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа инфраструктура. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, локално/ регионално</p>
<p>Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите</p>	<p>+</p>	<p>Мярката е свързана с известно подобряване на съществуващите материални активи, както и на създаването на нови материални активи. Включва инвестиции в създаване, подобряване и поддръжка на противопожарна инфраструктура -противопожарни стени, изграждане/подобряване на хеликоптерни площадки, изграждане/подобряване на водоизточници за борба с пожарите, строителство/подобряване на наблюдателни пунктове за борба с пожарите, изграждане и подобряване на горски пътища, възстановяване на увредени инвестиции, защитни съоръжения, инженерни работи, инсталации, пътеки и места за наблюдение на пожари, създаване на депа за съхранение на дървесина, добита от гори, пострадали от неблагоприятни природни въздействия, изграждане, придобиване или подобрене на сградите за производство, закупуване на нови машини и оборудване за преработка на дървесина. Въздействието е постоянно, дългосрочно, положително, локално/ регионално</p>
<p>Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите</p>	<p>0</p>	<p>Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е с организационно-административна насоченост. Мярката не е свързана с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.</p>
<p>Мярка 10. Агроекология и климат</p>	<p>0</p>	<p>Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като не е свързана с пряко подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.</p>
<p>Мярка 11. Биологично земеделие</p>	<p>0</p>	<p>Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана основно с плащания за единица земеделска площ, животновъдна единица или пчелно семейство. Мярката не е свързана с пряко подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.</p>

Мярка 12. Плащания по Natura 2000 и Рамковата директива за водите	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана основно с компенсаторни плащания за пропуснати доходи и покриване на допълнителните разходи, свързани с режимите и забраните разписани в заповедите за обявяване/планове за управление на защитените зони по Natura 2000 и Планове за управление на речните басейни. Мярката не е свързана с пряко подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана основно с компенсаторни плащания за дейности в планински райони и райони с природни или други специфични ограничения. Мярката не е свързана с пряко подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0/+	Тази мярка няма да окаже въздействие или ще има слабо положително въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана основно с плащания за допълнителни разходи или пропуснати доходи, свързани с изпълнение на доброволни ангажименти, поети от земеделски производители за хуманно отношение към животните, които надхвърлят съответните задължителни стандарти.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е свързана основно с плащания за хектар гора на бенефициенти, които доброволно се задължават да извършват дейности, състоящи се от едно или повече поети задължения за опазване на околната среда в горите за срок от 7 години. Мярката не е свързана с пряко подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.
Мярка 16. Сътрудничество	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е с организационно-административна насоченост. Мярката не е свързана с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	Тази мярка няма да окаже въздействие върху материалните активи, тъй като е с организационно-административна насоченост. Мярката не е свързана с подобряване на съществуващите ресурсна ефективност и материални активи, нито със създаването на нови материални активи.

6.2.2. Обобщение на степента на въздействието

За определяне степента на въздействието е използвана оценъчната система посочена в долната таблица (матрица на въздействията):

Оценка	Въздействие
++	Значително положително
+	Слабо положително
0	Неутрално или няма въздействие
-	Слабо отрицателно
--	Значително отрицателно
?	Не би могло да се определи

По-долу е направена обобщена оценка на очакваните въздействия по всички компоненти и фактори на околната среда:

Мярка / Компонент	Въздух и климат	Повърхностни води	Подземни води	Земни недра	Почви	Ландшафт	Биологично разнообразие	Културно наследство	Отпадъци	РЕИ (шум)	Население и човешко здраве	Материални активи
Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване	+	+	0	0	+	+	+	0	+	0	+	0
Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството	+	+	0	0	+	+	+	0	+	0	+	0/+
Мярка 4. Инвестиции в материални активи	++	C: ? E: ++	C: - E: +	C: - E: 0	+	C: - E: ++	-/0	?	C: - E: +	C: - E: 0/+	C: - E: +	++
Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия	+	?	C: - E: +	C: - E: 0	+	C: - E: ++	-/0	?	C: - E: 0/-	C: -/0 E: 0	C: - E: +	++
Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони	+	++	C: - E: +	C: - E: 0	-	C: - E: ++	- -/+	?/+	C: - E: +	C: - E: 0/+	C: - E: ++	++
Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на	++	++	++	+	++	C: - E: ++	-/+	?	0	C: - E: 0/+	+	+

Мярка / Компонент	Въздух и климат	Повърхностни води	Подземни води	Земни недра	Почви	Ландшафт	Биологично разнообразие	Културно наследство	Отпадъци	РЕИ (шум)	Население и човешко здраве	Материали и активи
жизнеспособността на горите												
Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	?	0
Мярка 10. Агроекология и климат	++	++	+	0	++	+	++	0	0	0	+	0
Мярка 11. Биологично земеделие	++	++	++	0	++	+	++	0	+	0	++	0
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите	+	++	+	0	?	+	++	0	0	0	0	0
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения	+	0	0	0	+	+	+	0	0	0	0	0
Мярка 14. Хуманно отношение към животните	0	0/+	0	0	0/+	0	0/+	0	0	0	+	0/+
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във	++	++	+	0	?	+	++	0	0	0	+	0

Мярка / Компонент	Въздух и климат	Повърхностни води	Подземни води	Земни недра	Почви	Ландшафт	Биологично разнообразие	Културно наследство	Отпадъци	РЕИ (шум)	Население и човешко здраве	Материали и активи
връзка с климата в горското стопанство												
Мярка 16. Сътрудничество	+	+	+	0	+	0	+	0	0	0/+	+	0
Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ЛИДЕР	0	0	0	0	?	0	0/+	0	0	0	++	0

С: строителство

Е: експлоатация

6.3. Предполагаеми трансгранични въздействия

В доклада за ЕО е извършен анализ и оценка на възможността от дейностите по ПРСР 2014-2020 г. да бъде засегната околната среда и здравето на хората на територията на други държави. Тъй като дейностите по програмата са локализираны на територията на Република България и предвид локалния обхват на отделните дейности, тяхната същност и характеристики (не се очакват значителни въздействия и отрицателен кумулативен ефект при реализирането им по отношение на околната среда и човешкото здраве в района на изпълнение на конкретните дейности и на територията на страната като цяло), дейностите по мерките и подмерките на ПРСР 2014-2020 г. нямат потенциал да засегнат територия на други държави, нито да въздействат върху околната среда и здравето на хората на други държави.

7. Мерките, които са предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсирание на неблагоприятните последици от осъществяването на плана или програмата върху околната среда

Въз основа на очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве по-долу са препоръчани мерки за ограничаване на отрицателните последици при прилагане на ПРСР 2014-2020г.

Мерките за обособени в 2 групи: за отразяване в окончателния вариант на програмата и за прилагане при изпълнението на програмата.

7.1. Мерки за отразяване в окончателния вариант на програмата

Предложени са мерки за окончателния вариант на програмата, свързани с опазване на биологичното разнообразие, местообитанията и видовете, както следва:

- Да се предвиди обучение и действия по осведомяване и обмен на опит на бенефициентите по мярка 1 на теми: Опазване на биологичното разнообразие: екологични изисквания на видовете и местообитанията, зависещи от земеделски и горскостопански практики; разумно ползване на природните ресурси; принципи на управление на НАТУРА 2000; както и обучение на бенефициенти с цел опазване на водите от замърсяване с опасни вещества при гасене на горски пожари, разлив на препарати за растителна защита и горива. В пакета от консултантски услуги по Мярка 2 да се включи информация по горепосочените теми, включително екологични стандарти и изисквания, в т.ч. НАТУРА 2000.
- Да не се подпомага залесяване на пасища и ливади в земеделския и горския фонд, в територии от НЕМ.
- Да не се подпомага възстановяване на отводнителна инфраструктура в защитените зони, където предмет на опазване са водозависими видове и местообитания
- Да се предвиди ангажиране на местното население в реализиране на програмата: инициативни групи, местни лидери и др. за разяснения на населението и представяне на ползите от прилагането на ПРСР. Организиране на семинари и/или други форми на обучение на хората, обмяна на опит и квалификация за участие в предвидените дейности по ПРСР.
- Да се предвидят дейности, свързани с опазване на почвите от замърсяване, деградация, засоляване и вкисляване, включващи обучение, свързано с трансфер на знания и действия по осведомяване, консултантски услуги за правилно управление и използване на почвите /мярка 1 и 2/, както и инвестиции за подобряване качеството на почвите чрез мероприятия, посочени при провеждане на консултации и тематични програми /мярка 4 и

б/

- Да не се финансират проекти за изграждане на нови животновъдни обекти в границите на населените места и предприемат мерки за изнасяне на съществуващи такива, когато капацитета на тези обекти надвишава допустимия брой животни, отглеждани за лични нужди, определени в Наредба № 44 за ветеринарномедицинските изисквания към животновъдните обекти (обн. ДВ, бр 41 от 2006 г) или общинските наредби и не са предприети необходимите мерки за редуциране на отрицателното въздействие в рамките на допустимите норми.

7.2. Мерки за прилагане при изпълнението на програмата

За намаляване на негативния ефект от прилагането на мерките със съответните под-мерки, операции и дейности от ПРСР е необходимо прилагането на превантивни мерки, които са описани по-долу:

7.2.1. Общи мерки при прилагане на ПРСР

- Проектите, предвиждащи инвестиционни предложения/планове, за които се изисква ОВОС/ЕО (по реда на Закона за опазване на околната среда) или оценка за съвместимост (по реда на Закона за биологичното разнообразие), да се одобряват само след положително решение по ОВОС/становище по ЕО и по ОС или решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС/ЕО, с което е преценено да не се извършва ОВОС/ЕО при съобразяване с препоръките от извършените оценки, както и с решението по ОВОС/становището по ЕО.
- За предотвратяване и минимизиране на възможните негативни ефекти и потенциалните рискове за околната среда при прилагане на мерките от Програмата, чийто дейности оказват негативен ефект върху компонентите на околната среда, е необходимо:
  - Прилагане на нормативната уредба на европейско и национално ниво;
  - Използване на най-добрите налични технологии и прилагане на добрите земеделски и горски практики;
- При изпълнение на дейностите по Програмата да се осъществява контрол от компетентните органи върху дейността на бенефициентите - земеделски производители.
- Видовете дейности и проекти, имащи отношение към водите, относно Плановете за управление на речните басейни, Плановете за управление риска от наводнения и Закона за водите, предвидени за финансиране по ПРСР, да се съгласуват с Басейновите дирекции за управление на водите,
- Да се осигури постоянен строг контрол на изпълнение на мерките, заложи в ОВОС и плановете за управление на защитените територии
- При прилагането на мерките по ПРСР да се взема предвид наличието на недвижими културни ценности и към тях да се подхожда съобразно разпоредбите на Закона за културното наследство (ЗКН)
- Консервационно-реставрационни работи по НКЦ да се извършват след съгласуването на проектите с Министерството на културата по реда на Закона за културното наследство.

7.2.2. Мерки по отношение на отделните мерки, под-мерки, операции и дейности от ПРСР

- За опазване на водите от замърсяване и предпазване от наводнение проектите решения за строителство, рехабилитация и реконструкция на предвижданите за изграждане селскостопански обекти по мерки 4, 6 и 7 в ПРСР 2014-2020 г да се съобразяват със:
  - забраните, предвидени в чл. 118а от Закона за водите, както и със забраните и

- ограниченията в наредбата по чл. 135, ал. 1, т. 6 на Закона за водите (до нейното изготвяне със забраните и ограниченията в Приложение № 2 към Наредба № 3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди), когато дейността попада в границите на пояси II и III на санитарно-охранителна зона;
- разрешителният режим по Закона за водите и наредбите към него при водовземане от подземни води чрез съществуващи или предвиждани за изграждане нови водовземни съоръжения (шахови и тръбни кладенци, дренажи);
  - ограниченията и забраните за въвеждане на замърсители от точкови и дифузни източници в повърхностните и подземните водни тела;
  - анализите, целите и мерките в ПУРБ и ПУРН;
- За предотвратяване на негативното въздействие върху водните тела и зоните за защита на водите от предвидените дейности по мерки 4, 6 и 7 в ПРСР 2014-2020 г трябва да се съблюдават следните мерки от Раздел 7 Кратък преглед на програмата от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда на ПУРБ:
    - Прилагане на добри земеделски и фермерски практики;
    - Прилагане на водоспестяващи техники и технологии за напояване;
    - Контрол върху прилагането на торове и препарати;
    - Регулиране и контрол на водовземанията и качеството на водата с отчитане на климатичните изменения;
    - Изграждане на санитарно-охранителни зони около водоизточници за питейно-битово водоснабдяване на земеделски стопанства и селища и контрол за изпълнение на забраните и ограниченията в поясите на СОЗ;
    - Ограничаване, при възможност и премахване, на въздействието на аварийни замърсявания от селскостопанската дейност.
    - за всяко инвестиционно предложение, предвиждащо ползване и/или водовземане от повърхностен или подземен воден обект, да се изпълняват изискванията на чл. 156е, ал. 1 и 2 от ЗВ. върху състоянието на водното тяло.
  - За опазване на почвите е необходимо да се предвидят мероприятия:
    - за ограничаване на замърсяването и деградацията на почвите и повишаване на почвеното плодородие чрез въвеждане на мерки за рекултивация на нарушени и слабопродуктивни терени, технологии за възстановяване плодородието на засолени или вкислени почви, ефективно използване на органични, минерални торове и почвени подобрители.
    - прилагане на нормативната уредба на европейско и национално ниво за опазване и възстановяване на почвеното плодородие;
    - използване на най-добрите практики в земеделските и горски райони,
    - всички мероприятия да са съобразени с Нитратната директива за замърсяване на почвите и подземните води
  - За предотвратяване и минимизиране на възможните негативни ефекти и потенциалните рискове за околната среда при прилагане на мерките от Програмата, чийто дейности оказват негативен ефект върху ландшафтите, е необходимо:
    - При прилагането на мерки 4, 6, 7, 8 от ПРСР да се изготвят проекти за рекултивация на нарушени терени и залесяване на териториите с подходящи растителни видове, съгласно Наредба 26/22 март 2002 година;
  - За предотвратяване и минимизиране на възможните негативни ефекти и потенциалните

рискове за околната среда при прилагане на мерките от Програмата, чийто дейности могат да окажат значително отрицателно въздействие върху биоразнообразието, е необходимо:

- Съгласуването и одобряването на инвестиционните намерения за всеки конкретен случай да става при наличие на документ от проведена процедура по глава шеста от ЗООС, и/или по Закона за биологичното разнообразие (вкл. за обекти в "Натура 2000"), а при необходимост и по Закона за защитените-територии (за обекти в защитени територии).
- Прилагането на мярка пасторализъм в НЕМ (Направление 10.1.4 на Подмярка 10) да се извършва в съответствие с въведените режими на защитените територии и зони и да бъде съобразено с предварително изготвен план за пасищна натовареност, съгласно утвърдените планове за управление.
- В програмата да бъдат предвидени механизми почистването на дървета и храсти в ливади и пасища (Направления 10.1.2, 10.1.4 и др. от Мярка 10) да не се извършва напълно, а последните да се запазват в от 5% до 15% от площта на имотите, с което да се осигури минимум площ за размножаване на различни животни (птици, бозайници, влечуги, насекоми).
- Подпомагането на проекти за биоенергия (Мярка 4) да обхваща само биоенергия, която отговаря на приложимите критерии за устойчивост, определени в законодателството на ЕС, вкл. в Наредба за критериите за устойчивост на биогоривата и течните горива от биомаса.
- За да се намали отрицателното въздействие при Инвестиции за публично ползване в инфраструктура (Подмярка 7.5) за отдих, туристическа инфраструктура върху биологичното разнообразие:
  - Да не се допускат нови строителства в местообитания с висока природна стойност (степи, влажни ливади, пасища, пасища с храсти) и по бреговете на реки и влажни зони;
  - При дейностите по Подмярка 7.5 да се спазват стриктно ограниченията в заповедите за обявяване и планове за управление на защитените територии и зони;
- При създаване на условия за отдих и спорт (Мярка 7) да се предвидят съоръжения и условия, които намаляват нивото на безпокойство (като полузакрити пътеки, укрития за наблюдаване на птици) и увеличават природната стойност на района за туризъм
- При Инвестиции в развитието на горските територии (Мярка 8):
  - Да се използват приоритетно естествени материали при изграждането на пътища;
  - Да се планират пътищата съобразно топографията и ландшафта;
  - Да се предвидят механизми за опазване на местообитанията и старите дървета в горите, както и от местата за гнездене и почивка на застрашени видове
- Прилагане на добри земеделски практики (употреба и съхранение на азотсъдържащи торове), прилагане на най-добри налични техники при интензивно отглеждане на животни

8. Описание на мотивите за избор на разгледаните алтернативи и на методите на извършване на екологична оценка, включително трудностите при събиране на необходимата за това информация, като технически недостатъци и липса на ноу-хау

8.1. Мотиви за избор на разглежданите алтернативи

Като алтернативи на ПРСР 2014-2020 г. са разгледани два варианта на програмата – вариант от м. февруари 2014 г. и представеният на Европейската комисия вариант през м. юли 2014 г. Вторият вариант е подробно разгледан и оценен в доклада за ЕО, тъй като той е и предпочетеният вариант в т.ч. от гледна точка на опазване на околната среда, постигане на целите по опазване на околната среда и принос за разрешаване на екологичните проблеми в сектор селско стопанство. Мотивите за изборът на този вариант от екологична гледна точка са подробно представени в ЕО, като са изложени и съображенията за неприемливостта на т.нар. „нулева” алтернатива, равносилна на отказ от реализиране на ПРСР 2014-2020 г.

Като алтернативи на ПРСР 2014-2020 г. са изготвени два варианта на програмата – вариант от м. февруари, 2014 г. и вариант от м. юли, 2014 г. Вторият вариант е подробно анализиран и оценен в доклада за ЕО, като са взети предвид получените коментари и съответните им отражения в Програмата.

„Нулевата” алтернатива е подробно разгледана в т. 2.2 на доклада за ЕО, като оценката на евентуалното и отражение върху околната среда и здравето на хората определя и нейната неприемливост – при избора на тази алтернатива, равносилна на отказ от реализиране на ПРСР 2014-2020 г. се очаква задълбочаване на негативните тенденции и/или пропускане на възможност за подобряване състоянието на качеството на атмосферния въздух и климата, водите, земните недра и минералното разнообразие, почвите, ландшафтите, биологичното разнообразие, в т.ч. растителност, животински свят, защитени зони и територии, културно-историческо наследство, отпадъците, шумово натоварване, качеството на живот на населението в селските райони, състоянието на материалните активи и ресурсната и енергийна ефективност на сектора.

Първият вариант на ПРСР 2014-2020 г. включва същите 3 основни цели на програмата, но се различават някои от предвидените мерки. Предвижданията на първи и втори вариант са представени в следващата таблица:

Мерки по Първи вариант на ПРСР 2014-2020 г.	Мерки по Втори вариант на ПРСР 2014-2020 г.	Коментар и мотиви за избор на предпочетен вариант
<p>Мярка 1 Трансфер на знания и действия по осведомяване Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства</p>	<p>Мярка 1. Трансфер на знания и действия по осведомяване Подмярка 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения Подмярка 1.2. Демонстрационни дейности и действия по осведомяване Подмярка 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства</p>	Няма разлика между двата варианта
<p>Мярка 2 Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството Подмярка 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги Подмярка 2.3. Подкрепа за обучение на консултанти</p>	<p>Мярка 2. Консултантски услуги, управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството Подмярка 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги Операция 2.1.1. Консултантски услуги за земеделски и горски стопани Операция 2.1.2. Консултантски</p>	Отпадането на подмярка 2.3 от Първи вариант и добавянето на мярка 2.3 във Втори няма отношение към опазването на околната среда и човешкото здраве. Добавени са операции към мярка 2.1, което я прави по-ясна и измерима, но също няма пряко отношение към въздействие върху околната среда и човешкото здраве.

	услуги за малки земеделски стопани Подмярка 2.2. Създаване на консултантски услуги	
Мярка 3 „Схеми за качество за селскостопански продукти и храни” 3.1 „Помощ за ново участие в схеми на ЕС за качество“ 3.2 „Помощ за нови участници в национални схеми за качество“ 3.3 „Помощ за ново участие в доброволни схеми за сертифициране на селскостопански продукти“;		Отпадането на мярката има косвено отношение по отношение на околната среда и човешкото здраве, тъй като сертифицирането на продуктите предполага съответствието им със съответни здравни и екологични критерии.
Мярка 4. Инвестиции в материални активи Подмярка 4.1. Инвестиции в земеделски стопанства Подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти Подмярка 4.3 Инвестиции в инфраструктура Подмярка 4.4 Непроизводствени инвестиции	Мярка 4. Инвестиции в материални активи Подмярка 4.1. Инвестиции в земеделски стопанства Операция 4.1.1. Инвестиции в земеделски стопанства Операция 4.1.2. Инвестиции в земеделски стопанства по Тематичната подпрограма за развитие на малки стопанства Подмярка 4.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти Операция 4.2.1. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти Операция 4.2.2. Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти по Тематичната подпрограма за развитие на малки земеделски стопанства Подмярка 4.3. Инвестиции в инфраструктура Подмярка 4.4. Непроизводствени инвестиции Операция 4.4.1. Непроизводствени инвестиции в земеделски стопанства Операция 4.4.2. Непроизводствени инвестиции по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства	Във Втори вариант са добавени операции към мерките, което прави мерките по-ясни и измерими.
Мярка 5-Възстановяване на потенциала за селскостопанска продукция, претърпял щети в резултат на природни бедствия и катастрофични събития, и въвеждане на подходящи превантивни мерки. Подмярка 5.1 - Съвети, проучване за подходящи за условията на стопанството превантивни дейности и подготовка на проекти за		Отпадането на мярката няма пряко отношение към опазването на околната среда. Мярката се припокрива в определена степен с подмерки 8.3 и 8.4.

<p>участие на земеделски стопани по мярка 5</p>		
<p>Мярка 6 Развитие на стопанства и предприятия Подмярка 6.1. Стартова помощ за млади земеделски производители Подмярка 6.2 Стартова помощ за неземеделски дейности Подмярка 6.4. Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности</p>	<p>Мярка 6. Развитие на стопанства и предприятия Подмярка 6.1. Стартова помощ за млади земеделски производители Подмярка 6.2 Стартова помощ за неземеделски дейности Подмярка 6.3 Стартова помощ за развитието на малки стопанства Подмярка 6.4. Инвестиционна подкрепа за неземеделски дейности Операция 6.4.1. Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности Операция 6.4.2. Инвестиции в подкрепа за неземеделски дейности по Тематичната подпрограма за развитието на малки стопанства</p>	<p>Във Втори вариант са добавени операции към мярка 6.4, което прави мярката по-ясна и измерима.</p>
<p>Мярка 7 Основни услуги и обновяване на селата в селските райони Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия Подмярка 7.3. Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрение и разширяване, пасивна широколентова инфраструктура и мерки за достъп до решения чрез широколентова инфраструктура и електронно правителство Подмярка 7.4. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони, включително за отдых и културни дейности, както и на съответната инфраструктура Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на</p>	<p>Мярка 7. Основни услуги и обновяване на селата в селските райони Подмярка 7.2. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура Подмярка 7.3. Широколентова инфраструктура, включително нейното създаване, подобрение и разширяване Подмярка 7.4. Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на основни услуги на местно равнище за населението в селските райони Подмярка 7.5. Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа инфраструктура Подмярка 7.6. Проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата</p>	<p>Във втория вариант наименованията на мерките са формулирани така, че в най-пълна степен да отговарят на съдържанието на подпомаганите дейности. Поради тази причина определени думи са изключени от наименованието на всяка подмярка.</p>

<p>селата, ландшафта в селските райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на екологичната информираност</p>		
<p>Мярка 8 Инвестиции в развитието на горските територии и подобряване на жизнеспособността на горите Подмярка 8.1. Залесяване и създаване на горски масиви – разходи за създаване Подмярка 8.2. Залесяване и създаване на горски масиви – разходи за поддръжка Подмярка 8.5. Предотвратяване и възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития Подмярка 8.6. Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми Подмярка 8.7. Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти</p>	<p>Мярка 8. Инвестиции в развитието на горските територии, развитие и подобряване на жизнеспособността на горите Подмярка 8.1. Залесяване и поддръжка Подмярка 8.3. Предотвратяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития Подмярка 8.4. Възстановяване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития Подмярка 8.5. Инвестиции, подобряващи устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми Подмярка 8.6. Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти</p>	<p>Във Втори вариант са обединени подмерки 8.1 и 8.2, което не дава разлика между вариантите по отношение на очакваното въздействие върху околната среда и човешкото здраве. Подмярка 8.5 от Първи вариант е разделена на две подмерки във Втори вариант – 8.3 и 8.4, което също не се отразява на очакваното въздействие от двата варианта върху околната среда и човешкото здраве. Подмярка 8.6 от Първи вариант става Подмярка 8.6 във Втори, но не се различават по същество.</p>
<p>Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите</p>	<p>Мярка 9. Учредяване на групи и организации на производителите</p>	<p>Няма разлика между двата варианта</p>
<p>Мярка 10. Агроекология и климат Подмярка 10.1. Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат Подмярка 10.2. Опазване на застрашени от изчезване местни породи и сортове, важни за селското стопанство</p>	<p>Мярка 10. Агроекология и климат Подмярка 10.1. Плащания за ангажименти, свързани с агроекология и климат Направление 10.1.1. Възстановяване и поддържане на затревени площи с висока природна стойност (ВПС) Направление 10.1.2. Поддържане на местообитанията на защитени видове в обработваеми земи с орнитологично значение Направление 10.1.3. Контрол на почвената ерозия Направление 10.1.4. Традиционни практики за сезонна паша (пасторализъм) Подмярка 10.2. Опазване на застрашени от изчезване местни породи и сортове, важни за селското стопанство Направление 10.2.1. Опазване на застрашени от изчезване местни породи, важни за селското стопанство Направление 10.2.2. Опазване на</p>	<p>Във Втори вариант са добавени 4 направления към подмярка 10.1 и две направления към подмярка 10.2, което има пряк положителен ефект по отношение на биоразнообразието и почвите, и косвен положителен по отношение на ландшафта, водите, човешкото здраве.</p>

	застрашени от изчезване местни сортове, важни за селското стопанство	
Мярка 11. Биологично земеделие Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за ха ИЗП; Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие на ха ИЗП.	Мярка 11. Биологично земеделие Подмярка 11.1. Плащания за преминаване към практики и методи за биологично земеделие; Подмярка 11.2. Плащания за поддържане на практики и методи за биологично земеделие	При Втория вариант формулировката е прецизирана.
Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания за земеделски площи в Натура 2000 Подмярка 12.2. Компенсаторни плащания за гори в Натура 2000 Подмярка 12.3. Компенсаторни плащания за земеделска площ в речен басейн с план за управление	Мярка 12. Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите Подмярка 12.1. Компенсаторни плащания по „Натура 2000“ за земеделски площи Подмярка 12.2. Компенсаторни плащания по „Натура 2000“ за горски площи Подмярка 12.3. Компенсаторни плащания за селскостопански райони, включени в плановете за управление на речните басейни	Формулировката във втория вариант е прецизирана.
Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения Подмярка 13.1. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони Подмярка 13.2. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения	Мярка 13. Плащания за райони с природни или други специфични ограничения Подмярка 13.1. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в планински райони Подмярка 13.2. Компенсаторни плащания за ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения	Няма разлика между двата варианта
Мярка 14. Плащания за хуманно отношение към животните	Мярка 14. Хуманно отношение към животните Подмярка 14.1. Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ЕПЖ Подмярка 14.2. Плащания за хуманно отношение към животни в сектор ДПЖ	Във Втори вариант са разписани подмерките към мярка 14, което прави втори вариант по-конкретен, с по-голяма сигурност на инвестициите.
Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите Подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажменти Подмярка 15.2. Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси	Мярка 15. Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство Подмярка 15.1. Плащания за горски екологични ангажменти Подмярка 15.2. Подпомагане за запазване и поддръжка на горски генетични ресурси	Няма разлика между двата варианта
Мярка 16. Сътрудничество Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между	Мярка 16. Сътрудничество Подмярка 16.1. Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ за селскостопанска производителност и устойчивост Подмярка 16.2. Подкрепа за пилотни проекти и за развитие на нови продукти, практики, процеси	Нова спрямо първи вариант е подмярка 16.2, която се очаква да

<p>участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари</p>	<p>и технологии Подмярка 16.4. Подкрепа за хоризонтално и вертикално сътрудничество между участниците във веригата на доставки за изграждането и развитието на къси вериги на доставки и местни пазари. Подкрепа за дейности на местно равнище за популяризиране, свързани с развитието на късите вериги на доставки и местните пазари.</p>	<p>има изцяло положително въздействие върху околната среда и човешкото здраве чрез въвеждането на иновативни продукти, процеси и технологии, които по подразбиране са свързани с по-ограничено негативно въздействие върху околната среда и здравето на хората (подоброени условия на труд, подобро качество на продуктите, ресурсна и енергийна ефективност на производството, по-малко емисии, шум и др.)</p>
<p>Мярка 17 (Чл. 36) „Управление на риска” Подмярка 17.2 „Финансов принос за взаимоспомагателни фондове“</p>	<p>Мярка 17 Управление на риска</p>	<p>Във Втори вариант на ПРСР е отбелязано, че мярката ще се стартира и прилага на по-късен етап. Мярката не води до последици за околната среда и човешкото здраве.</p>
<p>Мярка 18 (чл. 42-44) Водено от общностите местно развитие – ЛИДЕР Подмярка 18.1 „Помощ за изграждане на капацитет, обучение и създаване на мрежи за подготовка/създаване на СМР“; Подмярка 18.2 „Помощ за изпълнение на операции съгласно СМР“; Подмярка 18.3 „Подготвителна техническа помощ за сътрудничество“; Подмярка 18.4 „Помощ на междутериториално сътрудничество (проекти)“ ; Подмярка 18.5 „Помощ за транснационално сътрудничество (проекти); Подмярка 18.6 „Помощ за текущи разходи и насърчаване на развитието на МИГ“</p>		<p>Мярка 18 от Първи вариант реално се обединява към мярка 19 във Втори вариант, съответно няма разлика във вариантите по отношение на тази мярка.</p>
<p>Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ ЛИДЕР Подмярка 19.1. Помощ за подготвителни дейности Подмярка 19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни групи за действие Подмярка 19.4. Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие</p>	<p>Мярка 19. Водено от общностите местно развитие (ВОМР)/ ЛИДЕР Подмярка 19.1. Помощ за подготвителни дейности Подмярка 19.2. Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие Подмярка 19.3. Подготовка и изпълнение на дейности за сътрудничество на местни инициативни групи Подмярка 19.4. Текущи разходи и популяризиране на стратегия за водено от общностите местно развитие.</p>	<p>Няма разлика между двата варианта, с изключение на по-прецизираната формулировка на подмярка 19.3.</p>

Мярка 20 Техническа помощ.	Мярка 20 Техническа помощ	Наличието на мярка 20 няма отношение към въздействието върху околната среда и човешкото здраве
----------------------------	---------------------------	--

От таблицата се вижда, че втори вариант, в който са отразени и препоръките на Европейска комисия в хода на изработването на програмата, е по-предпочитан по отношение на очакваното въздействие върху околната среда и здравето на хората, тъй като предвижда повече дейности, реализирането на които се очаква да доведе до подобряване качеството на околната среда, в т.ч. като среда за живот на населението.

Въз основа на анализа, предпочитаната алтернатива за реализиране на ПРСР е Втори вариант на Програмата.

8.2. Методи на извършване на екологична оценка

Екологичната оценка е разработена в съответствие с изискванията на Директива 2001/42/ЕС на Европейския парламент от м. юни 2001 г. за оценка на ефекта от планове и програми върху околната среда и Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ДВ 03/2006 г.).

В Решение № ЕО-8/2014 за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка е записано, че на основание чл. 14, ал. 4 от Наредбата за МОСВ поставя съответни изисквания, които са спазени.

Методологията на оценяване се основава на: Ръководство за екологична оценка на планове и програми в България, Ръководството на ЕС за предварителна оценка на програмни документи по структурните фондове на ЕС, опита на екипа.

Използвани са следните документи:

- Цялата документация по ПРСР 2007-2013 г., в т.ч. основен текст и изменения на ПРСР, доклад за екологична оценка, постановени решения за преценяване на необходимостта от извършване на екологична оценка за ПРСР и нейните изменения, постановеното становище по екологична оценка на ПРСР от МОСВ.
- Предварителна оценка на Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Използвани са и указания и методики за стратегическа екологична оценка, публикувани на интернет страницата на Европейската комисия и на интернет страницата на МОСВ.

Съгласно Насоките, в съответствие с Общия Регламент, предварителната (ex-ante) оценка, като част от задължителните дейности по програмирането, следва да включва извършването на екологична оценка (ЕО). В Приложение I от Указанията на ЕК за предварителната оценка на ОП за периода 2014-2020 г. са представени допълнителни насоки по ЕО на ОП.

Спазването им при програмирането е гаранция за интегрирането на Политиките по изменение на климата и Политиките по околна среда.

В съответствие с описаното в Насоките, с цел повишаване на ефективността и ползите от ЕО за ОП, при изготвянето на ЕО на ПРСР 2014-2020 г. е съобразено и изпълнено следното:

- осигурява се и се работи при пълна координация на дейностите между компетентните органи по околна среда (МОСВ) и управляващия орган на ПРСР;
- извършване на ЕО е стартирало на възможно най-ранен етап, паралелно с процеса на планиране (екологичната оценка е възложена и се извършва едновременно с предварителната /ex-ante/ оценка на ПРСР 2014-2020) г.;
- чрез екологичната оценка се извършва и процедурата по оценката за съвместимост с

предмета и целите на опазване на защитените зони, съгласно чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;

- в ДЕО, на база на изводите за очакваните значителни въздействия върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ПРСР 2014-2020 г., са предложени подходящи мерки за ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ПРСР 2014-2020 г., както и адекватни мерки и индикатори за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда в резултат на прилагане на ПРСР. Мерките ще бъдат консултирани с дирекция „Превантивна дейност” към МОСВ в рамките на процедурата по ЕО;
- в ДЕО (т.7 и т.9 на ДЕО) са предложени и конкретни механизми за осигуряване изпълнението както на мерките за ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ПРСР 2014-2020 г. (т.7 на ДЕО), така и на мерките за наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда в резултат на прилагане на ПРСР (т.9 на ДЕО). Тези механизми, съгласно Насоките са:
  - Включване на индикатори, чрез които се измерва въздействието на мерките, произтичащи от ЕО на ПРСР в системата от индикатори за ПРСР;
  - Включване на индикатори за въздействие на мерките, произтичащи от ЕО на ПРСР, които да се проследяват на национално ниво от Изпълнителната агенция по околна среда;
  - В плановете за оценки на ПРСР да се предвидят оценки, насочени към осъществяването на контрол по изпълнението на включените в становището по ЕО, с което се съгласува ПРСР:
    - мерки за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве;
    - индикатори към мерките по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в резултат на прилагането на ПРСР;
  - Включването на мерките за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве в системата от критерии за избор на проекти по ПРСР;
  - Проследяване на изпълнението на мерките за предотвратяване и ограничаване на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при извършване на проверки на място при бенефициентите и при проверките на справките и докладите за напредък при изпълнението на проектите.

8.3.Трудности при събиране на необходимата информация

Не са срещнати сериозни трудности при събиране на информацията.

9. Описание на необходимите мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

9.1.Предложение за мерки по наблюдение и контрол на въздействията върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на ПРСР 2014-2020 г.

В тази точка са предложени мотивирано необходимите допълнителни мерки за наблюдение и контрол по време на прилагането на ПРСР по компоненти и фактори на околната среда. Представени са и индикаторите за мониторинг по отделните мерки, при възможност, за да се види връзката им с предвидените мерки за наблюдение и контрол.

Представените мерки за наблюдение са съпътствани от предложения за отговорни

институции. При възможност предложенията ще могат да се съвместяват със съществуващата система за мониторинг.

Мерки за наблюдение и контрол и индикатори/единица за измерване	Източник на информация	Мерки, за които се отнася индикатора
<p>Мярка: Подкрепа за прилагане на агроекологични и горскоекологични мерки.</p> <p>Индикатор: Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по- добра степен на съхраненост (ha)</p>	Бенефициенти	Мерки 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15
<p>Мярка: Подкрепа за въвеждане и прилагане на природосъобразни лесовъдски практики, както и на компенсаторни плащания за собственици/ползватели на земи/гори в горите от мрежата Натура 2000</p> <p>Индикатор: Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по- добра степен на съхраненост (ha)</p>	Бенефициенти	Мерки 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15
<p>Мярка: Подобряване на природозащитното състояние на видовете, обитаващи земеделските и горските екосистеми, както и на структурата и функциите на горските природни местообитания</p> <p>Индикатор: Площ на местообитанията и местообитанията на видовете, подкрепени с цел постигане на по- добра степен на съхраненост (ha)</p>	Бенефициенти	Мерки 4, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15
<p>Мярка: Оценка на промяната на площите с висока природна стойност</p> <p>Индикатор: Засегнати земи с висока природна стойност/площ (ха)</p>	МЗХ, МОСВ	Мерки 4, 6, 7, 10, 11, 12
<p>Мярка: Определяне на тенденциите в борбата с ерозията и ограничаване на ерозията</p> <p>Индикатор: Площ на ерозиралите земи (ha)</p>	Бенефициенти МЗХ, МОСВ	Мерки 8 и 15
<p>Мярка: Оценка на въздействието върху почвите</p> <p>Индикатор: Количество на употребени оборски и минерални торове (азотни, фосфорни, калиеви)/(kg/ha)</p>	Бенефициенти МЗХ	Мярка 10
<p>Мярка: Оценка на въздействието върху водите</p> <p>Индикатор:</p>	Басейнови дирекции	Мярка 4, 6, 7, 8, 10

Мерки за наблюдение и контрол и индикатори/единица за измерване	Източник на информация	Мерки, за които се отнася индикатора
Качество на повърхностните и подземни води/концентрация на нитрати, приоритетни и специфични вещества (mg/l)		
<p>Мярка: Оценка на въздействието върху питейните води в селските райони</p> <p>Индикатор: Качество на питейните води</p> <p>Брой зони на водоснабдяване с трайни отклонения по показатели нитрати и пестициди и брой зони на водоснабдяване с отклонения по микробиологични показатели</p>	РЗИ	За цялата програма
<p>Мярка: Изпълнение на мерки и условия, постановени в Становището по ЕО на ПРСР 2014-2020 и с решенията/становищата по ОВОС/ЕО/ОС за одобряване/съгласуване на плановете, програмите, проектите и инвестиционните предложения, изпълнявани по програмата.</p> <p>Индикатор: Степен и ефективност на изпълнението на мерките и условията от решенията/становищата по ОВОС/ЕО/ОС</p>	Бенефициенти, МЗХ	За цялата програма

Целесъобразно е резултатите от наблюдението и контрола на въздействието върху околната среда да се представят в МОСВ в тригодишни доклади по наблюдение и контрол на въздействието на ПРСР 2014-2020 г. върху околната среда, на основание чл. 30, ал.1 от Наредбата за ЕО.

10. Заключение

От направения анализ на вероятните въздействия върху околната среда става ясно, че се очаква като цяло ПРСР 2014-2020 г. да окаже положително комплексно въздействие по отношение на околната среда и човешкото здраве на национално ниво. Очакваните въздействия при прилагане на ПРСР 2014-2020г. са предимно положителни, с оглед на дейностите за опазване на природните екосистеми и устойчивото развитие. Прилагането на най-съвременни практики и методи с ниска емисия на вредни газове в атмосферата ще има положително въздействие по отношение качеството на въздуха и водите, както и на биоразнообразието, в т.ч. опазване на екосистемите, подобряване на природозащитното състояние на целеви видове и местообитания в защитените зони и устойчиво управление и използване на природните ресурсите, както и цялостно подобряване състоянието на биологичното разнообразие. По отношение на ландшафтите се очаква положително въздействие, в следствие на осъществяване на дейности, свързани със създаването и възстановяването на равнинни и полупланински характеристики на ландшафта от дървесни видове с местен произход, увеличаване на привлекателността на районите от Натура 2000 и районите с висока природна стойност, увеличаване привлекателността на ландшафтите и развитие на туристически услуги, включително селски туризъм и местно занаятчийство, както и подобряване привлекателността на туристическите обекти и инфраструктура и обекти с религиозно и културно значение. По отношение на населението също се очаква положително въздействие както от подобряване на екологичната обстановка, намаляване на емисиите на парникови газове, насърчаване на биологичното производство, използване на ВЕИ и др., създаващи екосистемни услуги и ползи, подобряващи ресурсите за земеделие и

обществено благосъстояние, така и от възможностите за създаване на нови работни места, стартиране на нов бизнес, подобряване на доходите и условията на живот (социалната и техническа инфраструктура) в селските райони. Отрицателни въздействия се очакват при някои от мерките, свързани с изпълнение на ново строителство и реконструкция на обекти и инфраструктура, включително и за напояване и отводняване. Тези въздействия ще бъдат краткосрочни и локални и ще бъдат намалени с прилагане на предложените смекчаващи мерки.

За предотвратяване и максимално ограничаване на прогнозираните отрицателни въздействия са предвидени съответните мерки в т. 7 на доклада за СЕО, както и индикатори в т. 9 на доклада за СЕО, които да следят тенденциите по отношение на въздействието на програмата върху околната среда и човешкото здраве.

Най-благоприятен от гледна точка на опазване на околната среда е разгледаният подробно в доклада за екологична оценка втори вариант на програмата, поради което препоръчваме съгласуването му.

11. Приложения

- Приложение 1*   *Карта с разпределение на селските и градските райони на територията на Р. България*
- Приложение 2*   *Използвана литература и източници на информация и др.*
- Приложение 3*   *Списък с подписи на експертите, разработили ЕО на Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020 г., декларации по чл. 83, ал. I от ЗООС и чл. 16, ал. 2 на НАРЕДБА за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми*
- Приложение 4*   *Картен материал за статуса на повърхностните водни тела*
- Приложение 5*   *Райони със значителен потенциален риск от наводнения в обхвата на програмата*
- Приложение 6*   *Справка за проведени консултации с обществеността и засегнатите и заинтересовани органи по опазване на околната среда, и за изразените при консултациите мнения и предложения, както и за начина на отразяването им, включваща описание на получените на отделните етапи становища, бележки, препоръки и предложения и начинът им на отразяване в доклада за ЕО и проекта на ПРСР (2014-2020), с мотивите за приемане/неприемане на всяко едно становище*
- Приложение 7*   *Получена кореспонденция*
- Приложение 8*   *Замърсяване на почви, повърхностни и подземни води с нитрати. Биологично земеделие.*